

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Будівництво архітектура та дизайн
(повне найменування факультету)
Підприємство торгівлі та ділової діяльності
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

Бакалавр

(ступінь вищої освіти)

на тему Дослідження інвестиційної діяльності
(назва теми)
аудита господарювання

Виконав(ла): студент(ка) 4 курсу, групи БФД-410

Спеціальності 076 Підприємство
(код і найменування спеціальності)
торгівлі

Освітня програма (спеціалізація)
Економіка підприємств
Жидіченко А.А.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Керівник Себастьянов Р.В.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Рецензент Тарнішев А.Д.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет Будівництва, архітектури та дизайну
Кафедра Будівництва, архітектури та дизайну
Ступінь вищої освіти Магістр
Спеціальність 043 Менеджмент
Освітня програма (спеціалізація) Управління проектами
(код і найменування)
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Ткаченко А.М.

« »

20 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Михайла Валентина Валентинівна
(ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Виконання проєктування

керівник проєкту (роботи) К.Ф.Н. доц. Івасюк С.П.

(Науковий ступінь, вчене звання, ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «31» Жовтня 2023 року №404

2. Строк подання студентом проєкту (роботи) 15.12.2023р

3. Вихідні дані до проєкту (роботи) нормативи та державні акти України, згідні дані підприємства та лабораторні досліди

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Написати записку до керівника управління будівельним
2. Скласти акт про виконання будівельних та монтажних робіт
3. Скласти акт про виконання будівельних та монтажних робіт
4. Скласти акт про виконання будівельних та монтажних робіт

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, кількості слайдів, плакатів)

6. Консультанти розділів проєкту		Підпис, завдання видав
Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	
1-3	Богаченков РВ кер., заг.	
Контроль Бобко Н.А.		

20 24 року.

7. Дата видачі завдання «24» травня 2024 року.

[illegible]

Керівник проєкту (роботи)

(підпис)

Китерика Миколайко
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

Севастьянов Р

МОД

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 132 с., 52 таблиці, 3 рисунка, , 31 джерело.

Об'єкт дослідження – підприємство ПрАТ Запоріжсклофлюс»

Мета дослідження – на основі аналізу фінансово-економічного стану підприємства визначити шляхи та напрямки удосконалення впровадження інвестиційних процесів у виробничу діяльність ПрАТ «Запоріжсклофлюс».

Завдання роботи – розглянути теоретичні аспекти впровадження інвестиційних процесів для покращення використання потенціалу підприємства, проаналізувати фінансово – економічний стан підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс», визначити шляхи та напрямки покращення використання потенціалу підприємства як наслідок залучення інвестицій планування.

В теоретичній частині розкрито зміст та оцінку ефективності використання потенціалу підприємства, впровадження інвестиційних процесів для покращення використання потенціалу підприємства. В другій частині проведено аналіз фінансово-економічного стану підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс». В третій частині запропоновані шляхи та напрямки удосконалення інвестиційної діяльності на підприємстві.

Методи дослідження – балансовий; нормативний; розрахунково-аналітичний; оптимізації планових рішень; моделювання.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНА
МОДЕЛЬ, ФАКТОРНИЙ МЕТОД, ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, РОЗВИТОК,
ПОТОЧНИЙ ПЛАН, ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ

ПЛАН

ВСТУП

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ДЛЯ
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та місце інвестиційного потенціалу в роботі підприємства	
1.2 Показники оцінки ефективності використання потенціалу підприємства.....	17
1.3 Впровадження інвестиційних процесів для покращення використання потенціалу підприємства.....	34

2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» З МЕТОЮ
ВИЯВЛЕННЯ РЕЗЕРВІВ ПОКРАЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ

2.1 Загальна характеристика суб'єкта господарювання.....	39
2.2 Аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ Запоріжсклофлюс».	45
2.3. Сучасний стан використання потенціалу підприємства	61

3 ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Обґрунтування необхідності впровадження інвестиційних процесів у виробничу діяльність ПрАТ «Запоріжсклофлюс».....	91
3.2 Кількісна оцінка та економічна ефективність інноваційно-інвестиційного проекту.....	101
3.3 Покращення використання потенціалу підприємства як наслідок залучення інвестицій.....	119
ВИСНОВКИ.....	124
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	129

ВСТУП

Актуальність теми. На даному етапі розвитку, економічна наука намагається виявити внутрішні рушійні сили економіки, чинники та резерви значного якісного росту, вивчити світовий досвід управління, як передумову подальшого швидкого прогресу нашого суспільства. У зв'язку з цим постає невідкладне методологічне завдання - розкрити й оцінити у системі накопичений теоретичний арсенал, визначити шляхи гарантованого та найбільш ефективного прискорення соціально-економічного розвитку.

У світлі цього завдання доцільно звернутися до такої мало дослідженої економічної категорії як потенціал підприємства.

Загалом, елементами соціально-економічного потенціалу підприємства можна вважати всі ресурси, що будь-яким чином пов'язані з функціонуванням і розвитком підприємства. Вибір найбільш важливих являє собою дуже складну проблему, про що, зокрема, свідчить безліч різних думок про склад соціально-економічного потенціалу. Головні труднощі аналізу складу потенціалу підприємства полягають у тому, що всі його елементи функціонують одночасно та в сукупності. Отже, закономірності розвитку потенціалу можуть бути розкриті не як окремо узяті закономірності розвитку його складових, а тільки як їхнє сполучення. Звідси очевидно, що дуже важко виявити роль кожного з елементів виробництва окремо. При використанні в цих цілях спеціальних методів математичної статистики в кращому випадку можна отримати лише перекручені результати. Тому найбільше об'єктивним методом дослідження складу елементів соціально-економічного потенціалу промислового підприємства як складної системи представляється системний підхід.

Проблема соціально-економічного потенціалу промислового підприємства, на жаль, дуже рідко розглядається у вітчизняній науковій літературі, в основному йде розгляд потенціалу країни, району чи галузі; з

точки зору методології не існує єдиного підходу до визначення поняття соціально-економічний потенціал підприємства, що створює певні труднощі.

В даний час слово «потенціал» вживається для позначення засобів, запасів і джерел, що є в наявності і можуть бути використаними для досягнення певної мети, рішення якої-небудь задачі, а також можливостей окремої персони, суспільства чи держави в певній області [30].

У Великій Радянській Енциклопедії соціально-економічний потенціал народного господарства визначається «кількістю трудових ресурсів і якістю їхньої підготовки, об'ємом виробничих потужностей промисловості і будівельних організацій, потенційними можливостями лісового господарства, довжиною транспортних магістралей і наявністю транспортних засобів, розвитком галузей невиробничої сфери, досягненнями науки і техніки, ресурсами розвіданих корисних копалин, тобто елементами, що складають продуктивні сили суспільства...» [4].

Актуальність даної кваліфікаційної роботи полягає у поглибленому вивченні ефективності використання соціально-економічного потенціалу підприємства і та пошуки шляхів його розвитку шляхом впровадження інвестиційних процесів. Насамперед ця необхідність виникає з вимоги адаптації підприємств до швидкозмінних умов внутрішнього і зовнішнього характеру .

У роботі вивчено, яким чином на ефективність використання потенціалу підприємства впливає залучення інвестицій.

Актуальність проблеми ефективності використання соціально-економічного потенціалу підприємства підсилюється тим, що існування конкуренції між підприємствами, вихід на світові ринки вимагає більших інвестицій саме у розвиток і вдосконалення технологій, матеріально-технічної бази підприємства, а тому на перший план виходить інноваційна спрямованість інвестування.

Предметом дослідження є теоретичні і методологічні проблеми розвитку і раціонального використання соціально-економічного потенціалу підприємства.

Об'єкт дослідження: ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Метою роботи є розробка і обґрунтування доцільності впровадження інвестиційного проекту для більш раціонального використання соціально-економічного потенціалу підприємства.

Відповідно до поставленої мети дослідження визначений ряд конкретних завдань:

- описати соціально-економічну сутність економічного потенціалу підприємства;
- вивчити склад і провести аналіз факторів, які впливають на підвищення ефективності використання соціально-економічного потенціалу підприємства;
- визначити вартість соціально-економічного потенціалу ПрАТ «Запоріжсклофлюс»;
- знайти найбільш раціональний напрям інвестування для підвищення ефективності використання соціально-економічного потенціалу підприємства;
- обґрунтувати економічну доцільність впровадження інвестиційного проекту;
- визначити вплив результатів інвестиційного проекту на ефективність використання соціально-економічного потенціалу підприємства.

У роботі були використані інструктивні і звітні дані по підприємству, законодавчі й нормативно-правові акти, енциклопедичні видання, монографічні дослідження й статті закордонних і вітчизняних авторів, бухгалтерська фінансова звітність підприємства.

Практичне значення. Впровадження інноваційно-інвестиційного проекту на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» для підвищення ефективності використання соціально-економічного потенціалу.

В першому розділі роботи розкрита сутність та структура потенціалу підприємства, визначені показники оцінки ефективності використання його складових, обґрунтована необхідність впровадження інвестиційних процесів для покращення використання потенціалу.

В другому розділі проведений аналіз фінансово-економічної діяльності досліджуваного підприємства, визначений розмір та рівень ефективності використання соціально-економічного потенціалу.

В третьому розділі дані рекомендації щодо напряму інвестування саме в інноваційну сферу, розроблений інноваційно-інвестиційний проект, обґрунтована та розрахована його ефективність, визначен вплив впровадження цього проекту на рівень використання соціально-економічного потенціалу підприємства.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та структура інвестиційного потенціалу в роботі підприємства

У даний час слово «потенціал» вживається для позначення засобів, запасів і джерел, що є в наявності і можуть бути використаними для досягнення певної мети, рішення будь-якої задачі, а також можливостей окремої персони, суспільства чи держави в певній області.

У вітчизняній науковій літературі одним з перших поняття потенціалу підприємства використав А. І. Анчишкін, він увів до нього набір ресурсів, які в процесі виробництва приймають форму факторів виробництва.

Цей ресурсний підхід до концепції потенціалу одержав досить широке поширення серед дослідників.

Сьогодні найбільш чітко виділяються дві «ресурсні» позиції. Перша — потенціал являє собою сукупність ресурсів без обліку їхніх взаємозв'язків і участі в процесі виробництва. Так, Л. І. Абалкін вважає, що потенціал є «узагальнена, збірна характеристика ресурсів». Як «кількість і якість ресурсів, якими розпоряджається та чи інша господарська система», розуміє потенціал І. І. Лукінов. На думку Д. А. Чернікова, економічний потенціал характеризується «сукупністю ресурсів без обліку реальних взаємозв'язків, що склалися у процесі виробництва» [24].

Особливість другої ресурсної позиції полягає у трактуванні потенціалу як сукупності ресурсів, здатних виробити визначену кількість матеріальних благ. Наприклад, З. Б. Фігурнов вважає, що економічний потенціал «характеризує ресурси виробництва, кількісні і якісні їхні параметри, що визначають максимальні можливості суспільства з виробництва матеріальних благ у кожен даний момент часу» [25]. На думку Д. К. Шевченка, економічний потенціал являє собою «сукупність виробничих ресурсів, з'єднаних у процесі

виробництва, що володіють визначеними потенційними можливостями в області виробництва матеріальних благ і послуг» [25].

Поряд з ресурсним підходом до визначення сутності економічного потенціалу в нашій літературі зустрічаються й інші його трактування. Так, Ю. Ю. Донець вважає економічний потенціал синонімом виробничої потужності підприємства і тому вважає можливим визначити його як «максимально можливий річний, добовий віднесений до іншої тимчасової одиниці обсяг випуску продукції» [17]. Крім того, на його думку, поняття «економічний потенціал» «носить переважно територіальний характер і поширюється на сукупність виробництв, розташованих на визначеній території».

У представленні П. А. Ігнатовського, економічний потенціал містить у собі «сучасні системи машин і інші знаряддя праці, весь науковий і виробничий арсенал, розвідані і запаси сировини, що добуваються, енергію, трудові ресурси, виробничий досвід».

На думку групи економістів, потенціал країни, галузі, підприємства характеризується «обсягами накопичених ресурсів і максимально можливим об'ємом виробництва матеріальних благ і послуг, які можна досягти в перспективі при оптимальному використанні наявних ресурсів».

Специфічне трактування економічного потенціалу дає З. П. Горбанів. Він включає в нього людський і трудовий потенціали, потенціал природних ресурсів, виробничий і відтворювальний потенціали і потенціал споживання населення [25].

Отже можна зробити найбільш точне і загальне твердження, що під економічним потенціалом країни слід розуміти максимальну здатність галузей народного господарства виробляти продукцію, здійснювати перевезення, капітальне будівництво, надавати послуги за даний відрізок часу (рік) для досягнення поставлених цілей.

Таким чином, на думку більшості дослідників, соціально-економічний потенціал є узагальнюючим показником, що характеризує розвиток

продуктивних сил. У ньому поєднуються природні, виробничі, науково-технічні, соціально-політичні і культурні можливості суспільства. Величина економічного потенціалу визначається розмірами, ступенем досконалості і структурною комбінацією продуктивних сил.

Як видно, соціально-економічний потенціал — більш широке й містке поняття, ніж виробничий потенціал. На думку ряду дослідників, основним елементом, що визначає величину й умови росту соціально-економічний потенціалу, є виробничий потенціал. А сам виробничий потенціал «є частиною соціально-економічного потенціалу і відрізняється від останнього тим, що не включає у свою структуру економічні зв'язки..., цілком стосовні до виробничих відносин первинних ланок промисловості» [18].

Найважливіша частина соціально-економічного потенціалу – виробничий потенціал, тобто потенціал галузей економіки, що створюють матеріальні блага. Якщо продуктивні сили представляють систему елементів суспільного виробництва, то виробничий потенціал виражає здатність продуктивних сил до досягнення виробничого ефекту певної величини. Відповідно соціально-економічний потенціал, в тому числі і виробничий нерозривно пов'язаний з продуктивними силами. Саме абсолютна здатність продуктивних сил до досягнення виробничих результатів і характеризує реальні потенційні можливості економіки у створенні максимально можливої кількості матеріальних благ і послуг.

Отже, основне призначення виробничого потенціалу підприємства полягає у створенні нових вартостей, а його елементи повинні цілеспрямовано адаптуватися до вимог продукції, що виробляється. Це своє призначення він зможе виконати тільки в тому випадку, якщо прийнята їм матеріально-натуральна форма і кількісне співвідношення його складових роблять його здатним функціонувати як вартість, що створює вартість і додаткову вартість. Тобто, коли склад і характеристики елементів виробничого потенціалу відповідають і визначаються параметрами продукції, що виготовляється.

У такому випадку всі елементи потенціалу служать одній загальній меті, що стоїть перед господарською ланкою. Але саме те, що місце і функції кожного елемента визначаються вимогами, що пред'являються до сукупності елементів у цілому, і характеризує її упорядкованість. З іншого боку, виконання сукупністю елементів загальної для потенціалу задачі означає, що вони взаємозалежні і взаємодіють між собою. Таким чином, потенціал відповідає всім вимогам, що пред'являються до систем.

Як відзначалося, головна задача виробничого потенціалу полягає у виготовленні продукції, тобто в її відтворенні. Очевидно, що для того, щоб виробничий потенціал зміг здійснювати цей безперервний і постійно відновлюваний процес, він сам також повинен безупинно і постійно відтворюватися. Причому в кожний даний момент часу характеристики відновленого потенціалу повинні відповідати (бути адекватними) особливостям і обсягам виробленої продукції. Ця умова буде забезпечуватися найповніше тільки в тому випадку, якщо всі чи, принаймні, найважливіші елементи економічного потенціалу будуть відтворюватися усередині системи з обліком циркулюючої в ній інформації як про стан окремих елементів і їхніх взаємозв'язків, так і про співвідношення характеристик — складових виробничого потенціалу і техніко-економічних параметрів цілям, що стоять перед ним, і завдань. Тобто потенціал повинен мати здатність до самовідтворення.

На практиці ця його здатність підтверджується рядом тенденцій, насамперед, що склалися історично на підприємствах системою ремонтів і модернізації основних фондів. Також слід зазначити таку форму виявлення відтворюваної здатності потенціалу, як технічне переозброєння і реконструкція виробництва так званим господарським способом. Перевагами останнього є висока оперативність управління, особливо необхідна при виконанні модернізації без зупинки виробничого процесу, крім того, підвищується комплексність відтворюваних процесів, забезпечується впровадження більш прогресивних інженерних і технологічних рішень.

Економічному потенціалу як економічній системі притаманна ще одна особливість, яка впливає на зміст і характер взаємозв'язків його елементів — їхня взаємозамінність. Вона обумовлює широку конкурентноздатність елементів потенціалу і відіграє найважливішу роль у їхньому розвитку, додає йому високу надійність при функціонуванні. Взаємозамінність елементів економічного потенціалу створює можливості вибору ефективних варіантів випуску продукції й економії ресурсів.

Ці відмітні риси потенціалу підприємства — призначення, здатність до самовідтворення й особливості як складної економічної системи - і визначають його структуру.

Оскільки в процесі матеріалізації знань на рівні підприємства беруть участь спеціалісти і робітники останнього, використовується його матеріально-технічна база та інші елементи виробничого потенціалу, то можна говорити про наявність прямого зв'язку між науково-технічним і виробничим потенціалами, що полягає у спільному використанні визначеної частини ресурсів основної господарської ланки. Очевидно, з цієї причини характеристики елементів виробничого потенціалу промислового підприємства залежать від параметрів науково-технічного потенціалу, а сама його величина в числі інших факторів визначається розмірами останнього. Тобто між виробничим і науково-технічним потенціалами існує діалектична причинно-наслідкова залежність.

Таким чином, виробничий потенціал підприємства є матеріальною передумовою прискорення науково-технічного прогресу. Між ним і виробничим потенціалом існує безпосередній взаємозв'язок — чим вище техніко-економічний рівень елементів потенціалу і ступінь їхнього використання, тим могутніше матеріально-технічна база НТП, ширше горизонти впровадження його досягнень, більше можливостей для удосконалювання і збільшення розмірів елементів виробничого потенціалу промислових підприємств, і навпаки. Можна сказати, що науково-технічний

прогрес і виробничий потенціал взаємно удосконалюють і розвивають один одного.

Нарешті, науково-технічний потенціал розглядається як можливості, ресурси для здійснення цілеспрямованої науково-технічної діяльності і реалізації її результатів у широкому змісті, у виробництво. Тому він оцінюється як сукупність накопичених знань (інформації) чи тезауруса суспільства; кадрів, що володіють цими знаннями, що поповнюють їхній запас і застосовують у практичних цілях; матеріально-технічної бази, інформаційного забезпечення й організаційних факторів, що виступають як умови перетворення знань у продуктивну силу, їхнього використання для рішення конкретних технічних, економічних і соціальних завдань [24].

Поряд з цим потенціал промислових підприємств прямо пов'язаний з темпами соціально-економічного розвитку країни. Поліпшення його використання сприяє зростанню виробництва інвестиційних ресурсів і товарів народного споживання при тих самих витратах суспільної праці. А якісні його характеристики визначають ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб народу і саму якість економічного і соціального росту.

Тепер необхідно зробити висновок, дати найбільш загальне поняття, яке, на мою думку, найточніше.

Соціально-економічний потенціал – сукупність матеріальних, трудових, технічних, фінансових, інноваційних ресурсів, навичок і можливостей керівників і спеціалістів та інших категорій персоналу щодо виробництва товарів і послуг, отримання максимального доходу і забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємства.

Погіршення використання потенціалу підвищує одноразові вкладення і поточні витрати на кожну гривню приросту національного доходу, оскільки для забезпечення стабільних темпів росту економіки стає необхідним відволікати все зростаючу частину національного прибутку на нарощування потенціалу для компенсації його віддачі, що знижується.

У сучасних економічних умовах цей шлях обмежений, тому що прискорення науково-технічного прогресу, розширення і підтримка сировинної і енергетичної бази промисловості через гірничо-геологічні умови, що погіршуються, і віддаленості джерел, у свою чергу, вимагають зростаючих додаткових витрат. Таким чином, зниження рівня використання потенціалу прямо зменшує потенції соціально-економічного розвитку суспільства.

Можна запропонувати загальну структуру потенціалу підприємства. (рисунок 1.1).

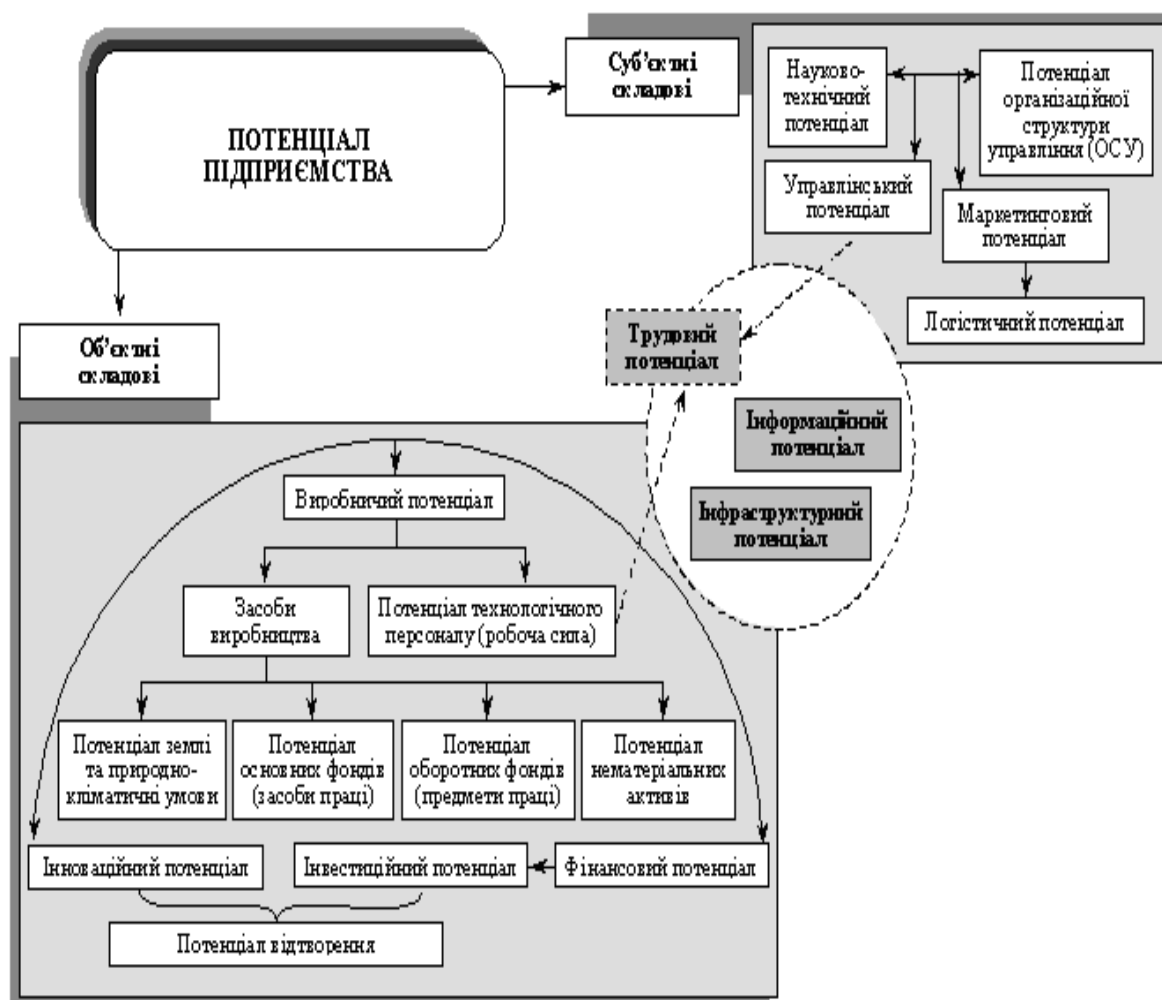

Рисунок 1.1 - Структура потенціалу підприємства.

З урахуванням викладеного можна чіткіше уявити не тільки сутність потенціалу підприємства, а і його структурну побудову.

Під структурою системи, якою є потенціал підприємства, розуміють мережу найсуттєвіших, стійких (інваріантних) зв'язків між елементами.

Структуру потенціалу підприємства складається з об'єктних та суб'єктних складових.

Об'єктні складові пов'язані з матеріально-речовинною та особовою формою потенціалу підприємства. Вони споживаються і відтворюються в тій чи іншій формі в процесі функціонування. До них належить: інноваційний потенціал, виробничий потенціал, фінансовий потенціал та потенціал відтворення.

Інноваційний потенціал – сукупні можливості підприємства щодо генерації, сприйняття та впровадження нових (радикальних і модифікованих) ідей для його системного технічного, організаційного та управлінського оновлення.

Виробничий потенціал – наявні та приховані можливості підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва для випуску максимально можливого обсягу продукції (послуг). Його треба також сприймати як сукупність ресурсів, що функціонують і здатні виробляти певний обсяг продукції. Тому виробничий потенціал є поліструктурною системою. До його складу входять:

- потенціал землі та природнокліматичні умови;
- потенціал основних фондів;
- потенціал оборотних фондів;
- потенціал нематеріальних активів;
- потенціал технологічного персоналу.

Потенціал землі та природнокліматичні умови – можливості підприємства використовувати сукупні природні багатства у господарській діяльності.

Фондовий потенціал – наявні та скриті можливості основних фондів, які формують техніко-технологічний базис виробничої потужності підприємства.

Потенціал оборотних фондів – це частина виробничого капіталу підприємства у вигляді певної сукупності предметів праці (сировини, конструкційних матеріалів, палива, енергії та різних допоміжних матеріалів), які перебувають у виробничих запасах, незавершеному виробництві, напівфабрикатах власного виготовлення і витратах майбутніх періодів.

Потенціал нематеріальних активів – сукупність можливостей підприємства використовувати права на нові чи наявні продукти інтелектуальної праці в господарському процесі з метою реалізації корпоративних інтересів на засаді задоволення суспільних потреб.

Потенціал технологічного персоналу – здатність робітників виробляти різні продукти, надавати послуги чи виконувати роботи.

Фінансовий потенціал – обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, що ними воно може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат.

Потенціал відтворення – це сукупність матеріально-технічних, нематеріальних, фінансових та інших ресурсів капіталу, які перебувають у розпорядженні підприємства або можуть бути додатково залучені й використані для простого чи розширеного відтворення факторів виробництва та інших складових потенціалу підприємства.

Суб'єктні складові пов'язані із суспільною формою їх виявлення. Вони не споживаються, а становлять передумову, загальноекономічний, загальногосподарський соціальний чинник раціонального споживання об'єктних складових. До суб'єктних складових потенціалу підприємства відносяться: науково-технічний потенціал, управлінський потенціал, потенціал організаційної структури управління, маркетинговий потенціал.

Науково-технічний потенціал – узагальнююча характеристика рівня наукового забезпечення виробництва (науки, техніки, технології, інженерної справи, виробничого досвіду, можливостей та ресурсів, у тому числі науково-

технічних кадрів, які є в розпорядженні підприємства для розв'язання науково-технічних проблем.

Управлінський потенціал – це навички та здібності керівників усіх рівнів управління з формування, організації, створення належних умов для функціонування та розвитку соціально-економічної системи підприємства. У найзагальнішому вигляді він є інтеграцією функціонально-структурних та нематеріальних елементів.

Потенціал організаційної структури управління – це загальнокорпоративний управлінський (формальний та неформальний) механізм функціонування підприємства, який втілює в собі рівень організації функціональних елементів системи та характер взаємозв'язків між ними.

Маркетинговий потенціал – це здатність підприємства систематизовано й планомірно спрямувати всі свої функції (визначення потреб і попиту, організація виробництва, продаж і після продажне обслуговування) на задоволення потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту.

Логістичний потенціал – це максимальна продуктивність (функціональна спроможність) системно інтегрованих підрозділів, які охоплюють усі види діяльності щодо пересування в просторі та руху в часі: персоналу – перевезення співробітників, розміщення їх у службових приміщеннях; пересуванню згідно з часовим графіком роботи матеріалів і готових виробів – транспортування, складування, збереження, сортування і перерозподіл; енергетичних та інформаційних потоків – передавання, обробка, збереження і трансформація.

Інтегруючі складові не підлягають під зазначену класифікацію складових потенціалу підприємства, їх не можна однозначно віднести чи то до суб'єктних, чи то до об'єктних складових. До інтегруючих складових відносять: трудовий, інфраструктурний та інформаційний потенціали.

Трудовий потенціал – це персоніфікована робоча сила, яка розглядається в сукупності своїх якісних характеристик.

Інфраструктурний потенціал – збалансовані з вимогам виробництва можливості цехів, господарств і служб забезпечити необхідні умови для

діяльності основних підрозділів підприємства задоволення соціальних потреб його персоналу.

Інформаційний потенціал – це єдність організаційно-технічних інформаційних можливостей, які забезпечують підготовку й прийняття управлінських рішень та впливають на характер (специфіку) виробництва через збирання, зберігання (нагромадження), обробку та поширення інформаційних ресурсів.

1.2 Показники оцінки ефективності використання потенціалу підприємства

Ідея виміру потенціалу як найвищої віддачі сукупних ресурсів досить приваблива. Однак на цьому шляху існує ряд практичних проблем: елементи потенціалу значно відрізняються друг від друга й по змісту, і за формою. У зв'язку із цим різноманітні й натуральні одиниці, що характеризують їх. Агрегування ж різних якісних характеристик стає можливим лише в тому випадку, якщо вдається знайти загальний принцип оцінки, вимір, що дозволяє виразити самі різні якості.

Найбільш уніфікованим і вимірником елементів потенціалу є їхня ціна або вартість. Порівнянність показників потенціалу в грошовій оцінці в часі й у просторі дозволяє виявити динаміку й структуру потенціалів підприємств і територіальних утворів, відмінності й тенденції їх диференціації по показникові, а також по ефективності використання потенціалу. Сума вартостей елементів буде характеризувати величину всього сукупного потенціалу підприємства. Визначення величини потенціалу пов'язане з оцінкою вартості його елементів.

При визначенні вартості основних виробничих фондів у якості елемента потенціалу слід ухвалювати середньорічну вартість тільки його основних

промислово-виробничих фондів (тому що не промислові не пов'язані із процесом виробництва й взагалі на загальний план можуть не ставитися до підприємства). Їхня вартість постійно змінюється, тому її можливо фіксувати тільки на обмежений період часу - квартал, рік. Для підтримки основних фондів у працездатному стані проводяться поточні й капітальні ремонти, здійснюється їхня модернізація. Витрати на модернізацію збільшують вартість основних виробничих фондів, і тоді їх вартість буде становити:

$$Соф = Соф + Змф, \quad (1.1)$$

де Соф - середньорічна балансова вартість основних виробничих фондів,

Змф - витрати на модернізацію основних виробничих фондів.

Найбільш об'єктивна оцінка вартості "основних фондів" може бути отримана при використанні категорії "відбудовна вартість".

Вартісний вимір промислово-виробничого персоналу можна здійснити лише непрямым образом, прийнявши заробітну плату як грошову оцінку вартості праці. Але вона не враховує якісні характеристики живої праці (складність, навички, таланти), а лише кількісну сторону живої праці. Крім того вона враховує тільки частину трудових витрат, інша їхня частка бере участь у створенні прибавочної вартості й відбивається у фонді матеріального заохочення. Крім того, у вартість промислово-виробничого персоналу повинні включатися витрати, пов'язані з навчанням промислово-виробничого персоналу, перепідготовкою й підвищенням кваліфікації.

З урахуванням цих витрат вартість елемента потенціалу "промислово-виробничий персонал" буде рівна:

$$В_{\text{вп}} = \Phi_{\text{зп}} + \Phi_{\text{мз}} + В_{\text{н}} + В_{\text{пп}} + В_{\text{пк}}, \quad (1.2)$$

де $\Phi_{\text{зп}}$ - фонд заробітної плати промислово-виробничого персоналу,

$\Phi_{\text{мз}}$ - фонд матеріального заохочення,

Вн - витрати по навчанню кадрів,

Впп - витрати, пов'язані з їхньою перепідготовкою,

Впк - витрати по підвищенню кваліфікації промислово-виробничого персоналу.

Визначення вартості енергетичних ресурсів не викликає складностей. Тут головне облік тільки первинних енергоносіїв, тобто тих які надходять із боку н на придбання яких затрачаються засоби.

Четвертим елементом економічного потенціалу є "технологія". Це ресурс довгочасного користування: бере участь у декількох виробничих циклах і переносить свою вартість вроздріб. Її вартість змінюється залежно від залучення у виробниче споживання нових технологічних процесів або висновку з нього застарілих. Тому вартість технології виробництва:

$$Вт = В_{тд} + В_{тн} + В_{тп}, \quad (1.3)$$

де Вт - вартість використовуваних виробничих технологій,

Втд - вартість технологій, що діють на підприємстві на початок періоду,

Втн - вартість знову освоєних технологій,

Втп - вартість технологій використання, яких припинено в даному періоді.

У статистику промисловості відбиваються лише витрати, пов'язані з освоєнням нових технологічних процесів (не визначається балансова вартість, не реєструється вибуття застарілих процесів), тому використовуються непрямі методи визначення вартості технології.

Останній елемент потенціалу підприємства - інформація являє собою специфічну форму існування наукових знань. Інформація має вартість. У рамках потенціалу підприємства, крім властиво інформаційних ресурсів і знань персоналу, інформація включає різноманітні компоненти, що представляють зміст заходів в області вдосконалювання організації виробництва, праці й керування. Залишається проблематичним визначення суспільно необхідних

витрат на її пошук і підготовку. Тому визначаються витрати на інформацію в процесі виробничої діяльності, а не саму її вартість (тобто умовна вартісна оцінка).

Маючи вартість кожного елемента потенціалу підприємства, загальну її величину можна розрахувати в такий спосіб:

$$П = Воф + Втр + Вер + Вт + Сі, \quad (1.4)$$

де П - величина сукупного потенціалу підприємства,

Вер - вартість енергетичних ресурсів,

Ві - вартість елемента "інформація".

Велика роль потенціалу підприємства в удосконалюванні економіки визначає необхідність керування процесом його використання, що вимагає оцінки ефективності завантаження потенціалу.

Оскільки економічний потенціал підприємства являє собою складну систему, то рівень ефективності його використання характеризується сукупністю показників. Серед них показники завантаження елементів потенціалу, які становлять певне прогнозне тло розвитку всього потенціалу.

Методичною основою їх визначення є співвідношення результату з масою ресурсу, використовуваного для його досягнення.

Почнемо з аналізу показників основних фондів підприємства. У процесі аналізу основних фондів вивчаються їхній склад, структура, технічний стан, динаміка, відновлення й ступінь використання. Аналіз використання окремих видів устаткування полягає у вивченні якісного стану наявного встаткування, показників використання встаткування за часом і продуктивності, ефективності організації ремонту встаткування [27].

До кількісних показників основних фондів відносять:

- 1) обсяг основних фондів, їх наявність;
- 2) склад і прогресивність структури;
- 3) динаміка зміни й ступінь відновлюваності основних фондів;

- 4) технічний стан і ремонт;
- 5) наявність виробничої потужності й площ.

Основні виробничі фонди неоднорідні. Виконання ними різноманітних функцій і різне їхнє цільове використання обумовили поділ основних фондів на три групи:

1. Виробничі фонди безпосередньо тієї галузі, у якій працює дана організація;
2. Виробничі фонди інших галузей;
3. Невиробничі фонди.

Виробничі фонди - це ті фонди, які є основою при випуску продукції й надалі сприяють одержанню фінансового результату.

Невиробничі фонди - це фонди, які не створюють продукцію, фінансових результатів не дають.

Необхідно виявити структуру основних фондів по підприємству, основні причини змін основних фондів, абсолютну величину змін і відносну. При цьому визначається інтенсивність процесів, що відбуваються, по кожній групі окремо й по всіх основних фондах у цілому. Особливу увагу слід приділити вивченню першої й третьої груп. При цьому необхідно також порівнювати темпи росту по цих групах.

На базі темпів росту розраховують спеціальний коефіцієнт, називаний коефіцієнтом випередження (Квип.).

$$K_{\text{вип.}} = \frac{T_{\text{воф.}}}{T_{\text{ноф.}}} \quad (1.5)$$

Відповідно, позитивною є ситуація, коли $K_{\text{вип.}} > 1$.

Після вивчення трьох великих груп основних фондів необхідно надалі аналізувати самотійно кожну із груп.

Починати вивчення потрібно з найбільш важливої групи - промислово-виробничої. Необхідно розглянути елементну базу основних виробничих фондів:

- установити видову структуру основних виробничих фондів;
- з'ясувати абсолютні зміни по кожному елементу виробничих фондів, побачити динаміку цієї зміни.

На додаток до такого аналізу доцільно також з'ясувати структуру активної частини промислово-виробничих основних фондів у розрізі структурних підрозділів підприємства за середньорічними показниками.

При вивченні виробничих фондів необхідно аналізувати процес руху (відновлення) основних фондів. Це здійснюється за допомогою спеціальних показників: коефіцієнт відновлення й коефіцієнт вибуття.

Коефіцієнт відновлення відбиває інтенсивність відновлення основних фондів і обчислюється як відношення вартості залучених основних засобів, за звітний період, до їхньої вартості на кінець цього ж періоду.

$$K_{\text{віднов.}} = \frac{\text{Залучені фонди}}{\text{Фонди на кінець року}} \quad (1.6)$$

Коефіцієнти відновлення доцільно розраховувати по всіх основних фондах, промислово-виробничих, активної їхній частині, окремим групам промислово-виробничих основних фондів і основним групам устаткування.

Це пов'язане з різним терміном служби (періодом відтворення) основних фондів (будинку - служать 100 років, а машини, устаткування - до 10 років).

Коефіцієнт вибуття характеризує ступінь інтенсивності вибуття основних фондів зі сфери виробництва й розраховується як відношення вартості вибулих за звітний період основних фондів до їхньої вартості на початок цього ж періоду.

$$K_{\text{вибуття}} = \frac{\text{Фонди вибулі}}{\text{Фонди на початок року}} \quad (1.7)$$

При вивченні ОВФ необхідно з'ясовувати, який метод відновлення використовує підприємство при відтворенні основних фондів. Виділяють чотири методи:

- нове будівництво;
- розширення;
- реконструкція;
- технічне переозброєння.

Щоб кількісно визначити, який з методів застосовувався на підприємстві, використовуються показники:

- 1) коефіцієнт відновлення по активній частині та по пасивній частині;
- 2) коефіцієнт вибуття по активній частині та по пасивній частині;
- 3) коефіцієнт нарощування площ (Кн.пл.).

$$K_{н.пл.} = \frac{\text{Приріст площ (у кв.м.)}}{\text{Площа загальна (кв.м.)}} \quad (1.8)$$

Найбільш прогресивним методом відтворення є реконструкція й технічне переозброєння, тому що основні засоби фінансування йдуть на вдосконалювання встаткування, техніки, що дозволяє випускати більш якісну продукцію з меншими витратами, а це дозволяє здійснювати в короткострокові періоди окупність витрат.

Вивчення технічного стану ОВФ починають із узагальнюючих показників коефіцієнта зносу й коефіцієнта придатності. Коефіцієнт зносу визначається як відношення суми зносу до первісної вартості основних фондів.

$$K_{зносу} = \frac{\text{Знос}}{\text{Вартість ОВФ}} \quad (1.9)$$

Коефіцієнт придатності - це відношення залишкової вартості основних фондів до первісної.

$$K_{\text{прид}} = \frac{\text{Залишкова вартість}}{\text{Первісна вартість ОПФ}} = 1 - K_{\text{знос}} \quad (1.10)$$

Коефіцієнт зносу й коефіцієнт придатності розраховуються як на початок періоду, так і на кінець. Аналіз цих показників слід вести по окремих видах ОВФ, розраховувати дані показники за ряд періодів, розраховувати показники по окремих підрозділах з розбивкою по видах. Розрахунки по видах ОВФ дозволяє довідатися, у якому фізичному й моральному стані перебуває кожний елемент ОВФ із урахуванням специфіки відтворення їх по строках. Вивчення даних показників у динаміку дозволяє побачити, на які елементи потрібно звернути увагу при відтворенні. Вивчення по видах і по місці дозволяє побачити, у якому підрозділі перебувають найбільш зношені основні фонди й по яких видах. Чим нижче коефіцієнт зношування (вище коефіцієнт придатності), тем краще технічний стан, у якому перебувають основні фонди.

Необхідно проводити спеціальний аналіз вікової структури встаткування. При цьому визначається середній вік устаткування:

$$\text{Середній вік} = \sum (X_i * Q_i) / \sum q_i, \quad (1.11)$$

де X_i - середній віковий інтервал по окремих періодах;

Q_i - кількість устаткування, що перебуває в даному віковому інтервалі.

Важливим етапом аналізу ОВФ є вивчення організації ремонту основних засобів на підприємстві. Вивчається обсяг і структура видів ремонтних робіт, здійснюваних підприємством за кілька періодів по основних видах ремонту. У ході аналізу потрібно знати: динаміку кожного ремонту, абсолютне й відносне відхилення по кожному періоду, розкриваються основні причини такого процесу.

Вивчаючи роботу ремонтної служби, потрібно звертати увагу на виконання графіка планово-запобіжних робіт - аналізувати виконання завдань із ремонту окремих видів будинків, устаткування, техніки (строки виконання, обсяг і складність виконання ремонтних робіт, кошторисна вартість).

Аналіз виробничих фондів інших галузей ведеться аналогічно аналізу основних фондів основної галузі, у якій працює підприємство.

Аналіз невиробничих фондів має свою специфіку:

- видова структура;
- призначення основних невиробничих фондів.

Аналіз даних основних фондів повинен здійснюватися із залученням показників, пов'язаних із трудовими ресурсами.

При аналізі невиробничих фондів визначають структуру окремих елементів, що входять у ці фонди: ЖКГ, охорона здоров'я, освіта, культура. Крім вивчення питомої ваги кожного елемента в загальному обсязі, потрібно розглянути обсяг зміни кожного елемента й динаміку зміни. У ході вивчення невиробничих основних фондів необхідно визначати дві складові: активна частина й пасивна частина.

Аналіз використання основних фондів базується на вивченні системи якісних показників:

1. Фондовіддача

$$\text{Фвідд.} = \frac{\text{Обсяг продукції у вартісному вираженні}}{\text{Середньорічна вартість основних фондів}} \quad (1.12)$$

2. Фондомісткість

$$\text{Фміст.} = \frac{\text{Середньорічна вартість основних фондів}}{\text{Обсяг продукції у вартісному вираженні}} = \frac{1}{\text{Фвідд}} \quad (1.13)$$

3. Рентабельність ОФ

$$\Phi_{\text{рент.}} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість ОФ}} \quad (1.14)$$

4. Фондоозброєність

$$\Phi_{\text{воор.}} = \frac{\text{Середньорічна вартість ОФ}}{\text{Чисельність працівників}} \quad (1.15)$$

5. Технічна озброєність праці

$$\Phi_{\text{тех.}} = \frac{\text{Середньорічна вартість активної частини ОПФ}}{\text{Чисельність працівників}} \quad (1.16)$$

За цими показниками необхідно розрахувати абсолютне й відносне відхилення. Надалі оцінка використання ОВФ повинна бути зосереджена на вивченні аналізу найважливішого показника - фондovіддачі. Оцінка цього показника повинна вестися по двом напрямкам:

1. Вивчення тих факторів, які впливали на зміну цього показника;
2. Вивчення того, як зміна фондovіддачі впливала на інші показники роботи підприємства.

Основними резервами підвищення фондovіддачі є поліпшення використання устаткування. Це припускає вивчення наступних показників: коефіцієнт наявного використання устаткування (К.вик.н.) і коефіцієнт використання встановленого устаткування (Квик.вст.).

$$К.вик.н. = \frac{\text{Кількість встановленого устаткування}}{\text{Кількість наявного устаткування}} \quad (1.17)$$

$$K_{\text{вик.вст.}} = \frac{\text{Кількість діючого устаткування}}{\text{Кількість встановленого устаткування}} \quad (1.18)$$

Аналіз устаткування також припускає вивчення використання діючого устаткування в часі. Для цього застосовують ряд показників: коефіцієнт змінності ($K_{\text{змін.}}$), коефіцієнт використання календарного фонду часу ($K_{\text{кал-ф.ч.}}$), коефіцієнт екстенсивного використання устаткування ($K_{\text{екс.вик.}}$).

$$K_{\text{змін.}} = \frac{\text{Фактично відпрацьована кількість машинозмін у добу}}{\text{Кількість установленого устаткування}} \quad (1.19)$$

$$k_{\text{ал-ф.ч}} = \frac{\text{Фактичний фонд часу}}{\text{Календарний фонд часу}} \quad (1.20)$$

$$K_{\text{екс.вик.}} = \frac{\text{Фонд часу дійсний}}{\text{Календарний фонд часу}} \quad (1.21)$$

Для здійснення аналізу використання встаткування по продуктивності застосовують коефіцієнт інтенсивного використання устаткування ($K_{\text{інт.вик.}}$).

$$K_{\text{інт.вик.}} = \frac{\text{Виробіток фактичний за 1 маш /год.}}{\text{Виробіток плановий за 1 маш /год.}} \quad (1.22)$$

Комплексна оцінка використання устаткування припускає інтегральний коефіцієнт використання устаткування ($K_{\text{інтегр.}}$).

$$K_{\text{інтегр.}} = K_{\text{вик.вст.}} * K_{\text{екс.вик.}} * K_{\text{інт.вик.}} \quad (1.23)$$

Аналізуючи ОВФ, необхідно вивчати виробничу потужність підприємства і його площі. Вивчаються дві величини виробничої потужності: планова і фактична. На базі цих величин розраховуються середні темпи росту

виробничої потужності зі змінною й постійною базою порівняння, визначаються абсолютні величини зміни виробничої потужності, визначаються відхилення фактичних величин від запланованих. Це кількісна оцінка виробничої потужності.

Для оцінки ефективності використання виробничої потужності розраховують коефіцієнт використання потужності (Квик.пот.), який буває плановий і фактичний:

$$\text{Квик.пот.} = \frac{\text{Обсяг продукції (плановий або фактичний)}}{\text{Виробнича потужність (планова або фактична)}} \quad (1.24)$$

При вивченні виробничої площі аналізується зміну її величини за ряд періодів у натуральній і вартісній формі. Розглядається її структура, тобто визначається яка частка перебуває під основним виробництвом, яка - під допоміжним, під складськими приміщеннями і т.д. Аналізується ефективність використання виробничої потужності за допомогою показників:

1. Знімання продукції з одиниці виробничої площі, як відношення обсягу продукції у вартісній вираженні до загальної площі;
2. Прибуток, одержувана з одиниці виробничої площі.

Наступний етап оцінки використання потенціалу підприємства - аналіз забезпеченості та ефективного використання трудових ресурсів на підприємстві.

Аналіз забезпеченості робочої сили починається з вивчення укрупнених груп працюючих на підприємстві: робітників та службовців. Здійснюється структурний аналіз персоналу працюючих, визначаються абсолютне й відносне відхилення за період. У ході аналізу треба визначити, яку чисельність підприємство могло мати додатково у зв'язку з ростом обсягу продукції.

$$\text{Чдод.} = \text{Чфакт. за минулий рік} - \frac{\text{Ч факт. за минулий рік} * \text{TN}}{100\%}, \quad (1.25)$$

де R - чисельність;

TN - темп росту обсягу продукції у відсотках.

Вивчення персоналу проводиться більш детально в розрізі професій і спеціальностей. У ході аналізу професійного складу робочої сили необхідно давати оцінку кваліфікації робочої сили по окремих розрядах. Аналіз ґрунтується на спеціальному коефіцієнті розрядності робітників і робіт:

$$K_{\text{сер.робітників}} = \frac{\sum(X_i * R_i)}{\sum R_i}, \quad (1.26)$$

$$K_{\text{сер.робіт}} = \frac{\sum(X_i * T_i)}{\sum T_i}, \quad (1.27)$$

де X_i - номер розряду;

R - кількість робітників, які працювали по даному розряду;

T_i - обсяг робіт, який виконується по кожному розряду, виражений у нормо годинах.

Наступний етап припускає оцінку руху робочої сили. Досліджуються три показники:

1. Коефіцієнт обороту з приймання робочої сили:

$$K_{\text{пр.}} = \frac{\text{Чисельність прийнятих робітників за період}}{\text{Середньоспискова чисельність}} \quad (1.28)$$

2. Коефіцієнт обороту з вибуття робочої сили:

$$K_{\text{виб.}} = \frac{\text{Чисельність вибулих за період}}{\text{Середньоспискова чисельність}} \quad (1.29)$$

3. Коефіцієнт плинності:

$$K_{\text{плин.}} = \frac{\text{Чисельність вибулих через плинність}}{\text{Середньоспискова чисельність}} \quad (1.30)$$

Вивчаючи забезпеченість підприємства робочою силою, необхідно давати оцінку стажності роботи на підприємстві, віковому складу персоналу освітньому рівню.

Якісний аналіз використання трудових ресурсів припускає вивчення показників використання робочого часу.

1) Середня кількість днів, відпрацьованих одним працівником за певний період, обумовлене відношенням людино-днів до кількості працівників;

2) Середня тривалість робочого дня, обумовлена відношенням людино-годин до людино-днів;

3) Середня кількість годин, відпрацьоване одним працівником за певний період, обумовлене відношенням людино-годин до кількості працівників.

Вивчення даних показників можливо по місяцях, по кварталах, по роках. Після вивчення цих трьох показників, необхідно проаналізувати баланс робочого часу.

При цьому слід визначити, як впливає додатковий час на обсяг продукції й прибуток підприємства.

Необхідно також проводити аналіз продуктивності праці, яка відбиває не тільки використання трудових ресурсів на підприємстві, але й характеризує ефективність роботи всього підприємства, тобто це не тільки приватний показник, а індикатор ефективності роботи організації в цілому.

Продуктивність праці (Пп.) розраховується:

$$Пп = \frac{\text{Обсяг продукції у вартіснім вираженні}}{\text{Чисельність працюючих}} \quad (1.31)$$

Оцінку продуктивності праці слід здійснювати по двом напрямкам:

1. Вивчення тих факторів, які впливають на зміну цього показника;
2. Вплив продуктивності праці на інші показники.

У ході аналізу фонду оплати праці вивчають загальну величину, а також структуру фонду по окремих категоріях, професіях і спеціальностям.

Слід давати оцінку співвідношенню темпів росту продуктивності праці й середньої заробітної плати.

Важливим етапом аналізу фонду оплати праці є вивчення якісних показників: темпів росту середньої заробітної плати, середньорічної заробітної плати, а також порівняння з темпами росту виробітку.

Основним показником використання енергетичних ресурсів є енерговіддача (Be), що представляє собою відношення:

$$Be = B / Ver, \quad (1.32)$$

де Ver - вартість енергетичних ресурсів, витрачених на одержання кінцевого результату B .

Іноді визначається й енергоємність виробництва (зворотна величина від енерговіддачі). Подібні показники розраховуються як по всій сукупності енергоресурсів, так і по окремих їхніх видах: електроенергії, газу, паливу.

Визначаються й локальні показники, наприклад, косинус Φ для електроенергії.

Показником, що характеризують технології можна вважати показник, ефективності технології виробництва (Et). Це відношення кінцевого результату функціонування потенціалу до вартості його технологічної складової, показує результат, який можна одержати на 1 гривню вкладень у розвиток технологій:

$$Et = B / Bt. \quad (1.33)$$

При оцінці рівня використання технологічного елемента можливе застосування іншого показника - технологічної оснащеності виробництва. Це

величина, зворотна ефективності технології виробництва, і показує витрати в розвиток технології, необхідні для забезпечення одиниці кінцевого результату функціонування потенціалу. Ця величина:

$$T_o = V_t./V \quad (1.34)$$

Недоліки обліку не завжди дозволяють мати точне визначення про вартість використовуваних технологій, розрахунки показників по формулах (33) і (34) припустимо здійснювати по приростам значень складових

Крім цих узагальнюючих показників, при вимірі ефективності використання технологій можуть бути корисні і інші показники: питома вага продукції, зробленої з використанням прогресивних технологічних процесів.

Її можна розрахувати по формулі:

$$T_{\Pi} = O_{\Pi} / V, \quad (1.35)$$

де O_{Π} - обсяг продукції, зробленої за допомогою прогресивних технологій,

V - Загальний випуск продукції.

Слід звернути увагу й на ступінь застосування й завантаженість ключових технологій. Справа в тому, що не кожний технологічний процес впливає на темпи і якість виробництва.

Оцінка рівня використання інформаційного потенціалу можлива на основі застосування сукупності приватних показників, тому що сам елемент включає безліч складових. Їх можна диференціювати по 5 групах:

- 1) пов'язані з використанням інформаційних ресурсів;
- 2) з удосконалюванням організації керування;
- 3) з удосконалюванням організації праці;
- 4) з удосконалюванням організації виробництва;
- 5) з підвищенням творчої активності трудящих.

Ефективність використання у виробництві інформаційних ресурсів у вигляді програм керування встаткуванням, математичного забезпечення ЕОМ, маркетингових даних і т.п. , оцінюються за допомогою двох показників: один з

них являє собою кінцевий результат, зроблений на 1 гривню вартості спожитих інформаційних ресурсів. Віддача інформаційних ресурсів:

$$\text{Від.інф} = V/\text{Вінф.}, \quad (1.36)$$

де Вінф. - вартість використаних за період інформаційних ресурсів.

Інший показник - ефективність інформаційних ресурсів. Вона показує на скільки їх використання дозволяє знижувати витрати виробництва в планованому періоді:

$$\text{Еф.інф.} = \text{Еінф.}/\text{Свир}, \quad (1.37)$$

де Еф.інф - ефективність інформаційних ресурсів,

Еінф - економічний ефект, отриманий підприємством від використання в аналізованому періоді інформаційних ресурсів,

Свир - витрати (собівартість) виробництва в періоді.

Аналогічним чином, із застосуванням формули (37) можна визначати ефективність заходів щодо вдосконалювання організації керування, праці й виробництва, з використанням у чисельнику значень економічних ефектів від функціонування відповідних компонентів елемента потенціалу. Ефективність заходів щодо підвищення творчої активності трудящих (Вони.) оцінюється як співвідношення:

$$\text{Е підв.акт.} = \text{Ероз.} / \text{Вроз.}, \quad (1.38)$$

де Ероз - ефект, отриманий у попередньому періоді а результаті реалізації пропозицій винахідників і раціоналізаторів,

Вроз - витрати в плинні цього періоду, пов'язані з розробкою, випробуванням і впровадженням раціоналізаторських пропозицій і винаходів.

Розглянуті показники оцінки ефективності використання елементів потенціалу підприємства дозволяють вирішувати певні завдання. При виготовленні будь-якого виробу одночасно застосовуються знаряддя праці,

енергетичні й інформаційні ресурси, жива праця, приймання організації праці й виробництва. Вони взаємозалежні., але часто виявляють різноспрямовану дію. Кожний з розглянутих вище показників має певне значення для аналізу потенціалу підприємства. Тільки сукупне використання кількісних і якісних показників дає повну уяву про потенціал виробництва, організації, що надалі застосовується для ефективного використання виробничих ресурсів. Тому необхідна оцінка ефективності використовуваних виробничих ресурсів у вигляді інтегрального показника віддачі потенціалу господарської системи.

1.3 Впровадження інвестиційних процесів для покращення використання потенціалу підприємства

У процесі формування ринкового середовища необхідною умовою виживання й основою стабільного становища і розвитку потенціалу підприємства є здійснення ним ефективної інвестиційної діяльності, що передбачає можливість маневрувати фінансовими ресурсами і шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, на основі його постійного розширення і відновлення. Проте ряд факторів макроекономічного порядку в Україні не сприяють інвестиційній діяльності господарюючих суб'єктів, що поглиблює кризові явища в економіці. Сучасна інвестиційна діяльність підприємств характеризується значним скороченням обсягів нагромаджень, зменшенням частки прибутку підприємств, яку спрямовують на розширення виробництва. Однак, незважаючи на наявність кризових явищ у фінансово-господарській діяльності підприємств, все-таки нагромаджується певний досвід роботи в умовах ринку, відбуваються процеси приватизації і реструктуризації, пошуку нових ефективних механізмів управління, зокрема й інвестиційною діяльністю підприємства.

У процесі становлення цивілізованого ринкового економічного простору, для того щоб вистояти в конкурентній боротьбі, більш раціонально

використовувати свій потенціал підприємство повинно постійно спрямовувати власні чи залучені кошти для оновлення, розширення та диверсифікації виробництва. Тому в комплексі проблем, які пов'язані з визначенням ролі інвестицій у діяльності підприємства, за сучасних умов великого значення набуває організації такого процесу управління інвестиціями підприємства, який би був підкріплений ефективним інформаційним забезпеченням і за рахунок використання сучасних засобів системи економічного аналізу, покликаної виявляти і систематизувати інформаційні дані про всі аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства, сприяти підвищенню її ефективності.

Подолання економічної кризи й подальший економічний розвиток, як на макро-, так і на мікрорівні, можливі лише за умови підвищення інвестиційної активності окремих підприємств. Реальний розвиток потенціалів таких підприємств, оздоровлення економіки України в цілому почнеться лише тоді, коли підприємства суттєво підвищать рівень своєї прибутковості завдяки теперішнім інвестиціям. Характеризуючи сучасний стан інвестиційної діяльності підприємств зауважу, що основу інвестиційної діяльності підприємств формує реальне інвестування у різних формах, а саме:

- 1) придбання майнових комплексів ;
- 2) нове будівництво;
- 3) реконструкція;
- 4) модернізація;
- 5) оновлення окремих видів обладнання;
- 6) інноваційне інвестування;
- 7) інвестування в приріст запасів та оборотних засобів.

Саме ці напрямки інвестиційної діяльності дозволяють підприємству розвивати свій потенціал найбільш високими темпами, освоювати нові види продукції, підвищувати якість, проникати на нові ринки і бути конкурентоспроможними в умовах гострої конкуренції. Найперспективніше інвестування для розвитку і покращення використання потенціалу

підприємства – є інноваційне інвестування. Світова фінансова криза останніх років це наглядно продемонструвала, адже капіталовкладення без інновацій не має сенсу тому, що вкладати у застаріле обладнання, продукцію не має резону, бо зменшується попит [35, с.154].

Ефективні інвестиції в інноваційний процес забезпечують перманентну структурну перебудову економіки на новій технологічній основі. «Високий рівень продуктивності обумовлюється не просто інвестиціями в основний капітал, а інвестиціями, які дають змогу формувати новий тип економіки – економіки, яка ґрунтується на знаннях» [22]. Технологічні зміни, особливо на теренах впровадження базових та інфраструктурних науково-технічних інновацій, є безпосередньо пов'язаним з виробництвом нових інноваційних наукомістких товарів, які потребують значних цілеспрямованих інвестиційних капітальних витрат. Залучення інвестицій, передусім у науково-виробничу сферу, дасть змогу багатьом підприємствам мати ефективні інструменти прискорення розвитку та використання соціально-економічного потенціалу.

Інновації забезпечують необхідну якість інвестицій, структурну перебудову потенціалу підприємств і відкривають шлях новим продуктам і виробництвам, досконалішим і якіснішим. Дослідження засвідчили, що найефективнішими є інвестиції в інновації, де учасники інвестиційного ринку мають можливість одержати досить високий прибуток. Високий потенціал ефективності інновацій забезпечує попит на нововведення з боку підприємств, формуючи ринок науково-технічних, організаційних, економічних і соціальних нововведень.

Однак можливості підприємств щодо залучення інновацій різні, що зумовлено передусім існуючими ресурсними обмеженнями, особливо фінансовими. Тому управління інноваційною діяльністю слід здійснювати, з одного боку, з огляду на потенційні можливості підприємств. Для цього необхідне економічне обґрунтування доцільності впровадження кожної. Навіть на перший погляд безперечно перспективної новації. Це дає змогу керівництву приймати позитивне рішення щодо залучення тієї з можливих альтернативних

новинок, яка створить для фірми істотні конкурентні переваги і забезпечить належну економічну віддачу, рівень якої істотно перевищуватиме вкладені у її реалізацію кошти.

Проблема фінансового забезпечення інвестицій, як основна складова, що забезпечує розвиток інноваційного процесу на підприємствах, залишається однією з найбільш гострих для вітчизняної промисловості. Спад інвестиційної діяльності обумовлений, в основному, недостатньою адаптованістю виробництва до ринкових умов та зростанням значення власних засобів підприємств у фінансуванні капітальних вкладень.

Впровадження інноваційно-інвестиційних процесів на підприємстві, окрім економічних, має і соціальні наслідки.

Зростання виробничих потужностей підприємства, його інноваційний розвиток, збільшення обсягів реалізації їх продукції та суми отриманих прибутків є об'єктивними передумовами зростання величини коштів, що передаються на фінансування соціальних заходів. Стабільність цього процесу значною мірою залежить від ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства, програми його розвитку, сталості розширеного відтворення.

Соціальні аспекти інноваційного розвитку підприємства вимагають відповідного оцінювання для отримання адекватної відповіді на запитання щодо ефективності реалізації такого типу розвитку. Наведу основні наслідки впливу інноваційного розвитку окремого підприємства на окремого працівника чи суспільство загалом.

По-перше, підприємство може бути причетним до надання деяких соціальних послуг, які може підвищувати у якості, а може докорінно змінювати їх склад. Останнє можливе за умови зміни науково-технічної парадигми, введення інновацій. Адже поява нових за своїм змістом товарів чи послуг може заперечити саме існування тих соціальних послуг, які надавалися на попередньому історичному етапі.

По-друге, підприємство має вплив на соціальне забезпечення, оскільки роблячи відрахування у відповідні бюджетні та позабюджетні фонди воно

може сприяти покращенню або погіршенню певному виду соціального забезпечення.

По-третє, підприємства можуть ініціювати випуском нових товарів чи наданням нових послуг задоволення кола запитів, що розширюються.

По-четверте, запроваджуючи інноваційні проекти чи програми (можливі окремі інноваційні заходи) підприємство впливає на умови життя, насамперед своїх працівників.

По-п'яте, інноваційні заходи часто мають вплив на екологічний стан довкілля. Покращення або погіршення екологічного стану залежить від характеру інновацій і громадяни зацікавлені, щоб такі зміни мали позитивний вплив [26].

Отже можна стверджувати, що проблема реалізації в Україні інноваційного розвитку має на меті не лише переімени у техніці й технології. Наслідком інноваційного розвитку економіки мають бути соціальні переімени, а вдосконалення виробництва і ринку товарів та послуг є лише передумовою соціального розвитку.

Стабільність роботи підприємств означає не тільки їх економічну спроможність, але й певний внесок до соціальної стабільності суспільства. З економічної точки зору, стабільність розвитку потенціалу підприємств – це, насамперед, забезпечення відтворення певної кількості робочих місць, а також створення передумов матеріального забезпечення як самих працюючих і їх сімей, так і у перспективі їхнього пенсійного забезпечення.

Виходячи з викладеного можна констатувати, що ефективне використання потенціалу підприємства, має визначальне значення як для економіки так і у соціальній сфері.

2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ РЕЗЕРВІВ ПОКРАЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ

2.1 Загальна характеристика суб'єкта господарювання

Вид діяльності: ПрАТ «Запоріжсклофлюс» займається виготовленням зварювальних флюсів та скловиробів. За обсягом виробництва зварювальних флюсів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є лідером на Україні. За виробництвом скловиробів входить в число найбільших підприємств.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є єдиним в Україні підприємством з виробництва більшості марок зварювальних флюсів загального призначення і силікатів натрію.

ПрАТ «Запорізький завод зварювальних флюсів та скловиробів» являє собою акціонерну форму, що поєднує в одній організаційній структурі різні ланки єдиного виробничо-технічного ланцюга:

- виробництво зварювальних флюсів, які застосовуються в будівництві,
- металургійній та машинобудівній промисловості;
- виробництво силікатної брили, яка застосовується в будівництві,
- металургійній, целюлозно-паперовій, хімічній промисловості;
- виробництво по виготовленню виробів з пресованого скла, розсіювачів світла фар та підфарників для автомобільної і мото-велосипедної промисловості, посуд з безбарвного скла для побутових потреб, чашки біологічні «Петрі» для медичної промисловості.

Підприємство приватизоване на 100%.

Основні види продукції: Основними видами продукції, що виробляє підприємство, є:

- зварювальні флюси різних марок;
- розсіювачі світла фар круглого перетину;
- силікат натрію розчинний;
- силікат натрію й калію розчинні;

- склянки пресовані («Салют», «Таврія», «Успіх», «Шамбор», «Ліра», «Люкс», «Тюльпан»);
- суміші шлакоформуєчі для безперервного розливання сталі;
- лабораторні чашки «Петрі»;
- різні вироби зі скла (попільнички, солонки, салатниці, розетки);
- медичні матеріали й комплектуючі;
- хімічні речовини.

Основними напрямками діяльності підприємства є:

1. Виробництво флюсів

На газополум'яній флюсозварювальній печі щорічно виплавляється до 12 тисяч тон зварювальних флюсів високої якості більш 20-ти найменувань. Електропід, що працює в парі з газополум'яною піччю (по методу дуплекс-процесу), призначена для виробництва нових марок флюсів і підвищення якості випуску раніше (флюси з низьким змістом фосфору і сірки). Зварювальні флюси виробництва ВАТ «Запоріжсклофлюс» стабільно користуються великим попитом як на ринку України, так і за її межами.

Основне призначення флюсів – безконтактне зварювання труб, які використовують для монтажу газонафтопроводів великого діаметру, а також інших зварювальних конструкцій відповідального призначення (мостів, резервуарів, хімнафтоапаратури).

2. Виробництво силікату натрію

У цеху працює дві печі по виробництву силікату натрію. Це дає можливість одночасно випускати продукцію двох різних модулів від 1,8 до 3,5, що дуже зручно для споживачів.

У 2008 році освоєно випуск силікату натрію з модулем 2,0, який раніше на Україні не виготовлявся. На нього розроблені і затверджені нові технічні умови. Виробництво силікату натрію в 2008 році в порівнянні з 2007 роком виросло в 2 рази. Після проведення реконструкції вузла грануляції силікату в 2008 році, продуктивність збільшилася ще на 20%.

Основні напрями використання силікату натрію розчинного:

- для виготовлення рідкого скла;
- в машинобудуванні (зв'язувальна речовина для виготовлення форм, зварювальних електродів);
- в целюлозно-паперовій промисловості (для промазування паперової маси, як клей для картону, гофрокоробок);
- в хімії та нафтохімії (при виробництві синтетичних миючих засобів, силікатних фарб, антикорозійних ґрунтів);
- в легкій промисловості (в якості закріплюючої речовини для пофарбування тканин).

3. Виробництво склопосуду.

На трьох прес-автоматах по виробництву склопосуду щомісяця виробляється 3,0 млн. штук скловиробів. За 2018-2019 рр. асортимент виробів, що випускаються, обновилося більш ніж на 60%.

Також на підприємстві має місце виробництво розсіювачів світла фар і медичного посуду – чашок «Петрі». Але, у зв'язку з відсутністю виробництва фар у зборі на Україні, це виробництво на даному етапі працює не на повну потужність.

Пресований склопосуд, що випускається ПрАТ «Запоріжсклофлюс», не уступає по якості продукції виробленої в Туреччині та інших країн.

На теперішній час на підприємстві випускають 40 найменувань склопосуду, при чому склянки випускаються цілими серіями (наприклад, серія «Салют» включає в себе склянки обсягом 300 см³, 250 см³, 200 см³, 100 см³, 50 см³).

Після огляду ринку, на якому на сьогоднішній день активно розвиває свою діяльність підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс», можна виділити наступні пункти:

1) підприємство одночасно діє як на ринку виробничого призначення, так і на ринку споживацького призначення;

2) підприємство має вихід на світовий ринок (продукція експортується в Італію, Нігерію, Німеччину, Англію, Казахстан, Грузію, Болгарію, Латвію,

Узбекистан та інші країни Європи), а на території України діє як гуртовий виробник;

3) підприємство виготовляє продукцію, яка не диференціюється (продукція не розрізняється за властивостями та якістю);

4) підприємство діє в умовах абсолютної конкуренції (продукція є однорідною – не може бути нецінкової конкуренції за рахунок якості продукції; покупці добре інформовані про ціни продавців; продавці діють незалежно один від одного; фірми можуть вільно виходити з галузі і входити в галузь – немає законодавчих, технологічних, фінансових та інших перешкод).

Оскільки підприємство працює здебільшого на експорт доцільно буде розглянути саме сегментацію зарубіжного ринку.

На зарубіжному ринку ПрАТ «Запоріжсклофлюс» відоме як виробник продукції виробничого характеру, тобто як виробник зварювальних флюсів та силікату натрію.

Всіх споживачів виробничого ринку підприємство ділить для себе на споживачів силікату натрію і на споживачів зварювальних флюсів.

Виробництво силікату натрію підприємство почало з моменту свого створення. З того часу підприємство має круг постійних клієнтів як на території України, так і за її межами. Об'єми його виробництва почали інтенсивно збільшуватися лише з 2004 року, коли підприємство достатньо розширило свій асортимент та кількість замовлень на дану продукцію значно зросла.

Виробництво і експорт зварювальних флюсів почався з 2000 р. Для підприємства це стало новим продуктом і майже відразу продукт зайняв тверді позиції на ринку виробничого призначення.

Не дивлячись на те, що підприємство не дуже великих розмірів, воно має достатньо стабільну і позитивну репутацію на світовому ринку, що сприяє стабільному збільшенню об'ємів продукції, що експортується.

На сьогоднішній день кількість країн, куди експортуються зварювальні флюси різних видів, безперервно зростає (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 - Розподіл експорту зварювального флюсу в 2017– 2018 рр.

Країна	2017р		2018р.	
	тис. тон	%	тис. тон	%
Росія	8001,41	85,90	9066,6	88,10
Казахстан	512,31	5,50	446,4	4,34
Узбекистан	93,15	1,00	177,8	1,73
Болгарія	111,78	1,20	82,5	0,80
Прибалтика	9,30	0,10	12,0	0,12
Білорусь	568,20	6,10	416,3	4,04
Молдова	18,63	0,20	55,0	0,53
Грузія	-	0,0	10,0	0,10
Чехія	-	0,0	25,0	0,24

Частка ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у виробництві зварювальних флюсів в посп радянських країнах у 2019 р. склала 43%. На сьогоднішній день на території посп радянських країн зварювальні флюси виготовляють 4 підприємства: ПрАТ «Запоріжсклофлюс», ПАТ «НЗФ», ПАТ «Новомосковський ТЗ», ПАТ «ЧТПЗ».

Підприємство є основним постачальником зварювальних флюсів і силікату натрію в Україні. Велика частина продукції відвантажується на експорт.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» має ділові відносини зі споживачами з багатьох країн світу. Найбільшими країнами-споживачами є Італія, Нігерія, Англія, Казахстан, Грузія, Болгарія, Латвія.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» має у своєму розпорядженні достатнє число висококваліфікованих фахівців, що володіють великим потенціалом, що дозволяє вирішувати технологічні задачі будь-якої складності й оперативно реагувати на потреби сучасного виробництва і ринку.

Уся продукція, що випускається ПрАТ «Запоріжсклофлюс» сертифікована.

Відповідні сертифікати, що підтверджують високу якість, видані:

- науково-технічним центром «СЕПРОЗ» ІЕЗ ім. Е.О. Патона НАН України;
- Морським Регістром Судноплавства – на флюси зварювальні та силікат натрію розчинний;

- Органом по сертифікації – на флюси зварювальні;
- Органом по сертифікації «Скло сертифікат» при Українському державному інституті скла – на посуд скляну і медичні чашки «Петрі».

Бухгалтерський облік на підприємстві централізований, ведеться відповідно до закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», відповідно до принципів і методів, передбачених Національними стандартами (положеннями) бухгалтерського обліку, застосовуючи форми журналів-ордерів та інших облікових реєстрів у системі обліку.

Звітність представляється у встановлений термін. Річні інвентаризації проведені у встановлений термін. Застосовуються необхідні заходи для збереження власності. Збереження коштів у касі підприємства забезпечується.

Здійснюється попередній і остаточний контроль за господарськими операціями. Щомісяця проводиться аналіз господарської діяльності.

Таблиця 2.2 - Основні показники (економічний паспорт) господарської діяльності підприємства за 2018-2019 рр.

№ п/п	Показники	Од. вим.	2017 рік	2019 рік	Звітний рік % до попереднього
1.	Обсяг товарної продукції в оптових діючих цінах без ПДВ і АС	тис. грн.	47161,9	60694,4	128,7
2.	Обсяг реалізованої продукції без ПДВ і АС	тис. грн.	54089,5	68055,6	125,8
3.	Чисельність ППП	чол.	543	542	99,8
4.	Продуктивність ППП	грн.	134,2	169,3	126,2
5.	Видатки на оплату праці	тис. грн.	10045,9	12796,0	127,3
6.	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	37757,2	47228,5	125,1
7.	Валовий прибуток	тис. грн.	9651,7	13003,3	134,7
8.	Рентабельність продукції	%	17,8	19,1	107,3
9.	Фінансовий результат від звичайної діяльності	тис. грн.	2183,2	3696,2	169,3
10.	Чистий прибуток	тис. грн.	2183,2	3696,2	169,3
11.	Рентабельність виробництва (капіталу)	%	6,5	9,7	149,2

На підставі даних, які представлені у таблиці 2.2, можна зробити висновок, що на кінець 2019 р. підприємство покращило свою фінансово-економічну діяльність, про що свідчать темпи зросту за показниками, наведеними в економічному паспорті підприємства.

Позитивним моментом є підвищення рентабельності продукції (на 7,3 процентних пункту), фінансового результату від звичайної діяльності та чистого прибутку (69,3 %) та рентабельності капіталу (на 49,2 %).

Порівняно до попереднього 2008 року за всіма показниками спостерігаються позитивні темпи зросту, наприклад, обсяг реалізованої продукції зріс на 25,8 %, а валовий прибуток збільшено на 34,7 %.

Проблеми, які впливають на діяльність підприємства:

1. Значний знос основних виробничих фондів.
3. Висока ціна на паливо та електроенергію, нестабільність паливно-енергетичного ринку.
4. Наявність великої кількості законодавчих актів, що регламентують діяльність підприємства; внесення змін у законодавчі акти.
5. Наявність соціальної сфери, що вимагає значного фінансування.
6. Утворення значних обсягів виробничих відходів

2.2 Аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ “Запоріжсклофлюс»

1) Аналіз майна товариства:

Для здійснення виробничих та комерційних завдань кожне підприємство повинно мати достатню величину основних та обігових коштів. Тому дослідимо склад і структуру майна та його джерел аналізованого підприємства.

Таблиця 2.3 - Склад майна ВАТ «Запоріжсклофлюс» у 2017, 2018, 2019 роках
(тис.грн)

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2018 від 2017		Відхилення 2019 від 2018	
				Абсол.	%	Абсол.	%
1	2	3	4	6	7	8	9
1.Всього майна, в тому числі:	30667,3	33269,8	38123,8	2602,5	8,5	4854.0	14,6
2. ОЗ та інші позаоборотні активи у т.ч.	17276,4	18305,0	19763,4	1028.6	1,1	1458.40	8,0
2.1.Нематеріальні активи	0,6	5,2	3,1	4.6	866,7	-2.1	-0,4
2.2 Незавершене будівництво	1269,4	1586,6	1116,4	317.2	25,0	-470.2	-29,6
2.2.Основні засоби	15962,8	16277,4	18000,7	314.6	2,0	1723.3	10,6
2.3. Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-
2.4. Довгострокові фінансові вкладення	-	77,0	61,6	77	-	-15.4	-20.0
2.5 Відстрочені податкові активи	43,6	358,8	581,6	315.2	822,9	222.8	62.1
3.Оборотні (мобільні) кошти	12632,9	14452,5	18164,8	1819.6	14,4	3712,3	25.7
3.1.Матеріальні оборотні кошти	6211,9	6599,9	7493,3	388	6,2	893.40	13.5
3.2.Грош. засоби і короткострокові фінансові вкладення	1348,6	1947,8	4506,7	599.2	44,4	2558.9	231.4
3.3.Дебіторська заборгованість	4952,2	5860,9	6145,3	908.7	18,3	284.4	4.9
3.4 Інші оборотні активи	120,2	43,9	19,5	-76.3	-63,5	-24,4	-55.5
4. Витрати майбутніх періодів	758,0	512,3	195,6	-245.7	-32,4	-316,7	-61.8

З даних таблиці 2.3 бачимо, що за звітні періоди загальне майно підприємства постійно зростало: за 2018 рік воно збільшилося на 2602,5 тис. грн. чи на 8,5%., за 2019 рік – на 4854,0 тис. грн або на 14,6 %.

Дане збільшення відбулося в основному за рахунок збільшення оборотних активів, так у 2018 році зросла дебіторська заборгованість підприємства на 908,7 тис. грн або 18,3%, у 2019 році найбільш суттєво зросла сума грошових засобів і короткострокових фінансових вкладень, а саме на

2558,9 або 231,4% від показника попереднього року. Що стосується від’ємних показників, то можна побачити зменшення вартості інших оборотних активів та витрат майбутніх періодів у всіх періодах на 76,3 тис. грн (63,5%) і 245,7 тис. грн (32,4 %) відповідно у 2018 році та 24,4 тис. грн (55,5%) і 316,7 тис. грн (61,8%) у 2019 році.

Після оцінки зміни майна підприємства необхідно виявити так називані “хворі” статті балансу. Їх звичайно можна підрозділити на дві групи:

- такі, що відразу свідчать про вкрай незадовільну роботу підприємства в звітному періоді і сформованим у результаті цього поганому фінансовому положенні.

До таких статей відносяться непокриті збитки звітного року. На ПрАТ «Запоріжсклофлюс» такої статті за 3 роки діяльності не спостерігалось.

- статті, що говорять про визначені недоліки в роботі підприємства: наявність сум "поганих" боргів у статтях: “Дебіторська заборгованість”, платежі по якій очікуються більш ніж через 12 місяців після звітної дати і платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати.

На ПрАТ «Запоріжсклофлюс» відсутня довгострокова дебіторська заборгованість, що знижує частку повільно реалізованих активів. Але на підприємстві існує тенденція збільшення короткострокової дебіторської заборгованості на 908,7 тис. грн. або 18,3% у 2018 році та на 284,4 тис. грн або 4,9 % у 2019 році.

Незважаючи на те, що дебіторська заборгованість короткострокова, наявність її в такій значній сумі характеризує імобілізацію (відволікання) оборотних коштів підприємства з виробничо-господарського обороту.

Далі про аналізуємо динаміку змін у структурі майна підприємства за ці роки.

Таблиця 2.4 - Структура майна (засобів) підприємства ВАТ «Запоріжжесклофлюс» у 2017- 2019 роках, %

Показники	2017	2018	2019	Відхилення 2018 від 2017		Відхилення 2019 від 2018	
				Абсолютне	Відносне, %	Абсолютне	Відносне, %
1	2	3	4	6	7	8	9
1.Всього майна, в тому числі:	100,0	100,0	100,0	-	-	-	-
2.ОЗ та інші позаоборотні активи у % до майна	56,3	55,0	51,8	-6,5	-37,3	-2,3	-21,2
2.1.Нематеріальні активи	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
2.2.Основні засоби, у % до позаоборотних активів	92,4	88,9	91,1	-3,5	-3,8	2,2	2,5
2.3. Інші необоротні активи	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
2.4. Довгострокові фінансові вкладення, у % до позаоборотних активів	0,0	0,4	0,3	0,4	100	-0,1	-25
3.Оборотні (мобільні) кошти, у % до майна	41,2	43,4	47,7	2,2	5,3	4,3	9,9
3.1.Матеріальні оборотні кошти, у % до оборотних коштів	49,2	45,7	41,3	-3,5	-7,1	-4,4	-9,6
3.2.Грош. засоби і короткострокові фінансові вкладення, у % до оборотних коштів	10,7	13,5	24,8	2,8	26,2	11,3	83,7
3.3.Дебіторська заборгованість, у % до оборотних коштів	39,2	40,5	33,8	1,3	3,3	-6,7	-16,5
3.4 Інші оборотні активи, у % до оборотних коштів	0,9	0,3	0,1	-0,6	-66,7	-0,2	-66,7
4. Витрати майбутніх періодів, у % до майна	2,5	1,6	0,5	-0,9	-36,0	-1,1	-68,8

Далі проведемо аналіз джерел коштів підприємства.

Таблиця 2.5 - Власні і позикові засоби підприємства ПрАТ «Запоріжжесклофлюс» у 2017-2019 рр., тис. грн.

Показники	2017	2018	2019	Відхилення 2018 від 2017		Відхилення 2019 від 2018	
				Абсолютне	Відносне, %	Абсолютне	Відносне, %
1	2	3	4	6	7	8	9
1. Усього засобів підприємства, тис. грн.; - у тому числі:	30667,3	33269,8	38123,8	2602,5	8,5	4854,0	14,6
2. Власні засоби підприємства, тис. грн.; з них:	26548,2	28731,4	32428,3	2183,2	8,2	3696,9	12,9
3. Забезпечення наступних виплат, тис. грн.	2278,2	2778,6	3095,6	500,4	22,0	317,0	11,4
4. Позикові засоби, тис. грн. з них:	1840,9	1759,8	2599,9	-81,1	-4,4	840,1	47,7
4.1. Довгострокові позики, тис. грн.;	-	-	-	-	-	-	-
4.2. Короткострокові кредити і позики, тис. грн.;	-	-	-	-	-	-	-
4.3. Кредиторська заборгованість, тис. грн.;	700,7	790,8	1307,1	90,1	12,9	516,3	65,3
4.4. Поточні зобов'язання, тис. грн.	1140,2	969,0	1292,8	-171,2	-15,0	323,8	33,4

Дані таблиці 2.5 показують, що загальне збільшення джерел за 2 роки діяльності склало 7456,50 тис. грн або на 24,3 %. За 2018 рік цей ріст отриманий здебільшого за рахунок збільшення власних коштів: збільшення на 2183,2 тис. грн. або на 8,2 %. Позикові засоби зменшились на 81,1 тис. грн. або на 4,4 % – це відбулося за рахунок зменшення суми поточних зобов'язань на 171,2 тис. грн. (на 15 %).

За 2019 рік підприємство нарощувало пасиви здебільшого також за рахунок власних засобів на 3696,9 тис. грн або на 12,9 %, але на відміну від попереднього року збільшилась і частина позикових коштів на 840,1 тис. грн (47,7%) в результаті росту кредиторської заборгованості (збільшення на 516,3 тис. грн. чи 65,3%) та також росту поточних зобов'язань підприємства на 323,8 тис. грн або на 33,4 %.

Треба зауважити, що підприємство протягом 2017-2019 рр. не користувалося довгостроковими чи короткостроковими позиками.

Однією з статей балансу у ПрАТ «Запоріжсклофлюс» що визиває занепокоєння, є ріст кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги, що займає високу частку позикових засобів – від 38,1 % та 44,9 % у 2017 – 2018 роках відповідно до 61,5 % у 2019 році. До джерел коштів ця заборгованість складала 2,3 % у 2017 році, 2,4 % у 2018 році і 3,4% у 2019 році.

Таким чином, на підставі проведеного огляду балансу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за 2017-2019 роки можна зробити висновок про задовільну роботу підприємства і постійне зростання обсягів діяльності.

2) Аналіз фінансових результатів, прибутку та рентабельності

Провівши аналіз майна, вважаю необхідним проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства, так як саме кошти, отримані від реалізації продукції, формують власні фінансові ресурси підприємства. Різні сторони виробничої, збутової, постачальницької і фінансової діяльності будь-якого підприємства одержують закінчену грошову оцінку в системі показників фінансових результатів. Узагальнено найбільш важливі показники фінансових результатів діяльності підприємства представлені у формі №2 “Звіт про фінансові результати”. До них відносяться: прибуток (збиток) від реалізації; прибуток (збиток) від іншої реалізації; доходи і витрати від позареалізаційних операцій; балансовий прибуток; оподатковуваний прибуток; чистий прибуток і ін.

Показники фінансових результатів характеризують абсолютну ефективність господарювання підприємства. Найважливішими серед них є показники прибутку, що складає основу економічного розвитку підприємства.

Для проведення вертикального і горизонтального аналізу розрахуємо таблицю 2.6, використовуючи даної звітності підприємства з форми №2

Таблиця 2.6 - Аналіз прибутку підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс»
2018, 2019 рр., тис. грн.

Найменування показника	2018	2019	Відхилення	
			+ / -	%
1	2	3	4	5
1. Виручка від реалізації товарів, робіт послуг (за мінусом ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів (В)).	47408,9	60231,8	12822,9	27,0
2. Собівартість реалізації товарів, продукції, робіт, послуг (С).	37757,2	47228,5	9471,3	25,1
3. Матеріальні витрати (МВ).	29521,5	37916,0	8394,5	28,4
4. Витрати на оплату праці і соціальні заходи (ПВ).	9159,3	11769,5	2610,2	28,5
5. Інші витрати	2143,7	1356,7	-787	-36,7
6. Прибуток (збиток) від реалізації (Пр)	9651,7	13003,3	3351,6	34,7
7. Інші операційні доходи (ІнОД).	16342,2	22067,4	5725,2	35,0
8. Інші операційні витрати (ІнВ).	18016,3	24135,0	6118,7	34,0
9. Адміністративні витрати (Ав)	3778,2	3934,8	156,6	4,1
10. Витрати на збут (Зв)	823,5	1040,4	216,9	26,3
11. Прибуток (збиток) від операційної діяльності (Попер).	3375,9	5960,5	2584,6	76,6
12. Інші позареалізаційні доходи.	158,1	323,3	165,2	104,5
13. Інші позареалізаційні витрати (ПрВ).	4,7	34,6	29,9	636,2
14. Прибуток (збиток) звітного періоду (Пб).	3529,3	6249,2	2719,9	77,1
15. Податок на прибуток (ПП).	1346,1	2552,3	1206,2	89,6
16. Чистий прибуток (збиток) звітного періоду (Пн).	2183,2	3696,9	1513,7	69,3

З таблиці видно, що чистий прибуток у 2019 році збільшився в порівнянні з 2018 роком на 1513,7 тис. грн. чи 69,3 %. Звичайно це позитивна тенденція.

На вищевказане збільшення вплинуло головним чином збільшення прибутку від реалізації продукції на 3351,6 тис. грн. (з 9651,7 до 13003,3 тис. грн.) чи на 34,7 %, також зменшилась частка адміністративних та збутових витрат із 47,7 % у 2018 році до 38,3 % у 2019 році по відношенню до прибутку від реалізації. Звичайно це також позитивний фактор який дав значне збільшення операційного прибутку, а саме ріст на 2584,6 тис. грн або на 76,6 % від попереднього періоду.

Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства. Вони характеризують

відносну прибутковість підприємства, вимірювану у відсотках до витрат коштів чи капіталу з різних позицій.

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів):

- рентабельність продажів;
- рентабельність активів;
- рентабельність власного капіталу;
- рентабельність інвестицій;
- рентабельність продукції.

Рентабельність продажів розраховується як відношення валового підприємства до чистого доходу від реалізації і характеризує ефективність продажів підприємства.

Рентабельність активів розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства.

Рентабельність власного капіталу розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства.

Рентабельність інвестицій - розраховується як відношення суми чистого прибутку та випланих процентів до суми власного і довгострокового позикового капіталу середнього за період.

Показує, яку віддачу мають власники акціонерного капіталу та утримувачі довгострокового боргу компанії.

Рентабельність продукції розраховується як відношення чистого валового прибутку до собівартості продукції і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.

Ріст даного показника є наслідком росту цін при постійних витратах на виробництво реалізованої продукції (робіт, послуг) чи зниження витрат на виробництво при постійних цінах.

Розрахунок даних показників по ПрАТ «Запоріжсклофлюс» представлений у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 - Показники рентабельності підприємства у 2017-2019 рр.

№ п/п	Показники	2017	2018	2019	Відхилення + / -	
					2018 від 2017	2019 від 2018
1	2	3	4	5	6	7
1	Виручка від реалізації товарів, робіт, послуг (без ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів), тис. грн.	39952,9	47408,9	60231,8	7456,0	12822,9
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	29850,7	37757,2	47228,5	7906,5	9471,3
3	Валовий прибуток, тис. грн.	10102,2	9651,7	13003,3	-450,5	3351,6
4	Чистий прибуток, тис. грн.	2547,7	2183,2	3696,2	-364,5	1513,0
5	Середньорічна вартість активів, тис. грн	-	31968,6	35696,8	-	3728,2
6	Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	-	27639,8	30579,9	-	2940,1
7	Рентабельність продажів, %	25,7	20,4	21,6	-5,3	1,2
8	Рентабельність активів, %	-	6,8	10,4	-	3,6
9	Рентабельність власного капіталу, %	-	7,9	12,1	-	4,2
10	Рентабельність продукції, %	33,8	25,6	27,5	-8,2	1,9

На основі розрахунків можна зробити наступні висновки.

Показник рентабельності продажів у 2018 році знизився у порівнянні з показником 2017 року на 5,3 %, причиною цього стало зниження валового прибутку за 2018 рік на 450,5 тис. грн, незважаючи на те, що виручка від реалізації зростала і у 2018 році – на 7456 тис. грн і у 2019 році – на 12822,9 тис. грн. У 2019 році цей показник збільшився на 1,2 % і це є позитивним процесом.

Рентабельність активів у 2019 році збільшилась на 3,6 % і це вказує на покращення використання активів підприємства.

Рентабельність власного капіталу підприємства у 2019 році збільшилась на 4,2 % у порівнянні з попереднім роком, що є позитивним сигналом для можливих інвесторів щодо вкладання коштів у ПрАТ «Запоріжсклофлюс».

Загальна рентабельність продукції у 2018 році знизилась на 8,2 %.

Цей процес є наслідком зростання собівартості на 7906,5 тис. грн та зниженням валового прибутку на 450,5 тис. грн у 2018 році. У 2019 році показник рентабельності зріс на 1,9 % відповідно до 2018 року.

Рентабельність інвестицій для підприємства не розраховувалась тому, що підприємство у ці роки не залучало позиковий капітал та не мало боргів.

Підсумовуючи, можна сказати, що основні показники рентабельності підприємства у 2018 році знизились у порівнянні з 2017 роком і це є негативним процесом.

Незважаючи на поступове збільшення виручки від реалізації в обох роках, у 2018 році ріст собівартості продукції був більш, ніж збільшення виручки, тому показники рентабельності і зменшились.

Гарним є те, що у 2019 році підприємство покращало результати своєї діяльності по всім основним показникам.

3) Аналіз фінансової стійкості

На практиці застосовують різні методики аналізу фінансової стійкості.

Проаналізуємо фінансову стійкість підприємства за допомогою відносних показників - коефіцієнтів, розрахованих в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Показники фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2017-2019 рр.

№ п/п	Показники/ формула розрахунку	Норма	Пояснення	2017	2018	2019	Відхи- лення 2018 від 2017	Відхи- лення 2019 від 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Коефіцієнт незалежності $K_{нез} = \frac{\text{власний капітал}}{\text{загальна сума коштів}}$	$\geq 0,5$	Показує частку власних засобів у загальній сумі коштів підприємства.	0,86	0,86	0,85	-	-0,01
2	Коефіцієнт довгострокового		Показує скільки	-	-	-	-	-

	залучення позикових засобів.		довгострокових позик притягнуто для фінансування активів поряд із власними засобами					
1	Коефіцієнт маневреності власних засобів. $K_m = \text{власні оборотні активи} / \text{власний капітал}$							
3	Коефіцієнт забезпечення власними засобами. $K_z = \text{власні оборотні кошти} / \text{оборотні кошти}$	$\geq 0,1$	Характеризує ступінь мобільності використанн я власних засобів	0,35	0,36	0,39	0,01	0,03
4	Коефіцієнт реальної вартості ОЗ і матеріальних оборотних коштів у майні підприємства. $K_{\text{вир.пр}} = \text{необоротні активи} + \text{виробничі запаси} / \text{сумі балансу}$	$\geq 0,1$	Показує частку ВОК, придбаних за рахунок власних коштів.	0,73	0,72	0,69	-0,01	-0,03
5	Коефіцієнт реальної вартості ОЗ у майні підприємства. $K_{\text{реал.}} = \text{основні засоби} / \text{загальне майно підприємства}$	$\geq 0,5$	Показує частку майна виробничого призначення (реальних активів) у загальній сумі майна підприємства .	0,77	0,75	0,71	-0,02	-0,04
6		0,5	Показує питому вагу основних засобів у майні підприємства .	0,52	0,49	0,47	-0,03	-0,02

Розрахунок власних оборотних коштів підприємства визначається як різниця між джерелами власних коштів і суми необоротних активів.

Аналіз даних таблиці 2.8 дає можливість зробити висновки про стан кожного коефіцієнта і про фінансову стійкість підприємства в цілому.

1) Коефіцієнт незалежності на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2017 та 2018 роках не змінився та становить 0,86 у 2019 році можна побачити незначне зменшення цього показника, якщо ж порівняти з нормативом 0,5 то можна побачити, що підприємство є досить незалежним і має достатню кількість власних засобів.

2) Коефіцієнт довгострокового залучення позикових засобів не розраховувався тому, що підприємство впродовж трьох років не залучало позикові кошти і не має довгострокових зобов'язань. Звичайно це є позитивним моментом.

3) Коефіцієнт маневреності власних засобів на протязі усього аналізованого періоду має позитивне значення і значно перевищує нормативне, що свідчить про достатню ступінь мобільності використання власних засобів, що ж стосується коефіцієнта забезпечення власними засобами то можна побачити негативну динаміку цього показника. І хоча показник набагато більший, ніж нормативне його значення, підприємству слідкувати за значенням цього показника, бо він характеризує фінансову автономію в цілому. необхідно достатність у підприємства власних оборотних коштів.

4) Коефіцієнт реальної вартості основних і матеріальних оборотних коштів перевищує нормативне значення протягом усього аналізованого періоду (0,77, 0,75 та 0,71 відповідно), хоча і можна побачити тенденцію зниження цього показника, все ж він перебільшує нормативний поріг у 0,5 і це позитивно впливає на фінансове положення підприємства.

5) Що ж стосується коефіцієнту реальної вартості основних засобів на протязі усього аналізованого періоду він зменшується з 0,52 до 0,49 у 2017 році, та 0,47 у 2019 році, при нормативному значенні 0,5. Це вказує на те, що

підприємство направляє свої кошти на закуплю оборотних засобів та менш уваги приділяє оновленню своїх основних засобів.

Тепер необхідно провести оцінку платоспроможності і ліквідності підприємства.

Ліквідність підприємства - це здатність повернути в термін отримані в кредит кошти, чи здатність оборотних коштів перетворюватися в готівку, необхідну для нормальної фінансово-господарської діяльності підприємства.

Як правило, класичний аналіз і оцінка структури балансу підприємства проводиться на основі показників:

- коефіцієнта поточної ліквідності;
- коефіцієнта забезпеченості власними засобами;
- коефіцієнтів відновлення (утрати) платоспроможності.

Щоб організація була визнана платоспроможною, значення цих коефіцієнтів повинні відповідати нормативним, зазначеним у таблиці 2.9.

Зовнішньою ознакою неспроможності є призупинення поточних платежів, нездатності погашати зобов'язання кредиторам протягом 3-х місяців із дня настання термінів їхнього виконання.

Таблиця 2.9 - Коефіцієнти платоспроможності і ліквідності ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2017 -2019 рр. .

№ п/п	Показники /формула розрахунку	Норма	Пояснення	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2018 від 2019	Відхилення 2019 від 2018
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Баланс 220+230+240 / Баланс с.620+630)	≥0,2-0,7	Показує яку частину короткострокової заборгованості підприємство може реально погасити найближчим часом	0,73	1,11	1,73	0,38	0,62
2	Коефіцієнт критичної оцінки (Баланс 040 + 045 + 050 +	≥0,7	Відбиває прогнозовані платіжні можливості за	1,56	1,75	2,29	0,19	0,54

	160 + 170 + 180 + 190 + 200 + 210 + 220 + 230 + 240 + 250) / (Баланс 430 + 620)		умови своєчасних розрахунків з дебіторами.					
3	Коефіцієнт швидкої ліквідності (Баланс 260-(100+110+120+130+140)+270 / Баланс 620+630)	≥1	Показує платіжні можливості підприємства, не тільки за умови своєчасних розрахунків з дебіторами, але і продажем, у разі потреби, інших елементів матеріальних оборотних коштів	5,66	4,75	4,18	-0,91	-0,57
4	Загальний поточний коефіцієнт покриття (Баланс 260+270/ Баланс 620+630)	≥2	Характеризує покриття зобов'язань усіма активами	7,27	8,50	7,06	1,23	-1,44
5	Частка оборотних коштів в активах	>0,5	Характеризує загальну забезпеченість підприємства оборотними коштами.	0,41	0,43	0,48	0,02	0,05

Проаналізуємо коефіцієнти ліквідності і платоспроможності та їх зміну. Для комплексної оцінки ліквідності балансу в цілому варто використовувати загальний показник ліквідності (коефіцієнт покриття). За допомогою даного показника здійснюється оцінка зміни фінансової ситуації в організації з погляду ліквідності. Даний показник застосовується також при виборі найбільш надійного партнера з декількох потенційних партнерів на основі звітності.

1) Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2018 році становив 1,11, при його значенні за попередній період 0,73. Це значить, що підприємство може негайно погасити за рахунок коштів і короткострокових фінансових вкладень 111% (з необхідних 20%) короткострокових зобов'язань підприємства. Цей показник у значно вище нормативного, що не може не викликати довіру до даної

організації. Також треба відзначити зростання даного показника з у 2019 році більш ніж у 1,5 рази (з 1,11 до 1,73)

2) Значення коефіцієнта критичної оцінки з 1,56 у 2017 році виросло до 1,75 у 2018 році та до 2,29 у 2019 році, що значно перевищує нормативне значення (0,7). Тобто за рахунок грошових коштів і дебіторської заборгованості, у випадку її виплати, ПрАТ «Запоріжсклофлюс» зможе погасити усі свої зобов'язання.

3) На аналізованому підприємстві коефіцієнт швидкої ліквідності у 2017 році дорівнює 5,66, при його значенні 4,75 у 2018 року та 4,18 у 2019 році, тобто відбулося зниження цього показника (на 0,91 та на 0,57 відповідно). При нормативному значенні більше 1 можна говорити про добрі платіжні можливості підприємства щодо погашення зобов'язань за рахунок оборотних активів. Це свідчить про достатню загальну забезпеченість підприємства оборотними коштами (вище нормативного значення на протязі усього аналізованого періоду).

4) Загальний поточний коефіцієнт покриття у 2017 році досяг значення 7,27 при нормативному значенні більше 2,0 підвищився до 8,5 у 2018 році та зменшився до 7,06 у 2019 році, та незважаючи на це постійно перевищує норматив (2). Підприємство практично може покрити зобов'язання своїми активами.

5) Останній з аналізованих показників ліквідності – частка оборотних коштів у активах – у 2017 року досяг значення 0,41, у 2018 році - 0,43 та у 2019 році – 0,48 при нормативному значенні більше 0,5. Це свідчить про неповну забезпеченість підприємства оборотними коштами, але спостерігається тенденція збільшення значення цього показника до необхідного показника по нормативу..

Таким чином, можна сказати, що майже усі показники платоспроможності та ліквідності ПрАТ «Запоріжсклофлюс», знаходяться вище нормативного рівня. Тобто на протязі 2017-2019 роках підприємство є платоспроможним і ліквідним.

2.3. Сучасний стан використання потенціалу підприємства

1) Аналіз використання трудового потенціалу.

Під час аналізу фактичну середньооблікову кількість працівників у цілому і за окремими категоріями порівнюємо з даними за 2018 та 2019 рік, знайдемо відхилення і причини змін кількості. Вивчимо також можливі зрушення у структурі працюючих і дамо оцінку стану загальної забезпеченості підприємства робочою силою. Перший показник, який характеризує тривалість робочого періоду в днях (явочні дні), залежить від таких факторів, як:

- кількість вихідних і святкових днів;
- кількість днів чергової відпустки;
- інші види відпусток, передбачених законодавством;
- кількість днів непрацездатності;
- неявка на роботу з дозволу адміністрації;
- прогули;
- інші.

Тривалість робочого дня (зміни) робітника визначають такі фактори:

- величина нормативного робочого тижня;
- час простою упродовж дня, зафіксований в обліку;
- час понадурочної роботи;
- час інших скорочень робочого дня, передбачених законодавством.

Під час аналізу знайдемо відхилення цих показників від аналогічних показників за попередній рік.

Таблиця 2.10 - Аналіз балансу робочого часу

Показники	2018		2019		Відхилення 2019 від 2018	
	На весь персонал Люд/год	На одного працюючого Год.	На весь персонал Люд/год	На одного працюючого Год.	На весь персонал Люд/год	На одного працюючого Год.
1	2	3	4	5	6	7
1. Календарний фонд робочого часу (N)	1574281	2899	1602958	2957	28677	58
2. Вихідні і святкові	490350	903	500650	924	10300	21
3. Табельний фонд робочого часу (Ктфрч)	1083931	1996	1102308	2034	18377	38
4. Щорічні відпустки	86495	159	77759	143	-8736	-16
5. Максимально можливий фактичний робочий час (Кммфрч)	997436	1837	1024549	1890	27113	53
6. Тимчасова непрацездатність	44345	82	46215	85	1870	3
7. Відпустки передбачені законом	4566	8,5	4388	8,1	-178	-0,4
8. Корисний фонд робочого часу	948525	1747	973946	1797	25421	50
9. Неявки з дозволу адміністрації	3246	6	2599	5	-647	-1
10. Прогули	16	0,03	16	0,03	-	-
11. Фактичний фонд робочого часу	945263	1741	971331	1792	26068	51
12. Середня тривалість робочого дня, год.	-	6,91	-	7,14	-	0,23

Аналіз балансу робочого часу дає змогу зробити висновок, що середня тривалість робочого дня збільшилась на 0,23 годин, насамперед за рахунок зменшення щорічних відпусток на 16 годин, та збільшення корисного та фактичного фонду робочого часу. Звичайно це вказує на покращення використання робочого часу у 2019 році.

Аналіз чисельності, якості і складу персоналу ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Структура персоналу залежить від особливостей виробництва, номенклатури виробів, спеціалізації виробництва, масштабів виробництва. Питома вага кожної категорії працюючих змінюється з розвитком техніки,

технології, організації виробництва. Підвищення організаційно-технічного рівня виробництва призводить до відносного скорочення чисельності працівників і зростання питомої ваги робітників у загальній чисельності працюючих.

Порівнюючи фактичну чисельність персоналу з потребою у робочій силі (плановою чисельністю) та чисельністю персоналу в попередньому періоді в цілому по підприємству, за групами персоналу (промисловий, непромисловий) і за категоріями працівників, визначаємо забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, а також зміну їх чисельності порівняно з потребою у робочій силі та попереднім періодом.

Проаналізуємо забезпеченість підприємства трудовими ресурсами за даними таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 - Оцінка забезпеченості ПрАТ «Запоріжсклофлюс» трудовими ресурсами у 2018- 2019 рр.

№ з/п	Показники	Од. Виміру	2018	2019	Відхилення 2019 від 2018	
					Абсолютне.	Відносне %
1	Усього персоналу, у т.ч.:	Чол..	543	542	- 1	- 0,1
2	Промислово виробничий персонал, з них:	Чол..	511	506	- 5	- 1
	- робітники	Чол..	403	402	- 1	- 0,2
	- керівники	Чол..	37	35	- 2	- 5,4
	- спеціалісти	Чол..	71	69	- 2	- 2,8
3	Невиробничий персонал	Чол..	32	36	4	12,5
4	Обсяг товарної продукції	тис. грн.	47161,9	60694,4	13532,5	28,7

Обсяг товарної продукції розрахуємо за формулою:

$$РП = ТП + Зпр - Зкр, \quad (2.1)$$

де РП - обсяг реалізації продукції, тис. грн.

ТП - обсяг товарної продукції в діючих цінах, тис. грн.

Зпр - залишки готової продукції на початок року, тис. грн.

Зкр - залишки готової продукції на кінець року, тис. грн.

Товарна продукція у 2018 році = $47408,9 - 2307,8 + 2060,8 = 47161,90$ тис. грн

Товарна продукція у 2019 році = $60231,8 - 2060,8 + 2523,4 = 60694,40$ тис. грн

Аналізуючи дані таблиці 2.11 , можна зробити висновок, що майже за всіма категоріями відбулося зменшення чисельності персоналу підприємства. Тільки невиробничого персоналу у 2009 році стало на 4 працівника більше. Загальна чисельність працюючих зменшилась порівняно з попереднім роком приблизно на 0,1 %. Але незважаючи на це, обсяг товарної продукції значно виріс у порівнянні з попереднім роком на 13532,5 тис. грн або на 28,7 %. Це звичайно є позитивним фактором.

Проаналізуємо якісний склад трудових ресурсів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» (таблиця 2.12).

Таблиця 2.12. - Якісний склад трудових ресурсів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Показник	2018		2019		Відхилення 2019 від 2018	
	Чисельність, чол.	Питома вага, %	Чисельність, чол.	Питома вага, %	Абсолютне.	Відносне, %
1	2	3	4	5	6	7
1. За віком						
Від 15 до 35	185	34	187	34	2	-
Від 35 до 50	228	42	228	42	-	-
Від 50 до 55	77	14	79	15	2	1
Від 55 і старші	53	10	48	9	-5	-1
Разом	543	100	542	100	-1	-
2. За освітою						
Середня та спеціальна	218	40	209	39	-9	-4
Неповна та базова вища	249	46	256	47	-7	3
Повна вища	76	14	77	14	1	1

Разом	543	100	542	100	-1	-
3. За статтю						
Чоловіки	284	52	288	53	4	1
Жінки	259	48	254	47	-5	-2
Разом	543	100	542	100	-1	-

Дані таблиці 2.12 показують, що на підприємстві більшість працівників 42 % від загальної чисельності становлять працівники віком до 35 до 50 років. Що стосується освіти працівників, то майже половину становлять працівники з неповною та базовою вищою освітою 46 % та 47 % відповідно у 2018 та 2019 роках.

Дуже малу частку становлять працівники з повною вищою освітою тільки 14 %, підприємству потрібно заохочувати своїх робітників до підвищення рівня своєї освіти, бо це є запорука росту професійності та трудового потенціалу людини.

Аналіз руху робочої сили

Ефективне використання трудового потенціалу передбачає розробку заходів, спрямованих на забезпечення сталості складу працівників. При аналізі цієї сторони використання трудових ресурсів розраховують кілька показників, які характеризують за категоріями працівників (або в цілому по підприємству) обороти з прийняття та вибуття, плинність кадрів.

Плинність кадрів на підприємствах тим менша, чим кращі (порівняно з іншими підприємствами цього району, міста) умови праці, вищий рівень оплати праці, чим вищий рівень задоволення соціальних потреб працівників, який забезпечується через витрати на будівництво житла, об'єктів відпочинку, охорони здоров'я тощо.

Для характеристики руху персоналу, потрібно розрахувати та проаналізувати динаміку наступних показників :

1. Коефіцієнт обороту по прийманню робітників (Кпр) :

$$\text{Кпр} = \frac{\text{Кількість прийнятого персоналу на роботу}}{\text{-----}} \quad (2.2)$$

Середньосписочна чисельність персоналу;

2. Коефіцієнт оборту по вибуттю (Кв) :

$$K_v = \frac{\text{Кількість звільнених працівників}}{\text{Середньосписочна чисельність персоналу ;}} \quad (2.3)$$

3. Коефіцієнт плинності кадрів (Кп) :

$$K_p = \frac{\text{Кількість звільнених за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни}}{\text{Середньосписочна чисельність ;}} \quad (2.4)$$

4. Коефіцієнт постійності складу персоналу підприємства (Кп.с.) :

$$K_{п.с.} = \frac{\text{Кількість працівників, пропрацювавши весь рік}}{\text{Середньосписочна чисельність персоналу .}} \quad (2.5)$$

Таблиця 2.13 - Аналіз руху робочої сили ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

№	Показники	2018 рік	2019 рік	Абсолютний приріст	Відносний приріст, %
1	Складало працівників на початок періоду	532	533	1	0,2
2	Прийнято всього, чол.	130	136	6	4,6
3	Вибуло всього, чол., у т. ч.:	129	125	-4	-3,1
4	–за власним бажанням	55	35	-20	-36
5	–за порушення трудової дисципліни	8	2	-6	-25
6	Складає працівників на кінець періоду, чол.	533	544	11	2,1
7	Середньосписочна чисельність	543	542	-1	0,2
8	Кількість працівників, пропрацювавших рік	530	520	-10	-1,9

Далі необхідно розрахувати показники руху персоналу для ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

1) Коефіцієнт оборту по прийманню працівників :

$$К_{пр1} = 130 / 543 * 100 \% = 23,9 \% - \text{за 2018 рік} ;$$

$$К_{пр2} = 136 / 542 * 100 \% = 25,1 \% - \text{за 2019 рік} .$$

2) Коефіцієнт оборту по вибуттю :

$$К_{в1} = 129 / 543 * 100 \% = 23,8 \% - \text{за 2018 рік} ;$$

$$К_{в2} = 125 / 542 * 100 \% = 23,1 \% - \text{за 2019 рік} .$$

3) Коефіцієнт плинності :

$$К_{п1} = 55 + 8 / 543 * 100 \% = 11,6 \% - \text{за 2018 рік} ;$$

$$К_{п2} = 35 + 2 / 542 * 100 \% = 6,8 \% - \text{за 2019 рік} .$$

4) Коефіцієнт постійності персоналу :

$$К_{п.с.1} = 530 / 543 * 100 \% = 97,6 \% - \text{за 2018 рік} ;$$

$$К_{п.с.2} = 520 / 542 * 100 \% = 95,9 \% - \text{за 2019 рік} .$$

Розрахувавши коефіцієнти руху робочої сили видно, що на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» коефіцієнт оборту по прийманню в 2018 році ненабагато відрізнявся від коефіцієнта вибуття. А в 2019 році, коефіцієнт оборту по прийманню склав 25,1 %, а коефіцієнт оборту по вибуттю – лише 23,1 %. Коефіцієнти плинності та постійності персоналу також зменшились у порівнянні з минулим роком на 4,8 % та на 1,7 %.

На підприємстві вивчають причини звільнення працівників (за власним бажанням, скорочення кадрів, порушення трудової дисципліни та інше).

Напруження в забезпеченості підприємства трудовими ресурсами може бути знято за рахунок більш повного використання наявної робочої сили, росту продуктивності праці робітників, комплексної механізації й автоматизації виробничих процесів, упровадження нових технологій. В процесі аналізу повинні бути виявлені резерви скорочення потреби в трудових ресурсах в результаті проведення перерахованих заходів.

Якщо підприємство розширює свою діяльність, збільшує свою виробничу потужність, створює нові робочі міста, необхідно визначити додаткову потребу в трудових ресурсах по категоріям та професіям та джерела їх залучення.

Аналіз продуктивності праці.

Цьому показнику потрібно приділяти особливу увагу, тому що саме від нього залежить рівень багатьох інших показників – обсяг виробленої продукції, рівень її собівартості, витрата фонду заробітної плати та інше.

Колектив кожного підприємства повинен добиватися підвищення продуктивності праці для зростання виробництва без збільшення чисельності працюючих.

Основне завдання аналізу продуктивності праці : визначити виконання плану і динаміку продуктивності праці одного працівника, чинники, що впливають на формування її рівня, проаналізувати затрати праці на виробництво одиниці основних видів продукції і виявити резерви подальшого їх зниження [29].

Аналіз продуктивності праці починається з оцінки використання денного, місячного і річного планів по бригадах, цехах і підприємству в цілому.

Для оцінки рівня продуктивності праці використовується система узагальнюючих, окремих та допоміжних показників.

До узагальнюючих показників відносяться середньорічний, середньоденний та середньогодинний виробіток продукції одним робітником, а також середньорічний виробіток продукції на одного працюючого у вартісному виразі.

Окремі показники – це витрати часу на виробництво одиниці продукції визначеного виду (трудомісткість продукції) або випуск продукції визначеного виду у натуральному виразі за одну людину–годину або людину–день.

Допоміжні показники характеризують витрати часу на виконання одиниці визначеного виду робіт або обсяг виконаних робіт за одиницю часу.

Найбільш узагальнюючим показником продуктивності праці є середньорічний виробіток продукції одним працюючим.

Його величина залежить не тільки від виробітку робітників, але й від питомої ваги останніх в загальній чисельності промислово–виробничого персоналу, а також від кількості відпрацьованих ними днів та тривалості робочого дня.

Звідси середньорічний виробіток продукції одним робітником можна представити у вигляді добутку наступних факторів :

$$PB = ПЧ * Д * Т * СВ, \quad (2.6)$$

де PB – середньорічний виробіток продукції одним робітником,

ПЧ – частка робітників в загальній чисельності працюючих,

Д – кількість відпрацьованих днів 1 робітником за рік,

Т – середня тривалість робочого дня,

СВ – середньогодинний виробіток продукції.

Розрахунок впливу цих факторів проводиться способами ланцюгової підстановки, абсолютних різниць, відносних різниць або інтегральним методом [10, с.452].

Обов'язково аналізується зміна середньогодинного виробітку продукції. Величина цього показника залежить від факторів, пов'язаних зі зміною трудомісткості продукції та вартісної її оцінки. Для розрахунку впливу цих факторів використовується спосіб ланцюгової підстановки.

Зниження трудомісткості досягається технічним удосконаленням виробництва, запровадженням прогресивних технологічних процесів, досконалішого обладнання, а також можливе за рахунок підвищення рівня кооперації виробництва (тобто за рахунок використання на виробництві більшої кількості готових покупних напівфабрикатів, деталей та інших комплектуючих виробів). Загальна трудомісткість усього обсягу продукції підприємства може змінюватися також під впливом асортиментних зрушень у складі продукції, що випускається, в бік більш або менш трудомістких виробів

[10]. Проведемо аналіз динаміки продуктивності праці в порівнянні з минулим роком.

Таблиця 2.14 - Показники продуктивності праці на ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

№	Показники	2018 рік	2019 рік	Абсол. відхил.	Відносн. відхил, %
1	2	3	4	5	6
1	Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	47408,9	60231,8	12822,90	27,0
2	Середньосписочна чисельність промислово–виробничого персоналу (ПВП), чол..	543	542	-1	-0,2
3	—в т.ч. робітників, чол..	403	402	-1	-0,2
4	Кількість відпрацьованих робітниками люд/днів	101556	100902	-654	-0,6
5	Кількість відпрацьованих робітниками за рік люд/годин	701752	720440	18688	2,7
6	Середньорічний виробіток 1 працівника ПВП, грн. (ряд.1 * 1000 / ряд.2)	87309	111129	23820	27,3
7	Виробіток 1 робітника, грн. : —середньорічний (ряд.1 * 1000 / ряд.3)	117640	149830	32190	27,4
8	—середньоденний (ряд.1 * 1000 / ряд.4)	467	597	130	27,8
9	—середньогодинний (СВ) (ряд.1 * 1000 / ряд.5)	67,6	83,6	16	23,7
10	Середня кількість днів, відпрацьованих 1 робітником за рік (Д) (ряд.4 / ряд.3)	252	251	-1	-0,4

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4	5	6
11	Середня кількість годин, відпрацьованих 1 робітником (ряд.5 / ряд.3)	1741	1792	51	2,9
12	Середня тривалість робочого дня, годин (Т) (ряд.5 / ряд.4)	6,91	7,14	0,23	3,3

Таким чином, проаналізував продуктивність праці на ПрАТ «Запоріжсклофлюс», ми виявили наступне : середньорічний виробіток одного працівника промислово–виробничого персоналу збільшився в 2019 році у порівнянні із 2018 роком на 27,3 %, що в абсолютному виразі склало 23820 грн.

Середньорічний виробіток одного робітника збільшився в 2019 році у порівнянні із 2018 роком на 27,4 %, що в абсолютному виразі склало 32190 грн.

У порівнянні із минулим роком, збільшились показники середньоденного і середньогодинного виробітку одного робітника на 27,8 % та 23,7%, що в абсолютному виразі склало 130 грн. та 16 грн.

На відхилення виробітку можуть впливати наступні фактори : частка робітників, відпрацьовані дні одним робітником в році, середня тривалість робочого дня та середньогодинний виробіток. Вплив цих факторів на середньорічний виробіток можна встановити способом абсолютних різниць.

Але спочатку потрібно визначити питому частку робітників в загальній кількості працівників (ПЧ) :

$$\text{ПЧ1} = 403 / 543 = 0,74 - \text{в 2018 році};$$

$$\text{ПЧ2} = 402 / 542 = 0,74 - \text{в 2019 році}.$$

Показники за 2018 рік мають порядковий номер 1, а за 2019 –2.

$$1) \Delta \text{РВ}_{\text{пч}} = (\text{ПЧ2} - \text{ПЧ1}) * \text{Д1} * \text{T1} * \text{СВ1} = (0,74 - 0,74) * 252 * 6,91 * 67,6 = 0;$$

$$2) \Delta \text{РВ}_{\text{д}} = (\text{Д2} - \text{Д1}) * \text{ПЧ2} * \text{T1} * \text{СВ1} = (251 - 252) * 0,74 * 6,91 * 67,6 = - 345,67;$$

$$3) \Delta \text{РВ}_{\text{т}} = (\text{T2} - \text{T1}) * \text{Д2} * \text{ПЧ2} * \text{СВ1} = (7,14 - 6,91) * 251 * 0,74 * 67,6 = + 2887,89 ;$$

$$4) \Delta \text{РВ}_{\text{св}} = (\text{СВ2} - \text{СВ1}) * \text{ПЧ2} * \text{Д2} * \text{T2} = (83,6 - 67,6) * 0,74 * 251 * 7,14 = + 21218,94 ;$$

$$\text{Всього : } \Delta = 0 + (- 345,67) + 2887,89 + 21218,94 = 23761,16$$

Вище наведені дані свідчать про те, що на підприємстві спостерігається підвищення продуктивності праці . Основні фактори, які привели до підвищення є відпрацьовані дні одним робітником в році, середня тривалість робочого дня та середньогодинний виробіток.

Далі проаналізуємо трудомісткість продукції у 2018 та 2019 роках.

Трудомісткість визначається по формулі:

$$\text{Тр} = \text{T} / \text{ОП}, \quad (2.7)$$

де Тр – трудомісткість;

Т - час, витрачений на виробництво всієї продукції, нормо-годин, людино-годин;

ОП - обсяг товарної продукції в натуральному вираженні.

У процесі аналізу вивчають динаміку трудомісткості, причини її зміни і вплив на рівень продуктивності праці.

Таблиця 2.15 показує зміну трудомісткості продукції за період і виконання планового завдання по зниженню трудомісткості.

Таблиця 2.15 - Аналіз динаміки і виконання плану за рівнем трудомісткості продукції

Показник	2018 рік	2019 рік	Ріст рівня показника	
			У абсолютному виразі, тис. грн	У відносному, %
Товарна продукція, тис грн.	47161,9	60694,4	13532,5	28,7
Відпрацьовано усіма робочими, людино-годин	701752	720440	18688	2,7
Питома трудомісткість на 1 тис. грн., год.	14,88	11,87	- 3,0	-20,2
Середньочасовий виробіток, тис грн.	0,067	0,084	0,02	25,4

$$\text{Тр } 2018 = 701752 / 47161,9 = 14,88$$

$$\text{Тр } 2019 = 720440 / 60694,4 = 11,87$$

Як можна побачити, у 2019 році на підприємстві підвищився середньочасовий виробіток на 25,4 %, що в абсолютному виразі становило 20 гривень, а питома трудомісткість навпаки зменшилась на 20,2 % (3 люд.год.). Це позитивна тенденція – збільшення виробітку та зменшення питомої трудомісткості одна з найважливіших показників покращення використання трудового потенціалу на підприємстві.

2) Аналіз використання основних засобів

До основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він триваліший за рік).

Таблиця 2.16. - Наявність, рух і динаміка основних засобів.

№ з/п	Основні засоби	2017 рік тис.грн.	2018 рік тис.грн.	2019 рік тис.грн.	Відхилення 2017 від 2019	
					Абс.	Відн. %
1.	Земельні ділянки	57,0	57,0	57,0	-	-
2.	Будинки, споруди та передавальні пристрої	19039,1	19313,4	21334,3	2295,2	12,1
3.	Машини та обладнання	10376,4	11546,2	12629,9	2253,5	21,7
4.	Транспортні засоби	694,1	828,7	821,3	127,2	18,3
5.	Інші основні засоби	854,2	860,0	974,7	120,5	14,1
6.	Інструменти, прилади, інвентар	731,0	885,5	959,5	228,5	31,3
7.	Бібліотечні фонди	12,8	14,1	16,3	3,5	1,27
Усього:		31764,6	33504,9	36793,0	5028,4	15,8

За даними таблиці 2.16 можна зробити висновок, що за період 2017-2019 рр. вартість основних засобів збільшилася на 15,8 %, що склало 5028,4 тис.грн. Найбільше абсолютне збільшення відбулося у складі другої та третьої груп даної таблиці, «Будинки, споруди та передавальні пристрої» та «Машини та обладнання», на 2295,2 тис.грн та 2253,2 тис. грн. відповідно. Ці групи займають найбільшу питому вагу у складі основних засобів – 92,6 % у 2017 році, 92,1 % - у 2018 році і 92,3 % у 2019 році.

Аналіз стану основних засобів

Вивчення руху і технічного стану основних засобів, проводиться на підставі таких показників, як: коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту основних засобів тощо. Стан основних засобів визначається ступенем їхнього

зносу, насамперед фізичного. Фізичний знос характеризується поступовим зносом окремих елементів основних фондів під впливом наступних факторів: строку експлуатації; особливості технологічних процесів; ступеня завантаження обладнання; рівня кваліфікації працівників; якості ремонтів.

Таблиця 2.17 - Аналіз стану основних засобів

№ з/п	Показники	2018	2019	Відхилення
				2019 від 2018
1.	Вартість О.З. на початок року, (тис.грн.)	31764,7	33504,9	1740,2
2.	Вартість О.З. на кінець року, (тис.грн.)	33504,9	36793,0	3288,1
3.	Сума зносу, (тис.грн.)	17227,5	21792,3	4564,8
4.	Коефіцієнт зносу	0,51	0,59	0,08
5.	Коефіцієнт придатності	0,49	0,41	-0,08

На підставі одержаних результатів можна зробити висновок, що вартість основних засобів збільшилася на 5028,3 тис.грн. Сума зносу збільшилася на 4564,8 тис.грн., або на 26,5 %.

На підприємстві помітно ріст коефіцієнту зносу на 0,08 та зменшення коефіцієнту придатності. За проаналізовані роки покращення цих показників не спостерігається.

Таблиця 2.18. - Аналіз стану машин та обладнання

№ п/п	Показники	2018	2019	Відхилення
				2019 від 2018
1.	Вартість М. і О. на початок року, (тис.грн.)	10376,4	11546,2	1169,8
2.	Вартість М. і О. на кінець року, (тис.грн.)	11546,2	12629,9	1083,7
3.	Сума зносу, (тис.грн.)	6936,9	7566,7	629,8
4.	Коефіцієнт зносу	0,60	0,60	-
5.	Коефіцієнт придатності	0,40	0,40	-

На підприємстві коефіцієнт зносу і коефіцієнт придатності машин та обладнання не змінився. За проаналізовані роки покращення цих показників не спостерігається.

Таблиця 2.19 - Аналіз стану транспортних засобів

№ п/п	Показники	2018	2019	відхилення
				2019 від 2018
1.	Вартість ТЗ на початок року, (тис.грн.)	694,1	828,7	134,6
2.	Вартість ТЗ на кінець року, (тис.грн.)	828,7	821,3	-7,4
3.	Сума зносу, (тис.грн.)	418,0	515,7	97,7
4.	Коефіцієнт зносу	0,50	0,63	0,13
5.	Коефіцієнт придатності	0,50	0,37	-0,13

Отримані результати вказують на те, що на підприємстві у 2018 був високий коефіцієнт зносу 50 %, а у 2019 році він також суттєво виріс до 63 %, відповідно коефіцієнт придатності транспортних засобів зменшився до 37 %. За проаналізовані роки покращення цих показників не спостерігається.

Таблиця 2.20 - Аналіз інструментів, приладів, інвентарю

№ п/п	Показники	2018	2019	відхилення
				2019 від 2018
1.	Вартість І., П., І. на початок року, (тис.грн.)	731,0	885,5	154,5
2.	Вартість І., П., І. на кінець року, (тис.грн.)	885,5	959,5	74,0
3.	Сума зносу, (тис.грн.)	279,8	393,2	113,4
4.	Коефіцієнт зносу	0,32	0,41	0,09
5.	Коефіцієнт придатності	0,68	0,59	-0,09

Дані таблиці 2.20 свідчать про те, що на підприємстві стан коефіцієнту зносу і коефіцієнту придатності інструментів, приладів, інвентарю суттєво погіршився у 2019 році у порівнянні з 2018 роком.

Коефіцієнт зносу середній по основних видах основних засобів становить:

$$K_{\text{зн.}} = (0,55 + 0,60 + 0,565 + 0,365) / 4 = 0,52 \text{ або } 52 \, \%.$$

Таблиця 2.21 - Аналіз руху основних засобів

№ з/п	Показники	2018	2019	відхилення
				2019 від 2018
1	2	3	4	5
1.	Первісна вартість на початок року, (тис.грн.)	31764,7	33504,9	1740,2

2.	Первісна вартість на кінець року, (тис.грн.)	33504,9	36793,0	3288,1
3.	Надійшло О. З. У т.ч. нових, (тис.грн.)	1879,8 1785,7	3427,6 3329,7	1547,8 1544,0
4.	Вибуло О.З. (тис.грн.)	139,6	251,3	111,7
5.	Коефіцієнт надходження	0,058	0,097	0,039
6.	Коефіцієнт вибуття	0,004	0,007	0,003

Проаналізувавши отримані результати можна зробити висновок, що основні засоби КВП «КВ» застаріли як морально, так і фізично. Коефіцієнти надходження і вибуття, незважаючи на незначний ріст у 2019 році, дуже низькі. Це говорить про те, що основні засоби потребують негайного оновлення.

Загальними показниками ефективності використання основних виробничих засобів є фондовіддача, фондоємність та фондоозброєність.

Фондовіддача показує виробництво товарної продукції в розрахунку на 1 грн. їх середньої вартості і розраховується за формулою:

$$\Phi_{\text{в}} = \text{ТП} / \text{ОЗ}, \quad (2.8)$$

де ТП - обсяг товарної продукції;

ОЗ - середня вартість основних засобів за період, що аналізується.

$$\Phi_{\text{в}2018} = 47161,9 / 32634,8 = 1,44 \text{ грн}$$

$$\Phi_{\text{в}2019} = 60694,4 / 35148,9 = 1,73 \text{ грн}$$

Фондоємність – показник обернений до фондовіддачі, і він показує вказує вартість основних засобів у 1 грн товарної продукції підприємства.

$$\Phi_{\text{е}2018} = 32634,8 / 47161,9 = 0,69 \text{ грн}$$

$$\Phi_{\text{е}2019} = 35148,9 / 60694,4 = 0,58 \text{ грн}$$

Фондоозброєність характеризує ступінь озброєності фондами одного працівника і показує, яка частка загальної вартості основних фондів підприємства припадає на одного середньооблікового працівника і розраховується за формулою:

$$\Phi_{\text{озб}} = \text{ОЗ} / \text{ЧП}, \quad (2.9)$$

де ЧП – середньооблікова чисельність працівників.

$$\Phi_{\text{озб}2018} = 32634,8 / 543 = 60,1 \text{ тис. грн}$$

$$\Phi_{\text{с}2019} = 35148,9 / 542 = 64,9 \text{ тис. грн}$$

Підсумовуючи основні показники використання основних засобів можна констатувати, що фондівддача, фондоемність та фондоозброєність мають позитивну динаміку.

Так фондівддача виросла у 2019 році, у порівнянні з 2018 роком на 0,29 грн, фондоемність зменшилась відповідно на 0,11 грн, а фондоозброєність одного працівника виросла на 4,8 тис. грн.

3) Далі проаналізуємо наявність та ефективність використання оборотних засобів.

Для цього зробимо розподіл наявних оборотних засобів за ступенем ризику.

Таблиця 2.22 - Розподіл оборотних активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за категорією ризику 2017-2019 рр., тис. грн.

Ступінь ризику	Група поточних активів	Абсолютна величина, тис. грн.			Відхилення	
		На 31.12.17	На 31.12.18	На 31.12.19	2018 від 2017	2019 від 2018
1	2	3	4	5	6	7
Мініма-льний	Наявні кошти, легкореалізовані короткотермінові цінні папери	1348,6	1947,8	4506,7	599,2	2558,9

Низький	Дебіторська заборгованість із нормальним фінансовим становищем + запаси (виключно залежані) + готова продукція, що користується попитом	4372,1	4964,0	5275,8	591,9	311,8
Середній	Продукція виробничо-технічного призначення, незавершене будівництво, видатки майбутніх періодів	6969,9	7112,2	7688,9	142,3	576,7
Високий	Дебіторська заборгованість підприємств, що перебувають у важкому фінансовому стані, запаси готової продукції, що вийшла з використання, залежані запаси, неліквіди	700,3	940,8	889,0	240,5	-51,8
У відносному вираженні, %						
Мінімальний ступень ризику		10,1	13,0	24,5	2,9	11,5
Низький ступень ризику		32,7	33,2	28,7	0,5	-4,5
Середній ступень ризику		52,0	47,5	41,9	-4,5	-5,6
Високий ступень ризику		5,2	6,3	4,8	1,1	-1,5
Разом активи, тис. грн		13390,9	14964,8	18360,4	1573,9	3395,6

За даними таблиці 2.22 видно, що найбільшу питому вагу у складі активів підприємства у 2017 р. мають активи з середнім ступенем ризику: 52,0 % (або 6969,9 тис. грн.). Аналогічна ситуація відбувається у 2018 р. та у 2009 р.: 47,5% та 41,9 %. Позитивної оцінки заслуговує тенденція до зниження рівню активів із високим ступенем ризику: 5,2 %, 6,3 %, 4,8 % відповідно до 2017-2019 рр. Також можна побачити збільшення частки активів з мінімальним ступенем ризику (гроші, цінні папери) з 10 % у 2017 році до 24,5 % у 2019 році.

Активи підприємства, що мають низький ступінь ризику. Мають тенденції до зниження у відносному вираженні з 32,7 % у 2017 році до 28,7% у 2019 році. Це активи, що можна швидко реалізувати: запаси, готова продукція і

товари, що користуються попитом, а також дебіторська заборгованість із нормальним терміном.

Продовжимо аналіз оцінкою ефективності використання оборотних активів. Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства являє собою розрахунок ряду показників з метою їхнього подальшого вивчення (таблиця 2.23).

Таблиця 2.23 - Динаміка показників оборотності та ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за 2017–2019 рр., тис. грн.

№	Показники	На 31.12.17	На 31.12.18	На 31.12.19	Відхилення	
					2018 від 2017	2019 від 2018
1	Виручка від реалізації	45256,3	54089,5	68055,6	8833,2	13966,1
2	Кількість днів аналізованого періоду	360	360	360	-	-
3	Одноденний обсяг реалізації продукції	125,71	150,25	189,04	24,54	38,79
4	Середній залишок оборотних активів	12458,1	14177,8	16662,6	1719,7	2484,7
5	Оборотність оборотних активів (р. 1/ р.4), раз	3,6	3,8	4,1	0,2	0,3
6	Тривалість обороту оборотних активів (360/ р.3), днів	99,1	94,3	88,1	-4,8	-6,2
7	Коефіцієнт завантаження засобів в обороті, (р.4/р.1) коп.	27	26	24	-1	-2

Зміна оборотності активів виявляється шляхом зіставлення фактичних показників із плановими або показниками попереднього періоду. У результаті порівняння показників оборотності оборотних активів виявляється її прискорення або вповільнення.

При прискоренні оборотності оборотних активів з обороту вивільняються матеріальні ресурси й джерела їхнього утворення, при вповільненні – в оборот утягуються додаткові кошти.

Таким чином, за даними таблиці 2.23 спостерігається збільшення кількості оборотів, чинених оборотними коштами (з 3,6 до 4,1 за 2017-2019), і відповідно, зниження тривалості їхнього обороту (на 4,8 днів у 2018 році та на 6,2 днів у 2019 році). Такі результати позитивно позначаються на діяльності підприємства й говорять про ефективне використання оборотних активів, а отже про підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.

Величина що вивільнилася (або додатково притягнутих активів) оборотних активів визначаються множенням суми одноденного обороту (виторгу) за звітний період на кількість днів прискорення або вповільнення оборотності у звітному році в порівнянні з базисним періодом. Якщо це виразити формулою, то вона буде мати такий вигляд:

$$В_{від.} = \frac{РВ(T_{об0} - T_{об1})}{Д}, \quad (2.10)$$

де $T_{об0}$ – оборотність у днях у базисному періоді;

$T_{об2}$ – оборотність у днях у звітному періоді;

РВ – розмір виручки від реалізованої продукції за звітний рік;

Д – кількість днів у звітному періоді [16].

За допомогою формули (2.1) визначимо, до чого привела така тенденція збільшення оборотності оборотних активів на підприємстві за розглянутий період.

Таким чином, прискорення обороту оборотних активів в 2018 році на 14,8 днів привело до вивільнення активів із обороту у сумі 721,19 тис. грн.

Прискорення обороту оборотних активів в 2019 році на 6,2 днів призвело до вивільнення із обороту 1172,06 тис. грн.

Ще одним показником, котрий характеризує ефективність використання оборотних активів підприємства, є коефіцієнт завантаження засобів в обороті. Цей показник характеризує суму оборотних засобів, що авансовані на одну гривню виручки від реалізації продукції:

$$K_3 = C_{об. а} / N_p \times 100 \text{ (коп.)}, \quad (2.11)$$

де K_3 – коефіцієнт завантаження засобів в обороті, коп.,

$C_{об. а}$ – середній залишок оборотних засобів, грн.;

N_p – виручка від реалізації продукції, грн.;

множник 100 – переведення гривень в копійки.

Далі визначаємо величину економічного ефекту, отриманого від прискорення оборотності оборотних засобів, використовуючи коефіцієнт завантаження засобів в обороті.

Якщо K_3 у 2018 р. зменшився на 1 коп., то сума економії оборотних засобів складає - $1 \times 54089,5 / 100 = - 540,9$ тис. грн. У 2019 році K_3 зменшився на 2 коп., то загальна сума економії оборотних засобів від загального обсягу виручки складає: - $2 \times 68055,6 / 100 = - 1361,1$ тис. грн.

4) Аналіз забезпечення ПрАТ «Запоріжсклофлюс» сучасними технологіями.

Підприємством виконані наступні заходи щодо підвищення технічного рівня виробництва:

У цеху виробництва флюсів впроваджена лінія обробки піску, що використовується для виробництва силікату натрію, що дозволило проводити сушіння піску з відсіванням механічних включень. Дані роботи дозволили забезпечити максимальне завантаження ванних печей зі скороченням простоїв устаткування на ремонт.

З метою модернізації виробництва пресованих виробів зі скла ведеться обробка технічних пропозицій по придбанню лінії виробництва столового посуду. Планується закупівля устаткування.

За 2019 рік придбано наступне устаткування:

- магнітний сепаратор на лінію транспортування пемзовидного флюсу для видалення магнітних часток;
- плоскошліфувальний верстат та горизонтально-фрезерний верстат для ремонтно-механічного цеху.

1.	Урядовий кур'єр	1	1	220,00	240,00		
2.	Праця і зарплата	1	2	120,00	158,00		
3.	Баланс	1	2	1520,00	1620,00		
4.	Все про бух. облік	1	2	1340,28	1597,92		
5.	Бізнес-комплект	1	1	2850,12	3131,17		
6.	Юридична практика	1	1	789,21	1038,60		
7.	Всеукраїнська газета	1	1	120,00	158,60		
Всього		7	10	6959,61	7944,29	984,68	14,1
Журнали							
1.	Пожежна безпека	1	1	202,89	224,64		
2.	«Скло миру»	-	1	-	589,35		
3.	Охорона праці	1	1	270,54	273,88		
4.	Фізика та хімія скла	-	1	-	1025,36		
5.	Законодавство України	2	2	929,36	1040,88		
6.	Праця і закон	1	2	262,3	384,08		
7.	Енергозбереження	1	1	190,82	197,04		
8.	Комп'ютер-комплект	1	1	268,25	361,26		
Всього		7	10	2124,16	4096,49	1972,33	92,9

Таблиця 2.25 - Аналіз забезпечення підприємства обчислювальною технікою і комп'ютерними технологіями

Показники	2017	2018	2019	Відхилення	
				2019 від 2017	
				Абс., шт	Відн., %
Процесори: PC/XT та PC/AT од.	20	32	40	20	100
AMD од.	6	11	15	9	150
Pentium од.	30	42	45	15	50
Операційні системи: Windows од.	30	42	45	15	50
Linux од.	18	22	24	6	33,33
DOS од.	10	17	20	10	100
Системи керування базами даних: Clipper од.	1	4	4	3	300
Інтегровані офісні системи: Open office од.	42	58	63	21	50

Інформаційне забезпечення періодичною літературою на підприємстві у 2009 році значно покращилося у порівнянні з 2018році. Сума передплати за газети збільшилася на 984,68 грн., або на 14,1%, а за журнали на 1972,33 грн., або на 92,9 %. КВП «КВ» одержує 7 видів газет, (у 2018 році - 7), і 8 видів журналів, (у 2018 році - 6). Аналіз забезпечення підприємства обчислювальною технікою і комп'ютерними технологіями показав, що в період з 2017 по 2019 роки відбувся значний ріст по всіх перерахованих у таблиці показниках. Так

кількість процесорів збільшилася на 100 %, операційних систем на 50 %, систем керування базами даних на 300 %, інтегрованих офісних систем на 50 %.

Далі розрахуємо загальну величину сукупного потенціалу підприємства

Проблема виміру величини економічного потенціалу дуже важлива як у теоретичному, так і практичному плані. Знання виробничих потенціалів підприємств дозволяє визначити сумарний потенціал галузі і народного господарства, створює основу для забезпечення спряженості суміжних підприємств і виробництв. Значення виробничих потенціалів підприємств необхідні для виявлення витрат виробничих ресурсів (величин його елементів), що вимагаються для оптимізації народногосподарських чи галузевих темпів і пропорцій розвитку, визначення напрямків інвестиційної політики. Величина економічного потенціалу являє собою характеристику матеріальних умов відновлення продукції і підвищення її якості і може бути основою для прогнозування обсягів промислового виробництва.

Найбільш уніфікованим і універсальним вимірником елементів економічного потенціалу, практика це підтверджує, є їхня вартість. Порівнянність показників потенціалу в грошовій оцінці в часі і просторі дозволяє виявити динаміку і структуру виробничих потенціалів підприємств і територіальних утворень, розходження і тенденції їхньої диференціації по цьому показнику, а також по ефективності використання економічного потенціалу. У цьому випадку сума вартостей елементів буде характеризувати величину усього економічного потенціалу підприємства. Таким чином, визначення величини потенціалу зв'язано насамперед з оцінкою вартості його елементів.

Оцінка економічного потенціалу за вартісним критерієм дає можливість встановити як працює підприємство чи досягаються поставлені цілі і як зміни в процесі управління впливають на повноту використання ПП і його ефективність.

Оцінка вартості потенціалу – упорядкований, цілеспрямований процес визначення в грошовому виразі вартості об'єкта з врахування потенційного і

реального доходів, який має місце в певний проміжок часу за умов конкретного ринку.

Таблиця 2.26 - Вихідні дані для визначення вартості потенціалу підприємства

№ з/п	Показники	Одиниця вимірювання	2017 рік	2018 рік	2019 Рік
1.	Середньорічна вартість основних виробничих фондів	тис. грн.	31091,2	32634,8	35148,9
2.	Обсяг реалізації продукції	тис. грн.	45256,3	54089,5	68055,6
3.	Коефіцієнт капіталізації	тис. грн.	0,15	0,15	0,15
4.	Оборотні засоби	тис. грн.	11537,0	12458,1	14177,8
5.	Коефіцієнт витягу продукції із оборотних засобів	тис. грн.	0,82	0,82	0,82
6.	Сумарна вартість нематеріальних активів і земельних ресурсів за експертною оцінкою	тис. грн.	57,6	62,2	60,1
7.	Середньоспискова чисельність працівників	осіб	540	543	542
8.	Середньоспискова чисельність робітників	осіб	404	403	402
9.	Продуктивність праці на І-го робітника	тис. грн.	112,0	134,2	169,3
10.	Продуктивність праці на І-го працівника	тис. грн.	83,8	99,6	125,6
11.	Товарна продукція у порівняних цінах	тис. грн.	39460,0	47161,9	60694,4
12.	Фондоозброєність в розрахунку на І-го працівника	тис. грн.	57,6	60,1	64,9
13.	Фондоозброєність в розрахунку на І-го робітника	тис. грн.	76,9	80,9	87,4
14.	Інноваційні витрати за звітний період	тис. грн.	803,0	959,0	1246,8
15.	Витрати на управління	тис. грн.	748,0	845,0	1149,0
16.	Балансовий прибуток	тис. грн.	2547,7	2183,2	3696,9
17.	Повна собівартість товарної продукції	тис. грн.	26027,5	32921,4	42120,1

1. Потенціал виробничих фондів підприємства (ФП) визначаємо за формулою:

$$\text{ФП} = \Phi * \text{Н}_{\text{еф}}, \quad (2.11)$$

де Φ - середньорічна вартість основних виробничих фондів;

$\text{Н}_{\text{еф}}$ - нормативний коефіцієнт ефективності капіталовкладень

$$\Phi\P = 32634,8 * 0,15 = 4895,2 - \text{у 2018 році};$$

$$\Phi\P = 35148,9 * 0,15 = 5272,3 - \text{у 2019 році};$$

2. Потенціал оборотних засобів підприємства (ОП) визначаємо за формулою:

$$\text{ОП} = \text{М} * \text{К}_\text{м}, \quad (2.12)$$

де М - середньорічні оборотні засоби;

$\text{К}_\text{м}$ - коефіцієнт витягу.

$$\text{ОП} = 12458,1 * 0,82 = 10215,6 - \text{у 2018 році};$$

$$\text{ОП} = 14177,8 * 0,82 = 11625,8 - \text{у 2019 році};$$

3. Потенціал нематеріальних активів підприємства визначаємо за формулою:

$$\text{НП} = \Sigma(\text{Н}_\text{а} * \text{Н}_\text{еф}), \quad (2.13)$$

де $\text{Н}_\text{а}$ - нематеріальні активи.

$$\text{НП} = 57,6 * 0,15 = 8,6 - \text{у 2018 році};$$

$$\text{НП} = 60,1 * 0,15 = 9,0 - \text{у 2019 році};$$

4. Потенціал технологічного персоналу підприємства $\Pi_\text{п}$

$$\text{ПТП} = \text{Ч} * \text{А} * \text{Н}_\text{т}, \quad (2.14)$$

де Ч – чисельність персоналу;

А – оцінка одиниці живої праці.

$\text{Н}_\text{т}$ – коефіцієнт реалізації потенціалу технологічного персоналу, що приймається на рівні нормативу ефективності капітальних вкладень.

$$\text{А} = \Pi_\text{п} * (\Delta\Phi_\text{о}/\Delta\P_\text{п}), \quad (2.15)$$

де $\Pi_\text{п}$ – продуктивність праці одного працівника;

$\Delta\Phi_0$ – збільшення фондоозброєності праці одного працівника у базовому періоді;

$\Delta\Pi_{\text{п}}$ – збільшення продуктивності праці одного працівника у базовому періоді.

$$A = 99,6 * (2,5 / 15,8) = 15,7 - \text{у 2018 році};$$

$$A = 125,6 * (4,8 / 26) = 23,2 - \text{у 2019 році};$$

$$\text{ПТП} = 543 * 15,7 * 0,15 = 1278,8 - \text{у 2018 році.}$$

$$\text{ПТП} = 542 * 23,2 * 0,15 = 1886,2 - \text{у 2019 році.}$$

5. Виробничий потенціал підприємства визначаємо за формулою:

$$\text{ВП} = \text{ФП} + \text{ОП} + \text{НП} + \text{ПТП}. \quad (2.16)$$

$$\text{ВП} = 4895,2 + 10215,6 + 8,6 + 1278,8 = 16398,2 \text{ тис.грн} - \text{у 2018 році}$$

$$\text{ВП} = 5272,3 + 11625,8 + 9,0 + 1886,2 = 18793,3 \text{ тис.грн} - \text{у 2019 році}$$

6. Повний (сукупний) потенціал підприємства визначаємо за формулою:

$$\text{ПП} = \text{ВП} + B_i + B_y + \Pi_6 + C_{\text{в пр.}}, \quad (2.17)$$

де B_i – інноваційні витрати;

B_y - витрати на управління;

Π_6 – прибуток балансовий;

$C_{\text{в пр.}}$ – повна собівартість товарної продукції

$$\text{ПП} = 16398,2 + 959,0 + 845,0 + 2183,2 + 32921,4 = 53306,8 \text{ тис.грн} - \text{у 2018 році.}$$

$$\text{ПП} = 18793,3 + 1246,8 + 1149,0 + 3696,9 + 42120,1 = 67006,1 \text{ тис.грн} - \text{у 2019 році.}$$

Після визначення вартості потенціалів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2018 та 2019 роках можна зробити наступні висновки:

Повний потенціал підприємства у 2019 році збільшився у порівнянні з попереднім роком на 13699,3 тис. грн. Цьому збільшенню сприяв ріст наступних складових сукупного потенціалу підприємства:

- 1) збільшення витрат на інновації на 287,8 тис. грн;
- 2) збільшення витрат на управління на 304,0 тис.грн;
- 3) збільшення виробництва товарної продукції на 9198,7 тис. грн;
- 4) збільшення балансового прибутку на 1513,7 тис.грн;
- 5) збільшення вартості виробничого потенціалу на 2395,1 тис. грн.

Вартість виробничого потенціалу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» збільшилась у 2019 році за рахунок:

- 1) потенціалу виробничих фондів на 377,1 тис. грн
- 2) потенціалу оборотних активів на 1410,2 тис. грн
- 3) потенціалу нематеріальних активів на 0,4 тис.грн
- 4) потенціалу промислового персоналу (за рахунок збільшення фондоозброєності, продуктивності праці) на 607,4 тис. грн.

В цілому можна помітити покращення показників використання потенціалу підприємства у 2019 році.

Таблиця 2.27 - Рівень і ефективність використання потенціалу підприємства

№	Показники	2018 рік	2019 рік
Показники ефективності використання основних фондів			
1.	Фондовіддача (Фв)	1,44	1,73
2.	Фондоозброєність (Фо)	60,1	64,9
3.	Рентабельність основних фондів, %: Прибуток / Середньорічну вартість основних фондів	6,7	10,5
Показники ефективності використання оборотних засобів			
1.	Коефіцієнт оборотності	3,8	4,1
2.	Тривалість одного обороту	94,3	88,1
3.	Рентабельність використання оборотних засобів, % Прибуток / Середньорічну вартість оборотних засобів	17,5	26,1
Показники ефективності використання трудових ресурсів			
1.	Продуктивність праці одного працівника	99,6	125,6
2.	Прибуток на одного працівника	4,02	6,82
Показники рентабельності та ефективності використання потенціалу підприємства			
1.	Рентабельність виробництва	4,8	7,5
2.	Потенціаловіддача, Обсяг товарної продукції/ Вартість виробничого потенціалу	2,9	3,2

Проаналізувавши рівень і ефективність використання потенціалу підприємства бачимо, що показники його економічної діяльності покращуються з кожним роком, так рентабельність основних фондів на 3,8 %, рентабельність використання оборотних засобів на 8,6 %, прибуток на одного працівника на 70 %, рентабельність виробництва 2,7 %.

В цілому це дуже позитивна тенденція, але для того щоб і надалі отримувати такі показники підприємству необхідно розвивати та збільшувати ефективність використання свого соціально-економічного потенціалу.

3 ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Обґрунтування необхідності впровадження інвестиційних процесів у виробничу діяльність ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Після проведення дослідження щодо оцінки використання потенціалу виробничого підприємства можна сказати, що на сьогоднішній день найбільш перспективним є інноваційний шлях розвитку підприємства. В свою чергу, інновації потребують залучення інвестиційних ресурсів. Отже, обґрунтуємо необхідність залучення інвестицій в інноваційний проект задля покращення використання потенціалу ПрАТ «Запоріжсклофлюс».

Сьогодні на ринку зварювальних флюсів найбільш ліквідним продуктом є пемзовидний флюс марки АН-60. Цей флюс в кількості 10-15 тис. т за рік виробляють на території СНД Нікопольський завод феросплавів (близько 50% від загальної кількості), Новомосковський трубний завод (30%).

Другим флюсом за обсягом виробництва є скловидний плавлений флюс марки АН-348-А (близько 7 тис. т за рік); третім – скловидний плавлений флюс марки АН-47 (близько 0,7 тис. т). основним виробником є Запорізький завод зварювальних флюсів і скловиробів.

Решта марок – флюси АНЦ-1А, АН-348В, ОСЦ-45, АН-67 та інші складають в загальному обсязі виробництва близько 3-5%.

Основними споживачами флюсу АН-60 є трубні заводи України– Харцизький, Новомосковський, та інші. Застосовують його також заводи металоконструкцій, у промисловому будівництві. Основним об'єктом застосування флюсу АН-60, а також флюсів АН-348-А, АНЦ-1А, АН-348В, ОСЦ-45 є зварювання вуглецевих нелегованих і низьколегованих сталей.

Ці флюси не можуть забезпечити стійкість металу швів проти крихкого зламу при низьких температурах експлуатації металоконструкцій, що є

головним недоліком згаданих флюсів. Тому споживачі змушені застосовувати більш якісні, але дорожчі флюси – АН-47 та пемзовидний високоглинооземистий АН-67. крім того, значним недоліком вітчизняних флюсів є відсутність сертифікатів міжнародних органів сертифікації. Тому при виконанні закордонних замовлень виробники металоконструкцій змушені застосовувати імпортні флюси. По цим причинам, наприклад, в суднобудуванні вітчизняні марки флюсів майже не застосовуються; їх практично замінили керамічні флюси фірми ESAB (Великобританія). Ці ж причини є не останніми в дуже малому експорті флюсів в треті країни (менше 3%).

Аналізуючи конкурентоспроможність різних технологій виробництва зварювальних флюсів, слід зазначити, що традиційна технологія виробництва плавлених флюсів в електропечі потребує значних витрат електроенергії та вимагає застосування чистих шихтових матеріалів.

Так, наприклад, витрати електроенергії на виготовлення 1 т пемзовидного флюсу марки АН-60 складають 1200-1400 квт/год. При цьому шихта складається на 90-95% з високоякісної первинної сировини. Це обумовлює досить високу ціну флюсу – вище 2000 грн/т. розрахунок собівартості інноваційної продукції (пемзовидного флюсу АН-348АП, який є аналогом флюсу АН-60) показує можливість встановлення на неї ринкової ціни на 15-25% нижче ціни конкурентів.

Таблиця 3.1 - Обсяг продажів флюсів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Марка флюсу	Одиниця виміру	2017р.	2018р.	2019р.
АН-348-А	тонн	6640,4	6562,2	5583,7
АНЦ-1А	тонн	172,06	26,3	125,3
ОСЦ-45	тонн	247,21	127,1	206,1
АН-47	тонн	579,3	580,4	722,3
Всього	тонн	7638,97	7295,0	7441,4

Аналіз обсягів замовлень (табл. 3.1) і звернень споживачів флюсів, що надійшли до ВАТ «Запоріжсклофлюс» за минулі роки, показує достатню

насиченість ринку флюсів по маркам АН-348-А(АМ), АН-348В(ВМ), АНЦ-1А, ОСЦ-45.

Таблиця 3.2 - Обсяг експорту флюсів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Країна - імпортер	Одиниця виміру	2017р.	2018р.	2019 р.
Росія	тонн	1842,9	3368,8	3603,7
Білорусія	тонн	50,7	56,4	145,8
Казахстан	тонн	40,0	104,0	30,0
Литва	тонн	54,0	40,0	-
Латвія	тонн	-	10,0	-
Естонія	тонн	19,0	-	-
Молдова	тонн	-	5,0	-
Болгарія	тонн	80,3	79,2	82,0
Всього	тонн	2086,9	3660,4	3861,5

Як видно з таблиці 3.2 обсяги експорту в деякі країни (а саме, в Казахстан) мають тенденцію до збільшення. Також підприємство відкрило для себе ринки зварювальних флюсів в Латвії та Молдові.

Практично за останні три роки обсяги замовлень на ці марки не зросли, а навіть зменшилися, що видно із таблиць 3.1 та 3.2.

Дещо зросли поставки флюсу АН-47, що вказує на тенденцію про зростання обсягів застосування замовниками низьколегованих холодостійких сталей. Тому подальший розвиток виробництва плавлених флюсів можливий у двох основних напрямках:

- удосконалення технології виробництва флюсів з метою зниження їх собівартості;
- освоєння випуску нових марок флюсів, перш за все, придатних для зварювання високоякісних низьколегованих сталей, особливо нових марок.

1. Стислий опис інноваційно-інвестиційного проекту.

В металоспоживаючих галузях економіки України все більше поширення набуває використання при виготовленні конструкцій та апаратів, які призначені для сучасного будівництва, заміни та ремонту промислових об'єктів, що вичерпали строк безпечної експлуатації низьколегованих сталей підвищеної та високої міцності, високолегованих сталей, чавунів та кольорових металів.

Комплекс проблем, що пов'язані з цим напрямом діяльності, вимагає застосування сучасних матеріалів та технологій нового покоління. Досвід вирішення означених питань, і зокрема в галузі зварювального виробництва, засвідчує необхідність виведення вітчизняних зварювальних матеріалів на рівень, що відповідає вимогам стандартів ISO щодо високоякісних низькотоксичних зварювальних матеріалів, введення в дію технологічних ресурсів та енергозаощаджуючих процесів їх виготовлення. Розробка таких сучасних зварювальних матеріалів як агломеровані флюси, створення піонерної технології їх виготовлення, яка базується на синергетичному поєднанні переваг та зменшенні недоліків традиційних процесів, як найкраще відповідає поставленим цілям.

ПрАТ "Запоріжсклофлюс", який є одним з найбільших у світі виробників зварювальних флюсів, постійно співпрацює з ІЕЗ ім. Є.О. Патона, має серйозні наукові і технологічні напрацювання в цій галузі та володіє відповідним інноваційним потенціалом для започаткування проекту, який спрямований на задоволення потреб вітчизняної промисловості в агломерованих флюсах за рахунок освоєння їх серійного виробництва на власному заводі.

2. Інноваційні продукти:

1) синергетична технологія виробництва агломерованих флюсів є поєднанням трьох основних технологій, що використовуються при виготовленні зварювальних флюсів (газополум'яна, електродугова, агломераційна). Можливі варіанти поєднання технологій:

- газополум'яна + електродугова + агломераційна
- газополум'яна + агломераційна
- електродугова + агломераційна

2) група синергетичних агломерованих флюсів типу АНКС для зварювання і наплавлення сталей, чавунів та деяких кольорових металів.

Далі розглянемо переваги, які отримає ВАТ «Запоріжсклофлюс» після впровадження даної технології.

На трубозварювальних підприємствах України для зварювання при заводському виготовленні труб великого діаметру з низьколегованих сталей використовуються або плавлені флюси АН-60, АН-67, або імпорتنі агломеровані флюси ОР 132, ОР 192 та інші. Перевага синергетичних агломерованих флюсів полягає в тому, що при їх виготовленні використовують плавлені напівпродукти (10-90 % від маси шихтовки), що дає можливість підвищити (~ на 25 %) рівень механічних властивостей металу швів у порівнянні з плавленими флюсами і знизити (~ на 20 %) собівартість виготовлення одного погонного метра швів у порівнянні з імпортними агломерованими флюсами. При виготовленні синергетичних агломерованих флюсів повністю відсутні викиди в атмосферу таких шкідливих газів як SiF_4 , HF , SO_2 та ряду інших токсичних сполук. При використанні синергетичних агломерованих флюсів суттєво знижується обсяг валових виділень зварювального аерозолі та рівень його токсичності в порівнянні з існуючими аналогами, що дозволяє на 30 % знизити витрати на вентиляцію, яка необхідна для забезпечення гранично допустимих концентрацій небезпечних та шкідливих речовин в зоні дихання зварювальників, атмосфері цехів та в оточуючому середовищі в цілому. Саме ці фактори зумовлюють підвищену конкурентну здатність синергетичних агломерованих флюсів як на вітчизняному, так і на світовому ринках.

Синергетичні агломеровані флюси поєднують всі технологічні можливості та переваги плавлених та агломерованих флюсів, що виготовлені за традиційною технологією.

Газополум'яна технологія виготовлення флюсів, за рахунок розвитку пірометалургійних процесів, дозволяє використовувати дешеві низькосортні шихтові компоненти (в тому числі шлако-мінеральні відходи виробництв промислових підприємств) з відносно високим вмістом шкідливих домішок.

Плавлені флюси, виготовлені в електродугових печах, відрізняються високим рівнем рафінування шлакових розплавів, і містять в своєму складі тільки оксиди та солі, а тому нездатні здійснювати мікролегування

зварювальної ванни, без чого неможливо досягти високого рівня механічних властивостей металу швів на сучасних низьколегованих сталей підвищеної та високої міцності. Процес агломерації дозволяє вводити до складу флюсів будь-які компоненти (метали, феросплави, лігатури) і здійснювати за рахунок цього мікролегування, модифікування й рафінування розплавленого металу, забезпечувати механічні властивості зварних швів на рівні основного металу.

Агломеровані флюси мають менший рівень утворення аерозолі в процесі зварювання, що покращує їх санітарно-гігієнічні показники у порівнянні з плавленими флюсами. Але, в зв'язку з відсутністю процесу плавлення при виготовленні, агломеровані флюси потребують спеціального добору шихтових компонентів високої якості, з низьким вмістом шкідливих домішок, що зумовлює підвищену вартість флюсів цього типу у порівнянні з плавленими флюсами. Традиційна технологія передбачає при виготовленні зварювальних флюсів виплавку шлаків в газополум'яній печі, рафінування їх в електродуговій печі, перевірку якості, в тому числі і класифікацію за гранулометричними показниками на придатний флюс та відходи. Відходи повертаються до плавильного відділення, де вони знову піддаються процесам плавлення та рафінування, що пов'язано з додатковими витратами енергії та трудовитратами. Синергетична технологія виробництва синергетичних агломерованих флюсів передбачає створення технологічного комплексу, в якому плавлені напівпродукти у вигляді відходів металургійного виробництва, що були піддані газополум'яній чи електродуговій обробці, а також відходи плавлених флюсів, котрі вибраковуються за розміром зерен, використовуються в складі шихти агломерованих флюсів, які не потребують процесів плавлення. Крім того, до складу шихти можливо вводити розмелену шлакову кірку, що утворюється на підприємствах, які використовують флюси для виробництва зварних конструкцій та апаратів.

Таким чином, синергетична технологія дозволяє поєднати переваги, що притаманні газополум'яній та електродуговій технологіям виготовлення плавлених флюсів, знизити витрати енергії та трудовитрати на виробництво

зварювальних флюсів, зменшити вартість сировинних матеріалів при виробництві агломерованих флюсів.

Синергетичні флюси, які виготовлені за синергетичною технологією поєднують переваги плавлених та агломерованих флюсів, а саме – мають більш високу стійкість проти руйнування зерен і більш низьку схильність до сорбування вологи з оточуючого повітря порівняно з агломерованими флюсами, з одного боку, та більш дієву здатність до високоефективного легування та рафінування металу зварних швів з метою підвищення рівня їх службових властивостей порівняно з плавленими флюсами, з іншого боку.

Синергетична технологія дозволяє за рахунок поєднання переваги кожної з трьох принципових технологій виготовлення флюсів (газополум'яна, електродугова та агломераційна) отримати синергетичний ефект і, як наслідок, суттєві переваги інноваційної продукції в порівнянні з існуючими аналогами, а саме:

- використання дешевих видів сировинних матеріалів, в тому числі і відходів металургійних виробництв;
- можливість підвищити експлуатаційні характеристики і надійність зварних конструкцій за рахунок здійснення мікролегування, модифікування і рафінування металу зварних швів через флюс;
- суттєво знизити рівень цін на високоякісні флюси вітчизняного виробництва;
- знизити витрати енергоресурсів та трудових затрат на виробництво зварювальних матеріалів за рахунок підвищення частки синергетичних агломерованих флюсів в загальній їх номенклатурі, а також за рахунок відсутності процесу повторного плавлення відходів;
- знизити рівень виділення токсичних речовин при виконанні зварювальних робіт.

Для реалізації проекту на підприємстві розпочато виконання науково-дослідних і дослідно-промислових робіт з підготовки інфраструктури,

проведено низку підготовчих заходів організаційно-виробничого та маркетингового характеру:

- створена дослідно-промислова ділянка з виробництва дослідних і дослідно-промислових зразків синергетичних агломерованих флюсів, а також для проведення технологічних експериментів щодо відпрацювання синергетичної технології їх виробництва;
- виділені необхідні виробничі площі для організації майбутнього виробництва;
- проведено дослідно-промислові випробування синергетичного агломерованого флюсу типу АНКС на ВАТ «Харцизький трубний завод»; в акті, складеному за результатами цих випробувань засвідчена відповідність синергетичного агломерованого флюсу вимогам, що висуваються до сполучення флюс-дріт для виготовлення зварних труб великого діаметру;
- узгоджено з ПАТ „Харцизький трубний завод”, як з одним з основних споживачів інноваційної продукції, вимоги щодо якості і умов поставок йому синергетичних агломерованих флюсів, а також повернення відходів зварювального виробництва (шлакової кірки) виробнику флюсів для використання в якості одного з сировинних компонентів;
- узгоджено умови співпраці з організаціями - співвиконавцями робіт – ІЕЗ ім. Є.О. Патона, ПАТ ХТЗ), а також з організаціями-постачальниками сировини і споживачами продукції.

Галузі, у яких можливе застосування інноваційної продукції.

Важливість цього проекту визначається, перш за все, місцем і роллю підприємств-споживачів інноваційної продукції у вітчизняному і світовому виробництві зварних конструкцій. Процес інтенсивної індустріалізації світового суспільства, особливо країн, що розвиваються, вимагає значного зростання видобутку енергоносіїв – нафти і газу, а також засобів їх транспортування до споживачів. Так, наприклад, Казахська компанія ГАЗПРОМ в період з 2017 р. планує реалізувати 13 крупних проектів будівництва газогонів високого тиску діаметром 1020–1420 мм і загальною

довжиною більш, ніж 13 тис. км. Крім того, до 2012 р. заплановано будівництво підводних трубопроводів – 2-ої нитки “Голубого потоку” по дну Чорного моря і підводного газогону з Штокманівського родовища через Байдарацьку Губу з подальшим виходом до Балтійського моря.

Планується участь українських виробників труб у будівництві 2-х трубопроводів великого діаметру в Бразилії – перший довжиною 4 тис. км, другий – 8 тис. км.

Проте будівництво нових трубопроводів вимагає не лише збільшення обсягів поставок труб, в т.ч. товстостінних, але й підвищення якісних характеристик як металу труб, так і зварювальних матеріалів, враховуючи:

- зростання тиску газу в трубах до 11,8 МПа на суші і до 25 МПа під водою;
- застосування труб із сталей категорії міцності X80 (з границею міцності до 560 МПа);
- тенденції з освоєння нових покладів нафти і газу в більш важкодоступних районах арктичного шельфу.

Загальний обсяг виробництва таких труб уже сьогодні складає близько 1 млн. тонн і планується довести їх виробництво за 2-3 роки до 2,5 млн. Враховуючи таку перспективу основний споживач інноваційної продукції – ПАТ “Харцизький трубний завод” – вже вклав у модернізацію виробництва труб у 2016 і 2017 роках 180 млн. грн., а витратити в 2018 році склали ще 56 млн. грн. Завершується будівництво 3-ої черги технологічної лінії виробництва труб діаметром 406-1420 мм з товщиною стінки 40 мм із сталей класу міцності X70 і X80 (межа плинності ≤ 490 і 560 МПа, відповідно). При цьому вже сьогодні 70 % труб зварюються під агломерованими флюсами імпорного виробництва (фірм OERLIKON, Lincoln, ESAB, Böhler – Tyssen). Застосування імпортних агломерованих флюсів забезпечило підвищені вимоги будівників трубопроводів щодо ударної в’язкості зварних швів, а також зменшило кількість внутрішніх дефектів, що, в свою чергу, знизило обсяг ремонту труб з

4,5 % в 2016 році до 2,2 % в 2008 році і число переводів труб у категорію низької сортності.

Реалізація інноваційного проекту технопарку надасть можливість поступового переходу ХТЗ та іншим споживачам на використання синергетичних агломерованих флюсів.

Конкретні споживачі, покупці, наявність запитів споживачів.

Проведені в умовах поточного виробництва газогінних труб великого діаметру на ПАТ «Харцизький трубний завод» дослідно-промислові випробування синергетичних агломерованих флюсів, що були виготовлені на дослідній ділянці ПрАТ «Запоріжсклофлюс», показали повну відповідність інноваційної продукції до вимог споживачів. За результатами випробування ПАТ «Харцизький трубний завод» висловив свою готовність до закупівлі широкомасштабних партій синергетичних агломерованих флюсів з метою поступової заміни імпортованих зварювальних матеріалів. Результати випробування дослідно-промислових партій було докладено на семінарах, які організовують з зарубіжними компаніями разом з підприємствами по виробництву зварних труб, будівництву, експлуатації та ремонту трубопроводів. Докладені результати викликали зацікавленість зарубіжних підприємств з виготовлення електрозварних труб та будівництва трубопроводів. В 2017 році на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» надійшли замовлення від Вихисунського металургійного заводу та ВНИИСТ на проведення випробувань дослідно-промислових партій синергетичних агломерованих флюсів.

В 2017 році були виконані роботи з освоєння технології використання синергетичного агломерованого флюсу при відновленні зношених поверхонь апаратів металургійного виробництва. В результаті цих робіт було впроваджено дослідно-промислове використання синергетичного агломерованого флюсу на ПАТ «Сніжнянський завод хімічного машинобудування».

Таким чином, інноваційна продукція безумовно знайде своє використання на підприємствах металургійно-машинобудівного, паливно-

енергетичного комплексів, суднобудівної галузі, при виготовленні зварних конструкцій з низьколегованих марок сталей підвищеної та високої міцності, чавунів та кольорових металів, відновленні методом наплавлення зношених поверхонь.

В результаті виконання комплексу підготовчих робіт досягнуто домовленості про поставку для проведення випробування дослідно-промислових партій агломерованих флюсів типу АНКС на такі підприємства як ПАТ “Харцизький трубний завод”, ПАТ “Новомосковський трубний завод”, ПАТ “Чорноморський суднобудівний завод”, ПАТ «Завод металоконструкцій» м. Житомир,. По завершенні випробувань та створенню промислового виробництва зі споживачами будуть укладені довгострокові договори на постачання синергетичних агломерованих флюсів типу АНКС.

3.2 Кількісна оцінка та економічна ефективність інноваційно-інвестиційного проекту

Далі розрахуємо економічну ефективність даного інвестиційного проекту.

1. Фінансові показники.

Загальна вартість проекту: 7645 тис. грн. у тому числі:

- науково-дослідні та конструкторські роботи – 1060 тис. грн.;
- проектування та узгодження проектної документації – 200 тис. грн.;
- підготовка дослідного виробництва та виготовлення дослідно-промислової партії інноваційної продукції – 1725 тис. грн.
- створення промислового виробництва – 4660 тис. грн.

Обсяг капіталовкладень – 3920,0 тис. грн

2. Джерела і умови фінансування проекту:

- власні кошти (у тому числі позики – 2100 тис. грн.): 5879,9 тис. грн.
 - кошти державної фінансової підтримки: 431,3 тис. грн.
 - кошти цільових субсидій: 4499,8 тис. грн.
- у тому числі кошти спец рахунку: 1333,9 тис. грн.

кошти інвесторів (у тому числі зарубіжних) та форма їх залучення: 0
інші джерела: 0

3. Обсяги виробництва:

за 5 років дії спеціального режиму інноваційної діяльності:

- обсяг реалізації усього:

у вартісних показниках – 63625,8 тис. грн.

у натуральних показниках – 7500 т

- експорт продукції:

у вартісних показниках – 15771,0 тис. грн.

у натуральних показниках – 2100 т

- постачання за імпортом товарів, робіт, послуг для реалізації проекту – 8593,8 тис. грн.

за 5 років після закінчення терміну дії спеціального режиму інноваційної діяльності:

- обсяг реалізації, усього:

у вартісних показниках – 150696 тис. грн.

у натуральних показниках – 14000 т

- експорт продукції:

у вартісних показниках – 57960 тис. грн.

у натуральних показниках – 6000 т

4. Організація виробництва інноваційної продукції.

Стислий перелік основних процесів, з яких складається синергетична технологія виготовлення інноваційної продукції (групи синергетичних агломерованих флюсів типу АНКС):

обробка шихтових компонентів в газополум'яних та/або в електродугових печах, підготування шихтових компонентів для подальшого використання;

- дозування шихтових компонентів;

- приготування рідкого скла;

- сухе змішування дозованої шихти;

- змішування сухої шихти з рідким склом, гранулювання мокрої шихти;
- доокатування гранул флюсу;
- сушка флюсу;
- прожарювання флюсу;
- охолодження флюсу;
- класифікація гранул флюсу за розміром;
- дозування і пакування флюсу;
- складування флюсу.

Таблиця 3.3 - Кошторис витрат за проектом, тис. грн.

№ з/п	Найменування статей витрат	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	1-5 роки
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи	200,0	400,0	50,0	100,0	310,0	1060,0
2.	Проектування та узгодження проектної документації	100,0	100,0	—	—	—	200,0
3.	Підготовка дослідного виробництва та дослідно-промисло-вої партії інноваційної продукції	385,0	455,0	380,0	265,0	240,0	1725,0
3.1.	Придбання прав на об'єкти інтелектуальної власності	75,0	75,0	50,0	25,0	—	225,0
3.2.	Модернізація технологічних та дослідно-промислових дільниць	110,0	140,0	90,0	—	—	340,0
3.2.1	Придбання устаткування	60,0	80,0	90,0	—	—	230,0
3.3.	Розробка та відпрацювання дослідної технології виробництва синергетичних агломерованих флюсів	80,0	90,0	90,0	90,0	90,0	440,0
3.4.	Виготовлення дослідно-промислових партій синергетичних агломерованих флюсів для зварювання та наплавлення	120,0	150,0	150,0	150,0	150,0	720,0
4.	Створення промислового виробництва	1030,0	900,0	730,0	1700,0	200,0	4560,0
4.1.	Відпрацювання промислової технології виробництва синергетичних агломерованих флюсів	180,0	200,0	200,0	200,0	200,0	980,0

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6	7	8
4.2.	Будівництво промислової ділянки дроблення сировинних матеріалів	300,0	—	—	—	—	300,0
4.3.	Придбання устаткування, пуско-налагоджувальні роботи	370,0	700,0	370,0	1500,0	—	2940,0
4.4.	Проектування та виготовлення нестандартного обладнання та оснащення	180,0	—	160,0	—	—	340,0
5.	Сертифікація інноваційної продукції та її виробництва. Створення сучасної системи якості виробництва синергетичних агломерованих флюсів	—	—	25,0	25,0	—	50,0
6.	Рекламно-маркетингові заходи	25,0	—	—	25,0	—	50,0
7.	УСЬОГО	1740,0	1855,0	1185,0	2115,0	750,0	7645,0
8.	Джерела фінансування:						
8.1.	Власні кошти	1598,6	1499,9	787,5	1698,0	295,8	5879,8
8.1.1.	у тому числі позики	1000,0	1100,0	0,0	0,0	0,0	2100,0
8.2.	Кошти спецрахунку	66,4	212,6	290,6	345,7	418,5	1333,9
8.3.	Кошти інвесторів	—	—	—	—	—	—
8.4.	Державна фінансова підтримка	75,0	142,5	106,9	71,3	35,6	431,3
8.5.	Інші джерела	—	—	—	—	—	—

Таблиця 3.4 - План капіталовкладень, тис. грн.

Показники	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	1-5 роки
Модернізація технологічних та дослідно-промислових ділянок	110	140	90	—	—	340
Обсяги капіталовкладень на придбання устаткування	370	700	370	1500	—	2940
Обсяги капіталовкладень у будівництво	300	—	—	—	—	300
Проектування та виготовлення нестандартного обладнання та оснащення	180	—	160	—	—	340
УСЬОГО	960	840	620	1500	—	3920

5. Опис наявних і необхідних для виробництва продукції устаткувань і приміщень.

ПрАТ "Запоріжсклофлюс" є одним з найбільших виробників зварювальних флюсів у світі та має п'ятдесятирічний досвід плідної науково-технічної співпраці з ІЕЗ ім. Є.О.Патона. За цей період часу на заводі було створено потужне виробництво зварювальних флюсів за технологією газополум'яної обробки, опановано технологію виготовлення флюсів в електродугових печах, запущено в дію дільницю з виготовлення дослідно-промислових партій синергетичних агломерованих флюсів. За цей час заводом встановлені сталі багаторічні зв'язки, як з постачальниками сировини та технологічного устаткування, так і з вітчизняними і закордонними підприємствами, які є найбільшими споживачами зварювальних флюсів. Центральна заводська лабораторія оснащено сучасним аналітичним обладнанням і висококваліфікованими кадрами, що дозволяє ПрАТ «Запоріжсклофлюс» здійснювати поставки своєї продукції більше ніж до двадцяти країн світу.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» має цехи та складські приміщення, виробничі потужності для масового виробництва зварювальних флюсів. На підприємстві відпрацьовані технологічні операції обробки шихтових компонентів в газополум'яних та електродугових печах, їх дроблення, розмолу, а також сушки, дозування, пакування та складування флюсів.

6. Кількість і кваліфікація виробничого персоналу.

Кількість виробничого персоналу на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» достатня для виконання робіт за інноваційним проектом. В ході виконання проекту заплановані роботи зі створення 17-ти нових робочих місць і доведення кваліфікації працівників до рівня, який є необхідним для виготовлення високоякісної продукції за синергетичною технологією. Середня заробітна плата виробничого персоналу на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» на дільниці виготовлення синергетичних агломерованих флюсів складатиме 2600 грн/місяць з щорічним зростанням на 15 %.

7. Постачання матеріалів, устаткування, обладнання, комплектувальних виробів за імпортом для виконання проекту та організації виробництва з розрахунком їхньої потреби.

Для виготовлення інноваційного продукту використовується стандартне устаткування та обладнання вітчизняного виробництва, а також нестандартне устаткування, яке розробляється і виготовляється на Україні. Крім того необхідно придбання устаткування, що не виготовляється на вітчизняних підприємствах. А саме:

- установки для мокрого змішування шихти та її гранулювання;
- обладнання для контролю хімічного складу шихтових компонентів, готового флюсу і металу зварних швів.

Аналіз каталогів фірм, які поставляють означене устаткування, а також ознайомлення з досвідом виготовлення аналогічної продукції закордоном показали, що найбільше придатні для цього роторний інтенсивний протиточний змішувач-гранулятор типу Eirich (Німеччина) та рентгенівський спектрометр типу СРМ-25. При виробництві синергетичних агломерованих флюсів витрачаються шихтові матеріали, основна частина яких або виготовляється самим виробником, або постачається вітчизняними підприємствами, але є два компоненти, які необхідно закуповувати по імпорту.

Компоненти, які потрібно закуповувати по імпорту:

- концентрат плавіковошпатовий для зварювальних матеріалів ГОСТ 4421 марки ФФС-97А (Монголія);
- порошок періклазовий для сталеплавильного виробництва ГОСТ 24862-81 марки ППЭ-88 (Груція).

Ці два матеріали є продуктами переробки природної сировини – плавікового шпату та періклазу – поклади якої відсутні в Україні.

Нове устаткування, обладнання та комплектувальні вироби:

- змішувач-гранулятор мокрої шихти типу «Eirich»;
- рентгенівський спектрометр типу СРМ-25 для аналізу хімічного складу флюсу та металу зварних швів.

Таблиця 3.5 - Розрахунок обсягів постачань за імпортом, тис. грн.

№ з/п	Найменування устаткування, обладнання,	Код УКТЗЕД	Одиниці виміру	Орієнтовна ціна товару	Кількість		Вартість	
					на одиницю продукції	на весь обсяг продукції	на одиницю продукції	на весь обсяг продукції
1.	Змішувач періодичної дії	8474399090	шт	1500,0	1	1	1500,0	1500,0
2.	Спектрометр рентгенівський багатоканальний	9022190000	шт	700,0	1	1	700,0	700,0
3.	Магnezія випалена (спечена): порошки періклазові і періклазовапняні спечені для сталеплавильного виробництва	2519903000	т	2,200	0,20	1500	0,440	3300,0
4.	Флюорит (плавиковий шпат) з вмістом фтористого кальцію 97 мас.% або менше: концентрат плавиковошпатовий для зварювальних матеріалів	2529210000	т	2,750	0,15	1125	0,413	3093,8
	УСЬОГО							8593,8

В зв'язку з відсутністю на Україні сировинної бази для виготовлення порошку періклазового та концентрату плавиковошпатового заходи по зниженню імпортозалежності інноваційної продукції не розроблялися.

Далі у таблицях 3.6 – 3.14 представлені усі необхідні вихідні дані інвестиційного проекту для розрахунку його економічної ефективності.

Таблиця 3.6 - Запланований обсяг реалізації інноваційної продукції у натуральних показниках

№ з/п	Назва інноваційної продукції	Один. виміру	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	1 – 5 роки	6 – 10 роки
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Синергетичні агломеровані флюси типу АНКС	т	500	1000	1500	2000	2500	7500	14000

Таблиця 3.7 - Запланований обсяг реалізації інноваційної продукції
у вартісних і натуральних показниках, тис. грн.

Період	Обсяг реалізації				у т.ч. експорт	
	кількість, т	ціна за т (без ПДВ)	дохід (без ПДВ)	дохід (з ПДВ)	кількість, т	дохід (без ПДВ)
1	2	3	4	5	6	7
1 рік	500	6,30	3150,0	3654,0	100	630,0
2 рік	1000	6,72	6720,0	7795,2	200	1344,0
3 рік	1500	7,14	10710,0	12352,2	350	2499,0
4 рік	2000	7,56	15120,0	17161,2	650	4914,0
5 рік	2500	7,98	19950,0	22663,2	800	6384,0
1-5 роки	7500	—	55650,0	63625,8	2100	15771,0
6-10 роки	14000	—	135240,0	150696,0	6000	57960,0
УСЬОГО	21500	—	190890,0	214321,8	8100	73731,0
Разом за проектом	21500	—	190890,0	214321,8	8100	73731,0

Таблиця 3.8 - Розрахунок планової собівартості одиниці продукції за статтями витрат, тис. грн.

№ з/п	Найменування складової частини витрат	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік
1.	Матеріали та комплектуючі	2,499	2,998	3,448	3,793	4,134
2.	Заробітна плата робітників	0,431	0,247	0,379	0,491	0,451
3.	Нарахування на заробітну плату	0,163	0,094	0,144	0,186	0,171
4.	Енергоресурси	0,371	0,454	0,529	0,574	0,622
5.	Загальновиробничі витрати	1,367	0,902	0,787	0,823	0,934
6.	Амортизація	0,140	0,140	0,140	0,140	0,140
7.	Виробнича собівартість	4,971	4,835	5,427	6,007	6,452
8.	Накладні витрати	0,266	0,184	0,163	0,170	0,189
9.	Повна собівартість	5,237	5,019	5,590	6,177	6,641

Таблиця 3.9 - Розрахунок планованої собівартості обсягу виробництва за елементами витрат, тис. грн.

№ з/п	Найменування складової частини витрат	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	1-5 роки
1.	Матеріали та комплектуючі	1374,3	3298,3	5689,6	8344,8	11369,8	30076,9
2.	Заробітна плата	607,2	698,3	1104,3	1731,5	2257,0	6398,4
3.	Нарахування на заробітну плату	229,9	264,4	418,1	655,6	854,5	22422,4
4.	Енергоресурси	194,1	474,7	829,8	1199,0	1625,0	4322,6
5.	Послуги сторонніх організацій	135,0	135,0	115,0	115,0	115,0	615,0
6.	Інші витрати	78,2	148,1	228,3	308,4	380,5	1143,5
7.	Повна собівартість	2618,6	5018,9	8385,2	12354,4	16601,8	44978,8

Таблиця 3.10 - Розрахунок мита за проектом, тис. грн.

№ з/п	Найменування	Код УКТЗЕД	Одиниц і виміру	Ціна за одиницю орієнтовна	Ставка мита	Митна вартість по роках					
						Мито по роках					
						1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	1-5-й
Устаткування, обладнання											
1.	Змішувач періодичної дії	8474399090	шт.	1500,0	5,0%	—	—	—	1500,0 75,0	—	1500,0 75,0
2.	Спектрометр рентгенівський багатоканальний	9022190000	шт.	700,0	5,0%	—	700,0 35,0	—	—	—	700,0 35,0
	УСЬОГО					—	700,0 35,0	—	1500,0 75,0	—	2200,0 110,0
Матеріали											
3.	Магnezія випалена (спечена): порошки періклазові і періклазовапняні спечені для сталеплавильного виробництва	2519903000	т	2,2	0,1%	220,0 0,2	440,0 0,4	660,0 0,7	880,0 0,9	1100,0 1,1	3300,0 3,3
4.	Флюорит (плавиковий шпат) з вмістом фтористого кальцію 97 мас.% або менше: концентрат плавиковошпатовий для зварювальних матеріалів	2529210000	т	2,75	0,0%	206,3 0	412,5 0	618,8 0	825,0 0	1031,3 0	3093,8 0,0
	УСЬОГО					426,3 0,2	852,5 0,4	1278,8 0,7	1705,0 0,9	2131,3 1,1	6393,8 3,3
	РАЗОМ за імпортом					426,3 0,2	1552,5 35,4	1278,8 0,7	3205,0 75,9	2131,3 1,1	8593,8 113,3

Таблиця 3.11 - Цільові субсидії під час реалізації проекту, тис. грн.

№ з/п	Перелік статей цільових субсидій	По роках					За 1-5 роки
		1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	
1.	Обсяги реалізації:						
1.1.	з урахуванням ПДВ	3654,0	7795,2	12352,2	17161,2	22663,2	63625,8
1.2.	без урахування ПДВ	3150,0	6720,0	10710,0	15120,0	19950,0	55650,0
1.3.	у тому числі експорт	630,0	1344,0	2499,0	4914,0	6384,0	15771,0
2.	Собівартість продукції	2618,6	5018,9	8385,2	12354,4	16601,8	44978,9
3.	Прибуток	531,4	1701,1	2324,8	2765,6	3348,2	10671,1
4.	Податок на прибуток (%)	25	25	25	25	25	25
5.	Сума податку на прибуток	132,8	425,3	581,2	691,4	837,1	2667,8
6.	Вартість матеріалів, устаткування, обладнання та комплектувальних виробів, що імпортуються для реалізації проекту	426,3	1552,5	1278,8	3205,0	2131,3	8593,8
7.	Ввізне мито	0,2	35,4	0,7	75,9	1,1	113,3
8.	Вексель з податку на додану вартість	85,3	310,5	255,8	641,0	426,3	1718,8
9.*	Цільові субсидії	218,3	771,2	837,6	1408,3	1264,4	4499,8

* У рядок 9 "Цільові субсидії" включений рядок 8 "Вексель з ПДВ" в сумі 1718,8 тис. грн., які фактично не є субсидією, оскільки підприємства повинні повернути ці суми до бюджету після закінчення певного терміну

Далі у таблиці 3.12 проаналізуємо, які збори та відрахування до бюджету та державних цільових фондів надійдуть внаслідок реалізації даного проекту.

Таблиця 3.12 - Збори і відрахування, що надійдуть до бюджету та державних цільових фондів унаслідок реалізації проекту, тис. грн.

№ з/п	Перелік статей	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	за 1-5 роки
1.	Обсяг реалізації						
1.1.	з урахуванням ПДВ	3654,0	7795,2	12352,2	17161,2	22663,2	63625,8
1.2.	без урахування ПДВ	3150,0	6720,0	10710,0	15120,0	19950,0	55650,0
1.3.	у т. ч. експорт	630,0	1344,0	2499,0	4914,0	6384,0	15771,0
2.	ПДВ від реалізації в Україні (сума податкових зобов'язань з ПДВ)	504,0	1075,2	1642,2	2041,2	2713,2	7975,8
3.	ПДВ за матеріали, устаткування, обладнання, комплектувальні вироби, за послуги сторонніх організацій, що входять до складу витрат (сума податкового кредиту)	490,5	984,9	1466,1	2028,8	2589,7	7560,0
4.	ПДВ до сплати	13,5	90,3	176,1	12,4	123,5	415,8
5.	Погашення податкового векселя з ПДВ	85,3	170,5	255,8	481,0	426,3	1418,8
6.	Заробітна плата	607,2	698,3	1104,3	1731,5	2257,0	6398,4
6.1.	Відрахування до пенсійного фонду	213,7	245,8	388,7	609,5	794,5	2252,2
6.2.	Відрахування до фонду соціального страхування	15,2	17,5	27,6	43,3	56,4	160,0
6.3.	Відрахування до фонду страхування від нещасного випадку	11,3	13,0	20,5	32,2	42,0	119,0
6.4.	Відрахування до фонду безробіття	10,9	12,6	19,9	31,2	40,6	115,2
6.5.	Податок з доходів фізичних осіб	87,9	101,1	159,9	250,6	326,7	926,2
7.	Плата за землю	6,2	6,0	13,3	19,9	21,2	66,7
8.	Ресурсні платежі	1,9	2,2	5,2	8,7	9,8	27,7
9.	Інші податки та збори	0,3	0,3	0,5	0,7	0,8	2,6
10.	Сума зборів, які будуть отримані бюджетом та державними цільовими фондами під час реалізації проекту	446,2	659,3	1067,5	1489,5	1841,6	5504,1

Із таблиці 3.12 можна зробити висновки, що за 5 років реалізації інвестиційного проекту бюджет отримає 5504,1 тис. грн..

Таблиця 3.13 - Фінансові показники проекту, тис. грн.

№ з/п	Найменування статей	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	1-5 роки
1.	Обсяг реалізації:						
1.1.	з урахуванням ПДВ	3654,0	7795,2	12352,2	17161,2	22663,2	63625,8
1.2.	без урахування ПДВ	3150,0	6720,0	10710,0	15120,0	19950,0	55650,0
1.3.	у т. ч. експорт	630,0	1344,0	2499,0	4914,0	6384,0	15771,0
2.	ПДВ	13,5	90,3	176,1	12,4	123,5	415,8
3.	Витрати на виготовлення продукції	2618,6	5018,9	8385,2	12354,4	16601,8	44978,9
4.	Прибуток	531,4	1701,1	2324,8	2765,6	3348,2	10671,1
5.	Податок на прибуток	132,8	425,3	581,2	691,4	837,1	2667,8
6.	Цільові субсидії (відповідно до закону)	218,3	771,2	837,6	1408,3	1264,4	4499,8
7.	Відрахування на спецрахунки	132,8	425,3	581,2	691,4	837,1	2667,8
	у тому числі:						
8.	відрахування на спецрахунок технопарку	66,4	212,6	290,6	345,7	418,5	1333,9
9.	відрахування на спецрахунок виконавця проекту	66,4	212,6	290,6	345,7	418,5	1333,9
10.	Відрахування у бюджет та державні цільові фонди	446,2	659,3	1067,5	1489,5	1841,6	5504,1

У таблиці 3.13 представлені фінансові показники інвестиційного проекту, а саме:

- обсяги реалізації;
- витрати на виготовлення проекту;
- прибуток до та після оподаткування;
- відрахування на спец рахунки.

Таблиця 3.14 - Кошторис витрат за рахунок коштів спецрахунку, тис. грн.

№ з/п	Найменування витрат	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	За 1-5 роки
1.	Проведення НДР	66,4	—	50,0	—	310,0	426,5
2.	Створення, розвиток, модернізація, реконструкція науково-технологічних, експериментальних та дослідно-промислових дільниць	—	100,0	75,0	—	108,5	283,5
3.	Проведення ДКР: (підготовка конструкторської та технологічної документації, технічних умов, технічних проектів та витрати на підготовку виробництва інноваційної продукції)	—	37,6	—	—	—	37,6
4.	Патентування розробок, придбання прав на об'єкти інтелектуальної власності	—	75,0	50,0	—	—	125,0
5.	Накладні та поточні витрати (матеріали, технічне забезпечення тощо)	—	—	—	—	—	—
6.	Придбання обладнання, устаткування та комплектуючих	—	—	115,6	300,0	-	415,6
7.	Організація та участь у роботі наукових, науково-технічних конференцій, семінарів та виставок, публікацій результатів наукових досліджень та інноваційної діяльності	—	—	—	45,7	—	45,7
	УСЬОГО	66,4	212,6	290,6	345,7	418,5	1333,9

Аналіз кошторису витрат (таблиця 3.14) дає зробити наступні висновки:

- найбільше коштів спец рахунку буде витрачено шна проведення НДР та придбання обладнання та устаткування;
- майже 57,3 % усіх коштів спец рахунку знадобляться у 4-ий та 5-ий рік впровадження проекту.

Таблиця 3.15 - Розрахунок грошових потоків за проектом, тис. грн.

№ з/п	Найменування статей	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	за 1-5 роки
1.	Надходження від реалізації з ПДВ	3654,0	7795,2	12352,2	17161,2	22663,2	63625,8
2.	Виробничі та позавиробничі витрати з ПДВ	2924,3	5730,3	9606,9	14145,9	19048,4	51455,8
3.	Податок на прибуток	132,8	425,3	581,2	691,4	837,1	2667,6
4.	Погашення кредитів	200,0	475,0	475,0	475,0	475,0	2100,0
5.	Сплата відсотків за кредитами	150,0	285,0	213,8	142,5	71,3	862,5
6.	Сплата ПДВ	13,5	90,3	176,1	12,4	123,5	415,8
7.	Інвестиції в проект	960,0	840,0	620,0	1500,0	0,0	3920,0
8.	Амортизація	69,8	139,5	209,3	279,1	348,8	1046,5
9.	Кредити банків	1000,0	1100,0	—	—	—	2100,0
10.	Надходження коштів інвесторів	—	—	—	—	—	—
11.	Кошти спецрахунку	66,4	212,6	290,6	345,7	418,5	1333,9
12.	Кошти державної фінансової підтримки	75,0	142,5	106,9	71,3	35,6	431,3
13.	Збільшення грошових коштів	484,6	1543,9	1286,0	890,1	2910,9	7115,5
14.	Залишок грошових коштів	484,6	2028,5	3314,5	4204,6	7115,2	—

8. Ефективність проекту.

Економічне обґрунтування обсягів дослідних, дослідно-промислового та промислового виробництва у рамках проекту.

Економічна ефективність проекту.

Таблиця 3.16 - Розрахунок чистої приведеної вартості проекту, тис. грн.

Роки	Доход	Витрати				Чисти вигоди	Коефіцієнт дисконтування (18%)	Дисконт овані чисті вигоди NPVi
		Капітало-вкладення	Експлуатаційні витрати	Витрати виробництва	Всього			
1	3150,0	960,0	-561,4	2618,6	3711,4	-561,4	1	-561,4
2	6720,0	840,0	435,8	5018,9	6284,2	435,8	0,8475	369,4
3	10710,0	620,0	1123,6	8385,2	9586,4	1123,6	0,7182	807,0
4	15120,0	1500,0	574,2	12354,4	14545,8	574,2	0,6086	349,5
5	19950,0	0,0	2511,1	16601,8	17438,9	2511,1	0,5158	1295,2
1-5	55650,0	3920,0	4083,3	44978,9	51566,7	4083,3		2259,6

:

Таблиця 3.17 - Розрахунок економічної ефективності інноваційно-інвестиційного проекту

Назва показника	Рік					За 1-5 роки
	1	2	3	4	5	
1. План капіталовкладень, тис. грн. у т. ч.:	960,0	840,0	620,0	1500,0	-	3920,0
1.1 модернізація технологічних та дослідно-промислових ділень	110,0	140,0	90,0	-	-	340,0
1.2. обсяги капіталовкладень на придбання устаткування	370,0	700,0	370,0	1500,0	-	2940,0
1.3 обсяги капіталовкладень у будівництво	300,0	-	-	-	-	300,0
1.4. проектування та виготовлення нестандартного обладнання та оснащення	180,0	-	160,0	-	-	340,0
2. Надходження від реалізації без ПДВ, тис. грн	3150,0	6720,0	10710,0	15120,0	19950,0	55650,0
3. Виробничі та позавиробничі витрати, тис. грн, у т.ч.	3711,4	6284,2	9586,4	14545,8	17438,9	51566,7
4. Чисті вигоди, тис. грн.	-561,4	435,8	1123,6	574,2	2511,1	4083,3
6. Коефіцієнт дисконтування, (18 %)	1	0,8475	0,7182	0,6086	0,5158	-
7. Дисконтовані чисті вигоди NPVi, тис. грн	-561,4	369,4	807,0	349,5	1295,2	2259,6
Основні показники економічної ефективності інвестиційного проекту:						-
1. Чистий дисконтований дохід, тис. грн						2259,6
2. Термін окупності проекту, роки						4,8
3. Рівень рентабельності проекту, %						7,9

Економічна доцільність реалізації проекту

1. Чистий дисконтований дохід визначають за формулою:

$$\text{ЧНД} = \Sigma \text{ДГП} - I, \quad (3.1)$$

де $\Sigma \text{ДГП}$ – сума дисконтованих грошових потоків за роками;

I – інвестовані кошти.

$$\text{ЧНД} = 2259,6 \text{ тис.грн.}$$

2. Період окупності інвестицій визначають за формулою:

$$ПО = I / (\sum ДГП) \text{ ср.}, \quad (3.2)$$

де $(\sum ДГП) \text{ ср.}$ - середній дисконтований за роками грошовий потік.

$$ПО = 3920,0 / 816,7 = 4,8 \text{ років}$$

3. Рівень рентабельності проекту визначаємо за формулою:

$$Рп = \text{Чисті вигоди} / \text{Витрати по проекту} \quad (3.3)$$

$$Рп = 4083,3 / 51566,7 = 7,9 \%$$

- зниження енергоємності виробництва продукції на 20%-30 %
- зниження матеріалоємності виробництва продукції на 15%-35 %
- збільшення експорту на 15 %
- зменшення імпорту на 20 %
- економічний ефект проекту (за 5 років дії спец. режиму) – 10671,1 тис. грн.

За перші п'ять років реалізації проекту планується виготовити інноваційної продукції на суму 63625,8 тис. грн. з наступним збільшенням виготовлення продукції на 30140 тис. грн. щороку.

Таблиця 3.18 - Розрахунок бюджетної ефективності проекту, тис. грн

Роки реалізації проекту	Відрахування у бюджет та державні цільові фонди	Цільові субсидії	Бюджетна ефективність
1 рік	446,2	218,3	227,9
2 рік	659,3	771,2	-111,9
3 рік	1067,4	837,6	229,8
4 рік	1489,5	1408,3	81,3
5 рік	1841,6	1264,4	577,2
Усього	5504,1	4499,8	1004,3

Бюджетна ефективність реалізації проекту: +1004,3 тис. грн.:

Проектом закладено рентабельність виробництва на рівні 23,7%.

Цільові субсидії отримані при реалізації спеціального режиму інноваційної діяльності Технопарку за час реалізації проекту: 4499,8 тис. грн.*

*(У "Цільові субсидії" включено "Вексель з ПДВ" в сумі 1718,8 тис. грн., який фактично не є субсидією, оскільки підприємства повинні повернути ці суми до бюджету після закінчення певного терміну).

Сума зборів та відрахувань, які будуть отримані бюджетом та державними цільовими фондами в наслідок реалізації проекту: 5504,1 тис. грн.

9. Соціальна ефективність проекту.

а) Зниження енергоспоживання на одиницю виготовленої продукції ~ на 30 %;

б) Підвищення продуктивності праці у вартісному вимірі ~ на 15 %;

в) Підвищення рівня оплати труда робітників, які зайняті на виробництві синергетичних агломерованих флюсів ~ на 15 %;

г) Покращення умов роботи працівників при виробництві зварювальних флюсів;

д) Покращення умов роботи зварників при використанні зварювальних флюсів;

е) Кількість задіяних у проекті робочих місць – 17;

На ділянці з виготовлення дослідно-промислових партій синергетичних агломерованих флюсів буде створено додатково 17 робочих місць;

Середня заробітна плата працівників, що будуть зайняті на виробництві синергетичних агломерованих флюсів, зросте на 15-20 % в ході виконання проекту.

Покращення умов праці робітників буде здійснено виходячи з результатів роботи, що була проведена в Інституті медицини праці АМНУ разом з ІЕЗ ім. Є.О.Патона НАНУ.

Виконані дослідження показали, що використання інноваційного продукту дає можливість покращити умови роботи персоналу, який працює, як при його виготовленні, так і при використанні.

При виготовленні 1т синергетичних агломерованих флюсів витрачається в 5 разів менше енергоресурсів в порівнянні з виробництвом плавлених флюсів в електродугових пічах і виділяється в 4 рази менше газів порівняно з виробництвом флюсів в газополум'яних печах, а самі гази не містять сполук фтору – одних з самих токсичних складових газовидних відходів флюсового виробництва. Пиловидні відходи, що утворюються при виготовленні синергетичних агломерованих флюсів, віднесені до більш низького III-го класу небезпеки у порівнянні з II-им класом небезпеки для відходів виробництва плавлених флюсів.

Синергетична технологія виробництва синергетичних агломерованих флюсів передбачає використання пиловидних відходів в якості одного з шихтових матеріалів, тому вона не потребує спеціальних заходів по збереженню та захороненню відходів виробництва.

Використання синергетичних агломерованих флюсів характеризується більш низьким (на 20...25 %) обсягом виділення зварювального аерозолі у порівнянні з процесом зварювання під плавленими скловидними флюсами.

Тверда складова зварювального аерозолі, що виділяється при використанні інноваційного продукту, містить на 60 % менше таких токсичних речовин як розчинні фториди та сполуки марганцю в порівнянні з вітчизняними плавленими флюсами аналогічного призначення.

10. Екологічна ефективність проекту.

- а) Зниження обсягів відходів виробництва на одиницю продукції ~ на 20 %;
- б) Зниження обсягів валових виділень зварювального аерозолі ~ на 25%;
- в) Зниження рівня токсичності зварювального аерозолі ~ на 60 %;

г) Зниження обсягу вентиляції устаткування для забезпечення рівня концентрації шкідливих речовин який не перевищує ПДК.

11. Інші види ефектів.

а) Зниження залежності вітчизняних підприємств, що виготовляють зварні конструкції та апарати (в першу чергу трубозварювальні заводи) від імпортованих марок флюсів;

б) Підвищення конкурентної спроможності вітчизняних товарів (зварювальних флюсів та технології їх виробництва) на світових ринках збуту;

в) Збільшення обсягів експорту вітчизняної продукції (синергетичних агломерованих флюсів).

3.3 Покращення використання потенціалу підприємства як наслідок залучення інвестицій.

Далі проведемо розрахунок, наскільки запропонований інвестиційний проект покращить використання потенціалу підприємства та збільшить його вартість шляхом визначення сукупної вартості усіх його складових та порівнянням з попередніми роками.

Таблиця 3.19 - Вихідні дані для визначення потенційної вартості потенціалу підприємства :

№ з/п	Показники	Одиниця вимірювання	2019 Рік	Після 1-го року впровадження проекту	Після 5- року впровадження проекту
1	2	3	4	5	6
1.	Середньорічна вартість основних виробничих фондів	тис. грн.	35148,9	35628,9	37108,9
2.	Обсяг реалізації продукції	тис. грн.	68055,6	71709,6	90718,8
3.	Коефіцієнт капіталізації	тис. грн.	0,15	0,15	0,15
4.	Оборотні засоби	тис. грн.	14177,8	16134,8	27063,2
5.	Коефіцієнт витягу продукції із оборотних засобів	тис. грн.	0,82	0,82	0,82
6.	Сумарна вартість нематеріальних активів і земельних ресурсів за експертною оцінкою	тис. грн.	60,1	135,1	285,1

Продовження таблиці 3.19

1	2	3	4	5	6
7.	Середньоспискова чисельність працівників	осіб	542	559	559
8.	Середньоспискова чисельність робітників	осіб	402	417	417
9.	Продуктивність праці на І-го робітника	тис. грн.	169,3	172,0	217,6
10.	Продуктивність праці на І-го працівника	тис. грн.	125,6	128,3	162,3
11.	Товарна продукція у порівняних цінах	тис. грн.	60694,4	66844,4	115644,4
12.	Фондоозброєність в розрахунку на І-го працівника	тис. грн.	64,9	63,7	66,4
13.	Фондоозброєність в розрахунку на І-го робітника	тис. грн.	87,4	85,4	89,0
14.	Інноваційні витрати за звітний період	тис. грн.	1246,8	1631,8	4826,8
15.	Витрати на управління	тис. грн.	1149,0	1149,0	1149,0
16.	Балансовий прибуток	тис. грн.	3696,9	3135,5	7780,2
17.	Повна собівартість товарної продукції	тис. грн.	42120,1	46388,0	80253,7

Визначаємо потенціал виробничих фондів підприємства (ФП) :

$\text{ФП} = 35628,9 * 0,15 = 5344,34$ – після 1-ого року впровадження проекту;

$\text{ФП} = 37108,9 * 0,15 = 5566,34$ – після 5-ого року впровадження проекту;

Визначаємо потенціал оборотних засобів підприємства (ОП)

$\text{ОП} = 16134,8 * 0,82 = 13230,5$ – після 1-ого року впровадження проекту;

$\text{ОП} = 27063,2 * 0,82 = 22191,8$ – після 5-ого року впровадження проекту;

Потенціал нематеріальних активів підприємства (НП) дорівнює:

$\text{НП} = 135,1 * 0,15 = 20,27$ – після 1-ого року впровадження проекту;

$\text{НП} = 285,1 * 0,15 = 42,77$ – після 5-ого року впровадження проекту;

Потенціал технологічного персоналу підприємства $\Pi_{\text{п}}$ визначений з допомогою оцінки одиниці живої праці (А) дорівнює:

$\text{А} = 128,3 * (0 / 2,7) = 0$ – після 1-ого року впровадження проекту;

$A = 162,3 * (2,7 / 34) = 12,89$ – після 5-ого року впровадження проекту;

$ПТП = 559 * 0 * 0,15 = 0$ – після 1-ого року впровадження проекту;

$ПТП = 559 * 12,89 * 0,15 = 1080,83$ – після 5-ого року впровадження проекту;

Визначаємо виробничий потенціал підприємства (ВП):

$ВП = 5344,3 + 13230,5 + 20,27 + 0 = 18595,1$ тис.грн – після 1-ого року впровадження проекту;

$ВП = 5566,3 + 22191,8 + 42,77 + 1080,83 = 28881,7$ тис.грн – після 5-ого року впровадження проекту;

Визначаємо повний (сукупний) потенціал підприємства після 1-го та 5-того року впровадження запропонованого проекту:

$ПП = 18595,1 + 1631,8 + 1149,0 + 3135,5 + 66844,4 = 124355,8$ тис.грн – після 1-ого року впровадження проекту;

$ПП = 28881,7 + 4826,8 + 1149,0 + 7780,2 + 115644,4 = 158282,1$ тис.грн – після 5-ого року впровадження проекту;

Після визначення вартості потенціалів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» можна зробити наступні висновки:

Впровадження інноваційно-інвестиційних процесів збільшить сукупний (соціально-економічний) потенціал ПрАТ «Запоріжсклофлюс» на 32109,53 тис.грн. Дане збільшення відбудеться за рахунок:

- 1) збільшення витрат на інновації на 3195,0 тис. грн;
- 2) збільшення виробництва товарної продукції на 13983,2 тис. грн;
- 3) збільшення балансового прибутку на 4644,7 тис.грн;
- 4) збільшення вартості виробничого потенціалу на 10286,6 тис. грн.

Далі проаналізуємо як запропоновані заходи вплинуть на ефективність використання соціально-економічного потенціалу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» після 1-го та після 5-го року впровадження інвестиційного проекту.

Таблиця 3.20 - Рівень і ефективність використання потенціалу підприємства після впровадження інвестиційного проекту

№	Показники	1-ий рік	5-ий рік
Показники ефективності використання виробничих фондів			
1.	Фондовіддача (Фв)	1,79	2,17
2.	Фондоозброєність (Фо)	63,7	66,4
3.	Рентабельність основних фондів, %: Прибуток / Середньорічну вартість основних фондів	8,8	20,9
4.	Рентабельність використання оборотних засобів, % Прибуток / Середньорічну вартість оборотних засобів	19,4	28,7
Показники ефективності використання трудових ресурсів			
1.	Продуктивність праці одного працівника	128,3	162,3
2.	Прибуток на одного працівника	5,6	13,9
Показники рентабельності та ефективності використання потенціалу підприємства			
1.	Рентабельність виробництва	6,1	12,1
2.	Потенціаловіддача, Обсяг товарної продукції/ Вартість виробничого потенціалу	3,6	4,0

Таким чином, було визначено, що запропонований інноваційно-інвестиційний проект суттєво покращить показники виробничої діяльності досліджуваного підприємства та дасть можливість більш ефективно використовувати йому свій потенціал.

ВИСНОВКИ

1. Основний зміст поняття «потенціал підприємства» полягає в інтегральному відображенні (оцінці) поточних і майбутніх можливостей економічної системи трансформувати вхідні ресурси за допомогою властивих їй персоналу підприємницьких здібностей в економічні блага, максимально задовольняючи таким чином корпоративні та суспільні інтереси.

У сучасних ринкових умовах господарювання формування потенціалу підприємства є складним динамічним процесом, орієнтованим не лише на вплив внутрішніх чинників на підприємстві, але і на максимальну взаємодію з зовнішнім середовищем, яке обумовлює необхідність розвитку елементів потенціалу підприємства, їх збалансованість та постійне підвищення ефективності використання.

Постійна мінливість ринкового середовища зумовлює необхідність застосування стратегічного підходу до системи господарювання на підприємстві. Важливими елементами зовнішнього середовища, що мають вплив на обґрунтування стратегії формування потенціалу підприємства є економічні, соціальні, політичні та юридичні умови, які мають регулівний або ж обмежуючий вплив на діяльність підприємства та формування його потенціалу.

Процес формування потенціалу підприємства є одним з напрямів його економічної стратегії та передбачає створення й організацію системи ресурсів і компетенції таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був чинником успіху у досягненні стратегічних, тактичних і оперативних цілей діяльності підприємства.

До внутрішніх чинників, що мають безпосередній вплив на стратегію формування потенціалу підприємства належать: генеральна стратегія діяльності підприємства, для реалізації якої формується потенціал підприємства; наявність висококваліфікованих кадрів, що мають значний

досвід та необхідні навички при управлінні підприємством та зможуть забезпечити ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства; ефективну побудову організаційної структури підприємства; принципи організації та ведення підприємницької діяльності тощо.

При формуванні потенціалу підприємства важливим етапом роботи є не лише визначення необхідної кількості ресурсів підприємства відповідної структури для забезпечення реалізації стратегії його діяльності, але і дослідження потенційних можливостей розвитку потенціалу підприємства у перспективі.

Отже, при обґрунтуванні перспективи розвитку потенціалу підприємства на перший план виходить інноваційно-технологічний потенціал, який можна охарактеризувати як сукупність засобів, важелів, інструментів, що наявні у підприємства, та відповідно, можливостей щодо використання ефективних нововведень у виробничій, фінансовій, управлінській і комерційній діяльності, виходячи із стратегічних напрямків його розвитку.

2. При проведенні аналізу фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Запоріжсклофлюс» виявлене наступне:

Показники прибутковості діяльності підприємства мають позитивну динаміку – чистий прибуток у 2019 році збільшився на 69,3 % у порівнянні з 2018 роком. Ця тенденція є наслідком збільшення прибутку від реалізації на 34,7 % та зменшення адміністративних та збутових витрат на 34,7 % по відношенню до прибутку від реалізації.

Динаміку основних показників рентабельності підприємства можна охарактеризувати наступним чином: у 2018 році усі показники рентабельності знизились у порівнянні з 2017 роком. Причиною цього став ріст собівартості продукції, який був більшим, ніж ріст виручки від реалізації. У 2019 році показники рентабельності стали зростати і це, звичайно, є позитивним моментом.

Щодо ефективності використання потенціалу підприємства, необхідно зазначити наступне:

а) свій трудовий потенціал підприємство використовує ефективно: спостерігається збільшення продуктивності праці у 2019 році та зменшення трудомісткості продукції у порівнянні з 2018 роком.

б) незважаючи на позитивну динаміку росту фондівддачі, зменшення фондоємності у 2019 році, підприємство мало уваги приділяє оновленню своїх основних засобів, так як спостерігається ріст коефіцієнту зносу до 0,59 та відповідно зменшення коефіцієнту придатності до 0,41.

в) використання оборотних засобів здійснюється раціонально, так у 2019 році спостерігається збільшення кількості оборотів та, відповідно, зменшення тривалості одного оборот, що привело до вивільнення активів із обороту у сумі 721,19 тис. грн. у 2018 році та 1172,06 тис.грн. у 2019 році.

Показники ефективності використання потенціалу покращуються с кожним роком, так рентабельність основних фондів на 3,8 %, рентабельність використання оборотних засобів на 8,6 %, прибуток на одного працівника на 70 %, рентабельність виробництва 2,7 %.

3. Впровадження інвестиційних процесів на підприємстві є необхідною умовою подальшого розвитку потенціалу підприємства, але вкладати кошти у морально та фізичне застаріле обладнання та технології не перспективно. Тому на сьогоднішній день найбільш раціональним напрямом інвестування є інноваційні проекти. ПрАТ «Запоріжсклофлюс» має достатній потенціал для впровадження даного проекту

Фінансові показники:

Загальна вартість проекту: 7645 тис. грн, обсяг необхідних капіталовкладень – 3920,0 тис. грн.

За 5 років дії спеціального режиму інноваційної діяльності підприємство має можливість виробити інноваційної продукції на 63625,8 тис. грн (з них 15771,0 тис .грн. на експорт), що у натуральних показниках становитиме 7500 тон. (з них 2100 тон на експорт).

Економічна ефективність проекту: термін окупності проекту – 4,8 років

чистий дисконтований дохід – 2259,6 тис. грн., внутрішня норма рентабельності – 7,9 %

Бюджетна ефективність проекту: + 1004,3 тис. грн.

Сума зборів і відрахувань за 5 років дії спеціального режиму:

- надійде до державного та місцевого бюджетів та державних цільових фондів: 5504,1 тис. грн., цільові субсидії (податок на прибуток, мито): 4499,8 тис. грн.

Випуск інноваційної продукції на одну гривню державної підтримки $63625,8/4499,8=14,1$ грн/грн.

Соціальний ефект: кількість задіяних у проекті робочих місць – 17(у тому числі буде створено додатково робочих місць –17).

Інші види ефектів:

- зниження енергоспоживання на одиницю виготовленої продукції не менше ніж на 30 %;

- обсягів відходів виробництва на одиницю продукції ~ на 20%;

- собівартості металу швів в середньому на 25 %;

Також дуже важливим буде зменшення залежності вітчизняних підприємств, що виготовляють зварні конструкції та апарати (в першу чергу трубозварювальні заводи) від імпорту зварювальних матеріалів та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів (зварювальних флюсів та технології їх виробництва) на світовому ринку, а звідси і обсягів експорту вітчизняної продукції (синергетичних агломерованих флюсів), в тому числі вихід на ринки країн Індії, В'єтнаму, КНР.

Технологія виготовлення синергетичних агломерованих флюсів немає аналогів в світі. Синергетичні агломеровані флюси типу АНКС є інноваційним продуктом, який має добре прораховані перспективи на вітчизняному та зарубіжному ринках зварювальних матеріалів. Створення виробництва такого продукту на ВАТ «Запоріжсклофлюс» є економічно обґрунтованим та інвестиційно привабливим в зв'язку з високою їх

ліквідністю на сьогодні і прогнозованим зростанням попиту в найближчі роки.

Впровадження даного інноваційно-інвестиційного проекту дозволить збільшити рентабельність використання основних фондів на 2,6 %, рентабельність використання оборотних засобів 2,6 %, продуктивність праці одного працівника збільшиться на 36,7 тис. грн, рентабельність виробництва буде збільшено на 4,6 %. Потенціаловіддача зросте з 3,2 тис. грн до 4 тис. грн.

Для підвищення ефективності використання соціально-економічного потенціалу підприємства в напрямку розвитку інноваційної діяльності було надано декілька рекомендацій:

1. Створити відділ, який би займався усіма питаннями, пов'язаними з інноваційною діяльністю. До складу цього відділу повинні увійти: спеціаліст з маркетингу, технолог, економіст та юрист. Це дозволить з мінімальними витратами часу та грошей створювати нову продукцію.

2. Зробити систему управління інноваціями більш гнучкою з метою більш швидкого й адекватного реагування на зміну кон'юнктури ринку.

3. Також можна запропонувати підприємству рухатися у напрямку розробки та виготовлення нової продукції (а саме нових видів зварювальних флюсів) з вторинної сировини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Закон України «Про оплату праці» от 24.03.95 г. № 108/95-ВР.
4. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємства» от 22.05.97 г. № 283/97-ВР с изменениями и дополнениями
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7 “Основні засоби” від 27 квітня 2000 р. № 92 //Бухгалтерія.-2001.-№ 30 (445).-23 липня.- с.12-15.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи».
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // Бізнес. Бухгалтерія.-2000.- № 67.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» от 31.03.99 р., № 87.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт о фінансових результатах» от 31.03.99 р., № 87.
10. Адимбаев Т.А. Экономический потенциал и эффективность его использования. – Алма-Ата: Наука, 2014. – 369 с.
11. Алексеев И.В., Мороз А.С., и др. Финансовый анализ: техника расчетов и моделирования экономических ситуаций: уч. пособие. - Львов: “Бескид Бит”, 2003. – 152 с.
12. Бойчик І.М., Харів Я.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємства. Навч. посібник. – 2-ге вид. – К.: Каравела; Львів: Новий світ, 2011.
13. Воронкова А.Э. Стратегическое управление потенциалом предприятия: диагностика и организация. – Луганск. Изд-во Восточно–Украинского Национального Университета, 2009. – 315 с.

14. Гавва В.Н., Божко Е.А. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2014. – 224 с.
15. Донец Ю.Ю. Эффективность использования производственного потенциала. – Киев: Знание, 2003. – 123 с.
16. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. - К.: КНЕУ, 2003. – 608с.
17. Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі: 18.8. наук. пр. – К.,2008 .- 292 с.
18. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. посібник. – К. Знання-Прес, 2008.– 208 с.
19. Коренков О.В. Складові потенціалу розвитку промислового підприємства / Вісник Харківського Національного Університету ім. В.Н. Каразіна № 502/ 2001. – Харків, 2011. – С.21-25.
20. Коробов М. Я. Фінансово–економічний аналіз діяльності підприємств. –К.: Знання, 2007. –812 с.
21. Котляр М.Л. Аналіз фінансового стану підприємства // Фінанси України. – 2004. – № 5. – С.99 – 104.
22. Крайник О.П., Кленикова З.В. Фінансовий аналіз. Львів-Київ, 2001. – 260 с.
23. Минаков С.Н., И.И. Сахарцева, М.А. Ажажа. Инвестиции в условиях рыночной экономики : Учебн. пособие. - Запорожье: Изд-во ЗГИА, 2003. – 348 с.
24. Минаков С.Н. Инвестиционные ресурсы и экономическая эффективность производства: Учебное пособие для студентов экономических специальностей. - Запорожье: ЗГИА, 2003.
25. Основы оценочной деятельности /Риполь-Сарагоси Ф.-М.:Приор, 2001. -240 с.

26. Оценка стоимости предприятий и приватизация (Центр сотрудничества с европейскими странами переходной экономики.Париж.ОЭСР-1994) – 52 с.
27. Скотт М. Факторы стоимости: руководство для менеджеров по выявлению рычагов создания стоимости / перевод с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2000. – 433 с.
28. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. посіб. - К.: Вища школа, 2002.- 254 с.: іл.
29. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Посібник для сам вивчення дисципліни.-К.: КНЕУ, 2014.-368 с.
30. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення. Монографія. –Львів: Вид.Нац.університету “Львівська політехніка”, 2012.-316 с.
31. Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз: Навч. посібник для вузов. – К.: А.С.К., 2005. – 240 с.